

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק א הלכה א

[דף א עמוד א] מתני': מאימתי מזכירין גבורות גשמים? ר' אליעזר אומר מי"ט הראשון של חג. ורבי יהושע אומר מי"ט האחרון. א"ר יהושע, הואיל ואין הגשמים סימן ברכה בחג, למה הוא מזכיר? אמר לו רבי אליעזר, אף הוא אינו אומר אלא משבח את הקב"ה על שהוא משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו. אמר לו, אם כן, לעולם יהא מזכיר:

גמ': **תנן, מאימתי מזכירין גבורות גשמים? ר' אליעזר אומר מי"ט הראשון של חג.** טעמיה דר' אליעזר, ע"י שארבעת מינין הללו גדילים על המים, לפיכך הן באין פרקליטין למים כיוון שבחג נידונים על המים ולכן גם מזכירים שיבחו של הקב"ה. ד"א, בשעה שהעבד משמש את רבו כל צורכו, הוא תובע פרסו ממנו. כך כאשר אנחנו עטופים במצוות סוכה וארבעת המינים אנחנו מבקשים על המים. אמר לו ר' יהושע, והלא משעה שהעבד משמש את רבו כל צורכו ורוח רבו נוחה הימיו וזה רק בסוף החג, הוא תובע פרנסתו ממנו. ד"א, אין העבד תובע פרסו, אלא סמוך לפרסו כשהוא זקוק לכך ולא קדם. תני ר' אליעזר אומר, משעת נטילת לולב. ר' יהושע אומר, משעת הניחו. על דעתיה דהדין בתרייא, היא דעתיה דר' אליעזר קדמיתא, היא דעתיה אחרייתא. מחלפא שיטתיה דר' יהושע, תמן הוא אמר מי"ט האחרון שהוא שמיני עצרת, והכא הוא אמר מעת הניחו ביום השביעי בבקר. א"ר מנא, משעת הניחו הכוונה סוף היום השביעי ולא תחילתו שכל היום כשר ללולב. ויזכיר מבערב? לית כל עמא תמן. ויזכיר בשחרית? [דף א עמוד ב] מי שלא התפלל בציבור בלילה וישמע שמזכירים בבקר אף הוא סבור שמא הזכירו מבערב, והוא הווי מדכר בשנה אחרת בערב. מכיון דהוא חמי לון דלא מדכרין בקדמיתא בשחרית, ומדכרין באחריתא במוסף. אף הוא יודע שלא הזכירו מבערב. א"ר ר' חיה בר מרייא, הכין הוה ר' יונה אביך הווי בה שאף הוא אמר סברא זו. אמר ר' חגיי בשם ר' פדת, אסור ליחיד להזכיר, עד שיזכיר שליח ציבור. אמר ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי, וכי בשליח ציבור הדבר תלוי? א"ר מנא קומי ר' חגי, מה ופליג? א"ל לא. דא דאת אמר וכי בשליח ציבור הדבר תלוי? שמשמע שסובר שיחיד אם רצה מזכיר אף קדם שליח ציבור, במוריד הטל. ודא דאת אמר אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר שליח ציבור, בגשם. אם הציבור קמון לצלותא של מוסף, אף אם שליח ציבור לא הכריז, הרי זה כמי שהזכיר שליח ציבור ואף היחיד יכול להזכיר. ולמה מזכירים בתחית המתים? שכשם שתחיית המתים חיים לעולם, כך ירדת גשמים חיים לעולם. ר' חיה בר אבא שמע לן מן הדא דכתיב [הושע ו ב ג] יחינו מיומים, ביום השלישי יקימו ונחיה לפניו, ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מצאו ויבא כגשם לנו. כתיב [מלכים א יז א] ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב, חי ה' אלהי ישראל אשר עמדת לפניו, אם יהיה השנים האלה טל ומטר, כי אם לפי דברי. ר' ברכיה אמר. רבי יוסה ורבנין, חד אמר, בין על הטל בין על המטר נשמע לו. וחורנה אמר, על המטר נשמע לו, ועל הטל לא נשמע לו. מאן דאמר על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו. מן הדין קרייא דכתיב [שם יח א] לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה ולא הזכר טל. מאן דאמר בין על הטל בין על המטר נשמע לו, איכן הותר נדרו של טל? א"ר תנחום אדרעיא, סברין מימר, נדר שהותר מכללו הותר כולו. אית דבעי מימר, בבנה של צרפית דכתיב [שם יז כ] ויקרא אל ה' ויאמר, ה' אלקיי, הגם אל האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה. א"ר יהודה בר פזי, משל לאחד שגנב נרתיקו של רופא. עם כשהוא יוצא, נפצע בנו. חזר אצלו ואמר לו, אדוני הרופא רפא את בני. אמר לו, לך והחזר את הנרתיק שכל מיני רפואות נתונין בו, ואני מרפא את בנך. כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לאלהו [דף ב עמוד א] לך והתר נדרו של טל, שאין המתים חיים אלא בטללים. ואני מחיה בנה של צרפית. ומניין שאין המתים חיים אלא בטללים? שנאמר [ישעי' כו יט] יחיו מתיך נבלתי יקומו, הקיצו ורננו שוכני עפר, כי טל אורת טלך, וארץ רפאים תפיל. מהו וארץ רפאים תפיל? א"ר תנחום אדרעיא, כתרגומו וארעא תפקידה המתים שמפקדים אצלה תפלט. אמר ר' יעקב דכפר חנן בשם רשב"ל, בשעה שעשה אברהם זקינים את רצוני, נשבעתי לו שאיני מזיז טל מבניו לעולם. מה טעמא? דכתיב [תהילים קי ד] נשבע ה' ולא ינחם, אתה כהן לעולם. וכתוב תמן בפסוק הקודם [שם ג] לך טל ילדתך. א"ר יודה בר פזי בדייתיקי במתנה גמורה שיוכל להוריש לבניו נתתיו לאביהם דכתיב [בראשית כז כח] ויתן לך האלהים מטל השמים וגו'. א"ר שמואל בר נחמן בשעה שישראל באין לידי עבירות ומעשים רעים הגשמים נעצרין. והן מביאין להן זקן אחד כגון

ר' יוסי הגלילי, והוא מפגיע בעדם ומיד הגשמים יורדין. אבל הטל אינו יורד בשביל בריה. מה טעמא?
דכתיב [מיכה ה' ו'] אשר לא יקוה לאיש, ולא ייחל לבני אדם. **אמר** רבי זעירה בשם ר' חנינה, היה
עומד בגשם והזכיר של טל, אין מחזירין אותו. בטל והזכיר של גשם, מחזירין אותו. **קס"ד מפני שלא**
הזכיר גשם. והא תני, בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר, אם רצה להזכיר מזכיר. **אז למה אם**
לא אמר מוריד הטל אלא מוריד הגשם חוזר? לא דמי ההוא דמיקל, להיא דלא מצלי ולא מיקל.
איתמר, היה עומד בגשם והזכיר של טל, אין מחזירין אותו. והא תני, אם לא שאל בברכת השנים, או
שלא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים, מחזירין אותו? בהוא דלא אדכר לא טל ולא מטר, **אבל**
אם הזכיר טל אין מחזירים אותו. **אמר** ר' זעירה בשם רב חונה. לא שאל בברכת השנים, אומרה
בשומע תפילה. ודכוותה, אם לא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים, אומרה בשומע תפילה.
דכשם שיכול לבקש על הגשם בשומע תפילה כך יכול להזכיר משיב הרוח בשומע תפילה. דמה
אם שאלה שהיא מדוחק, אומרה בשומע תפילה. אזכרה שהוא מריוח, לא כל שכן? והא תני, לא שאל
בברכת השנים או שלא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו. **ולמה מחזירים אותו?**
הרי יכול להזכיר בשומע תפילה? אמר רבי אבמרי אחוי דר' יוסי, בשלא אמרה **גם** בשומע תפילה.
להיכן הוא חוזר? [דף ב עמוד ב] ייבא כ"י דאמר רבי שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן, בראש חדש, אם
עקר את רגליו, חוזר לתחילה, ואם לאו, חוזר לעבודה. **אף הכא**, אם עקר את רגליו חוזר לתחילה,
ואם לאו, חוזר לשומע תפילה. בנינה צרכון **מיעבד** תענית בתר **פיסחא שהיו זקוקים לגשם**. אתון
שיילון לרבי **אם יכולים להתפלל על הגשם**. אמר לון רבי. **לכו ועשו**, ובלבד שלא תשנו מטבעה של
תפילה, ולא תבקשו גשם בברכת השנים. היכן הוא אומרה? רבי ירמיה סבר מימר, אומרה
בשומע תפילה. **אמר ליה רבי יוסי**. לא כן אמר רבי זעירא בשם רב חונה. **אם לא שאל בברכת**
השנים, או שלא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים, מחזירין אותו לשומע תפילה. דווקא
בדיעבד אומרה בשומע תפילה הא בתחילה לא אומרה בשומע תפילה. והרי אמר לון רבי, לכו
ועשו ובלבד שלא תשנו מטבעה של תפילה. על דעתיה דרבי יוסי, היכן הוא אומרה? **שהרי גם**
בברכת השנים לא יכלו לאומרה. אלא אומרה בשש ברכות שהוא מוסיף. עד כדון ציבור שיש לו
שש. יחיד שאין לו שש מאי? אמר רבי חנינא. לא כן אמר רבי זעירא בשם רב חונה. יחיד שואל צרכיו
בשומע תפילה? ואילו צרכיו הן. תני נתפלל ואינו יודע מה הזכיר. א"ר יוחנן, כל **שלושים** יום, חזקה
מה שהוא למוד הזכיר. מיכן והילך, מה **שצריך הזכיר**. אמר ר' אבא בשם ר' חונה, ב' ימים טובים של
גלויות, מזכיר **משיב הרוח** במוסף של יו"ט ראשון ומפסיק **במנחה ערבית וחוזר ומזכיר**
במוסף של יו"ט שני. תנן, **בג' במרחשון שואלין את הגשמים**. ר"ג אומר בז' בו, **חמשה עשר יום**
אחר החג, כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת. חנניה בן אחי ר' יהושע אומר, בגולה לא נהגו
כן, אלא עד ששים יום בתקופה. שמואל אמר, הלכה כחנניה בן אחי ר' יהושע ותני כן. בד"א בארץ
ישראל. **אבל בחוצה לארץ**, הכל לפי הזמן הכל לפי המאורע. הדא דתאמר **שאן מזכירים אלא בזמן**,
בגשם, אבל בטל, אם רצה להזכיר כל ימות השנה, מזכיר. א"ר יהושע, הואיל ואין הגשמים סימן
ברכה בחג, למה הוא מזכיר? אמר לו רבי אליעזר, אף הוא אינו שואל, אלא אומר משיב הרוח ומוריד
הגשם בעונתו. **דבעונתן הן חביבין כתחיית המתים**. וכשם **תחיית המתים מזכיר כל השנה כולה**
ואינה אלא בזמנה. כך **מזכירים גבורות גשמים כל השנה ואינן אלא בזמן**. א"ר יוסה, ותמיה אנא,
היך רבנן מדמיי ירידת גשמים לתחיית המתים? **והא לא דמייא**. דהא בעי בר נשא ייחון מיתייא כל
אימת ולכן **יכול להזכיר תמיד**. ולא בעי בר נשא ייחות מטרא כל אימת אלא רק בחורף. **ולמה יזכיר**
כשאינו רוצה בהם? משמע שלר"א יש זמן קבוע לתחית המתים ואילו לדעת רבי יהושע תחית
המתים יכולה להתרחש בכל רגע. מחלפה שיטתיה [דף ג עמוד א] דר' אליעזר? מחלפה שיטתיה
דר' יהושע? דאיתפלגון. רבי אליעזר אומר, אם אין ישראל עושין תשובה, אין נגאלין לעולם. שנאמר
[ישעי' ל טו] בשובה ונחת תושעון. משמע שאין זמן מוגדר לגאולה והכל תלוי בתשובה אמר לו רבי יהושע, וכי אם
יעמדו ישראל ולא יעשו תשובה אינן נגאלין לעולם? אמר לו ר"א, הקדוש ברוך הוא מעמיד עליהן מלך
קשה כהמן, ומיד הן עושין תשובה והן נגאלין. מ"ט? **דכתיב** [ירמ' ל ז] ועת צרה היא ליעקב וממנה
ישע. אמר לו רבי יהושע, והא כתיב [ישעי' נב ג] חנם נמכרתם בגלות מצרים שהיתה ללא חטא ולא בכסף
תגאלו שהגאולה האחרונה תהיה אף ללא מצוות או תשובה (ע"פ המהר"ל). מה עבד לה ר' אליעזר? **לא בכסף הכוונה לא**
בזכות אבות אלא בתשובה. שהצדיקים נקראו כסף כמה דאת אמר [משלי ז כ] צרור הכסף לקח
בידו וגו' הכוונה לצדיקים שהסתלקו מהעולם. אמר לו ר' יהושע והא כתיב [ישעי' ס כב] אני ה' בעתה אחישנה?

משמע שיש עת שבו חייבים להגאל. מה עבד לה ר' אליעזר? בעתה אין הכוונה זמן קבועה אלא בזמן שיעשו תשובה. כמה דאת אמר [דברים י' ב] ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה אותו. אמר רבי אחא בשם ר"י בן לוי, אם זכיתם אחישנה, ואם לאו בעתה. כיון שאמר לו ר' יהושע, והא כתיב [דניאל יב ז] וירם ימינו ושמאלו אל השמים, וישבע בחי העולם, כי למועד מועדים וחצי, וככלות נפץ יד עם קדש, תכלינה כל אלה **משמע שיש זמן סופי לגאולה גם ללא תשובה.** איסתלק ר' אליעזר. מתוך חמשה דברים נגאלו ישראל ממצרים. מתוך הקץ, מתוך צרה, מתוך צווחה, מתוך זכות אבות, מתוך תשובה. מתוך הקץ, הדא ה"ד [שמות ב כג] ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה. וישמע אלהים את נאקתם, ויזכור אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב. וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים. ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, זה מתוך צרה. וישמע אלהים את נאקתם, זה מתוך צווחה. ויזכור אלהים את בריתו, זה מתוך זכות אבות. וירא אלהים את בני ישראל, זה מתוך תשובה. וידע אלהים, זה מתוך הקץ. וכן הוא אומר בגאולה אחרונה [דברים ד ל] בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבתה עד ה' אלוקיך ושמעתה בקולו. כי אל רחום ה' אלקיך, לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם. בצר לך, זה מתוך צרה. ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבתה עד ה' אלוקיך, זה מתוך תשובה. כי קל רחום ה' אלהיך, זה מתוך רחמים. לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך, זה מתוך זכות אבות. וכ"ה אומר [תהילים קו מד] וירא בצר להם בשמעו את רנתם ויזכור להם בריתו וינחם כרב חסדיו ויתן אותם לרחמים. וירא בצר להם, זה מתוך צרה. בשמעו את רנתם, זה מתוך צווחה. ויזכור להם בריתו, זה מתוך זכות אבות. וינחם כרב חסדיו, זה מתוך תשובה. ויתן אותם לרחמים, זה מתוך רחמים. חד בר נש הוה איחטא בלישניה שדיבר לשון הרע. אתא לגבי רבי יוחנן, ושלחיה גבי ר' חנינה. א"ל, איזיל תהי בך תתחרט ולעי באורייתא. דכתיב [משלי טו ד] מרפא לשון עץ חיים. אמר רבי חנינה בריה דרבי אבהו, בספרו של רבי מאיר מצאו כתוב בהערה על הפסוק [ישעי' כא יא] משא דומה אלי קרא משעיר שמר מה מלילה שומר מה מליל. משא דומה, משא רומי. אלי קרא משעיר, אמר רבי יוחנן, אלי קורא מפני שעיר. עם ישראל זועק אלי מפני מה שעשו להם בני שעיר אמר ר' שמעון בן לקיש, אלי הקב"ה מאיכן נזדווג לי? משעיר שאף השכינה גלתה עם ישראל. אמר רבי יהושע בן לוי. אם יאמר לך אדם איכן הוא אלהיך הרי אתם בגלות? אמור לו בכרך הגדול שבאדום שגם שכינה גלתה עימנו. מה טעמא? דכתיב אלי קורא משעיר. תני ר' שמעון בן יוחי, בכל מקום שגלו ישראל, גלת השכינה עמהן. גלו למצרים, וגלת השכינה עמהן. מה טעמא? כדכתיב [שמואל א ב כז] הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה. גלו לבבל וגלת שכינה עמהן, מה טעמא? דכתיב [ישעי' מג יד] למענכם שלחתי בבלה. גלו למדי וגלת השכינה עמהן. מה טעמא? דכתיב [ירמיה' מט לח] ושמתי כסאי בעילם. ואין עילם אלא מדי, כמה דאת אמר, [דניאל ח ב] ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה. גלו ליון וגלת השכינה עמהן. מה טעמא? דכתיב [זכריה ט יג] ועוררתי בניך ציון על בניך יון וכ"ו וה' עליהם יראה. גלו לרומי וגלת השכינה עמהן. [דף ג עמוד ב] מה טעמא? דכתיב [ישעי' כא יא] אלי קורא משעיר שומר מה מלילה. אמרו ישראל לישעיה, רבינו ישעיה. מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה? אמר להן, המתינו לי עד שנשאל. כיון ששאל חזר אצלן, אמרו לו, שומר מה מלילה? מה מליל שומר העולמים? אמר להן [שם יב] אמר שומר אתא בקר וגם לילה. אמרו לו וגם לילה תהיה ח"ו עוד גלות? אמר להן, לא כשאתם סבורים. אלא בוקר לצדיקים ולילה לרשעים. בוקר לישראל ולילה לעכו"ם. אמרין ליה, אימת? אמר לון, אימת דאתון בעיי הוא בעי. שנאמר, אם תבעיון בעיו. אמרו לו מי מעכב? אמר להן תשובה, שנאמר שובו אתיו. אמר ר' אחא בשם ר' תנחום בי ר' חייא. אילו ישראל עושין תשובה יום אחד, מיד היה בן דוד בא. מ"ט? דכתיב [תהילים צה ז] היום אם בקולו תשמעו. א"ר לוי. אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקנה, מיד היה בן דוד בא. מאי טעמא? דכתיב [שמות טז כה] ויאמר משה, אכלוהו היום, כי שבת היום לה' וגומר. חד יום מיותר ועליו רמז דוד היום אם בקולו. ואומר [ישעי' ל טו] בשובה ונחת תושעון. בשובה ונייח תתפרקון בשמירת יום מנוחה תגאלו

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק א הלכה ב

מתני': אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים. רבי יהודה אומר, העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג. האחרון במוסף מזכיר, והראשון אינו מזכיר. ביום טוב הראשון של פסח. הראשון מזכיר, והאחרון אינו מזכיר. עד אימתי שואלין? ר' יהודה אומר, עד שיעבור הפסח. ר"מ אומר, עד שיצא ניסן. שנאמר [וואל ב כג] ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון משמע שאף ניסן זמן גשמים.

גמ': **תנן, עד אימתי שואלין? ר' יהודה אומר, עד שיעבור הפסח.** א"ר יוחנן, הלכה כרבי יודה שאמר משום ר' יהודה בן בתירה. אמר ר' אבון בשם ר' יוחנן. טעמא דר' יודה, **שאמר ברישא שהעובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג. האחרון במוסף מזכיר, והראשון אינו מזכיר. ביום טוב הראשון של פסח. הראשון מזכיר, והאחרון אינו מזכיר, זה כדי שיצאו המועדות בטל, מפני שהטל סימן יפה לעולם. מחלפה שיטתיה דר' יודה? תמן הוא אמר העובר לפני התיבה ביום טוב ראשון של פסח, ראשון מזכיר אחרון אינו מזכיר. והכא הוא אמר הכין ששואל עד שיעבור הפסח? חדא בשם גרמיה, וחדא בשם רבי יודה בן בתירה. מן מה דאמר ר' יוחנן, הלכה כר' יודה שאמר משם ר' יודה בן בתירה. ואמר רבי אבון בשם רבי יוחנן, טעמא דר' יודה עצמו, כדי שיצאו המועדות בטל מפני שהטל סימן יפה לעולם. הדא אמרה, קדמייתא בשם גרמיה שאז יוצאים המועדות בטל. ותינייתא עד שיעבור הפסח בשם ר' יודה ב"ב. בעון קומוי, אולי נימר ששניהם דעת רבי יהודה ולא קשיא. כאן להזכיר מזכיר רק עד מוסף של יו"ט ראשון של פסח כאן לשאלה שואל עד שיעבור הפסח. אמר לון, הלכה, מקום [דף ד עמוד א] שמזכירין שואלין. אמר רבי יוסה לרבי חנייה אחוי דרב הושעיה, נהיר את כד הוינן קיימין קומי חנותיה דרב הושעיה חביבך דודך, עבר רבי זעירה ושאלנן ליה ואמר, עוד אנא היא צריכה לי. עבר ר' יסא ושאלנן ליה ואמר, עוד אנא היא צריכה לי. ובסופה אתמציית ליה לחצתה אותו לענות ואמר לא שנייא הלכה מקום שמזכירין שואלין. ר' חייה בר אבא, אתא מן צור ואמר מן שמיה דר' יוחנן, הלכה, מקום שמזכירין שואלין. ר' אחא דרש בבית מדרשא. ר' ירמיה דרש בכנישתא דבולי, הלכה, מקום שמזכירין שואלין. והא תנינן בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים? א"ר תנחום בר חייה, בשעת המקדש שאני שדאגו לעולי רגלים שסיפיקו לחזור לביתם. תני א"ר יודה, לפי שבעולם הזה, התבואה עושה לששה חדשים והאילן עושה ליי"ב חדש. אבל לעתיד לבא, התבואה עושה לחדש אחד, והאילן עושה לשני חדשים. מה טעמא? דכתיב [יחזקאל מז יב] לחדשיו יבכר מיעוט רבים שנים. וכמו שהפירות יגדלו בחדשים שזה שישית מזמן גידולם כיום, כך תבואה תגדל בחדש שזה שישית מזמן גידולה כעת. ר' יוסי אומר, לפי שבעולם הזה התבואה עושה לששה חדשים, והאילן עושה לשנים עשר חדש. אבל לעתיד לבא, התבואה עושה לט"ו יום, והאילן עושה לחדש אחד. שכן מצאנו שעשת התבואה בימי יואל לחמשה עשר יום, וקרב העומר ממנה. מה טעמא שנאמר [וואל ב כג] ובני ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם, כי נתן לכם את המורה לצדקה ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון. והביאו ממנו עומר בט"ו. מה מקיים ר' יוסה טעמא דר' יודה לחדשיו יבכר? שמשמע בכמה חדשים והרי הוא אמר בחדש אחד. בכל חדש וחדש יהא מבכר**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק א הלכה ג

מתני': בג' במרחשון שואלין את הגשמים. ר"ג אומר בז' בו, חמשה עשר יום אחר החג, כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת:

גמ': **תנן, בג' במרחשון שואלין את הגשמים.** מתניתא דר' מאיר. דתני, אי זהו זמנה של רביעה? ר' מאיר אומר. הבכירה בשלשה, והבינונית בשבעה, והאפילה בשבעה עשר. ר' יהודה אומר, הבכירה בשבעה, והבינונית בשבעה עשר, והאפילה בעשרים ושלשה. ר' יוסה אומר. הבכירה ב"ז, והבינונית בעשרים ושלשה, והאפילה בשלשים יום. שכן מצאנו שאין היחידים מתחילין להתענות אלא בראש חדש כסליו. א"ר אבמרי אחוי דר' יוסי. הכל מודים בשבעה עשר שהוא אחד מזמני רביעה, שהיא זמן כוכב כימא לשקע, שבו ירד מבול לעולם. מה טעמא? דכתיב [בראשית ז יא] ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה. ר' אבא בר זמינא ור' אלעזר אמרו בשם ר' הושעיה, הלכה כמי שהוא אומר

בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים. ולמה לא אמר הלכה כר"מ? כיוון דאית תניי תני ומחליף. וכמה גשמים ירדו ויהא אדם צריך לברך? אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן. בתחילה היינו בזמן רביעה ראשונה, כדי רביעה, ובסוף, כדי שיודחו פניה. רבי ינאי אמר בשם רבי ישמעאל שאמר בשם רבי שמעון בן לקיש. בתחילה כדי רביעה. ולבסוף כדי שתשרה תמחה המגופה. ויש מגופה נשרית? אלא רואין אותה כאלו היא שרויה. היינו שהאדמה תהיה לחה. עד שראויה להכין מגופה בלי להוסיף מים. רבי יוסי אמר בשם רבי יהודה, ורבי יונה ורבי יהודה אמרו בשם שמואל. בתחילה, כדי רביעה. ולבסוף, אפילו כל שהוא. רבי יוסה אמר בשם רבי זעירא. לא לברכה נאמרה, אלא להפסק תענית נאמרה. [דף ד עמוד ב] רבי חזקיה ורבי נחום ורב אדא בר רבי אבימי הוון יתבין. אמר רבי תנחום לרב אדא בר אבימי, לא מסתברא לברכה נאמרה? אמר ליה הין. אמר רבי חזקיה לרב אדא בר אבימי. לא מסתברא להפסיק תענית נאמרה? אמר ליה אין. אמר ליה, למה אמרת ליה הכין? אמר ליה, כשיטת רבו אמרתי לו. אמר רבי מנא לרבי חזקיה. מני רביה? אמר ליה, רבי זעירא. אמר ליה. והא אן אמרין. אמר רבי יוסי בשם רבי זעירא, להפסיק תענית נאמרה? רבי יהודה בר יחזקאל אמר. אבא מברך על ירידת גשמים. יתגדל ויתקדש ויתברך ויתרומם שמך מלכינו, על כל טיפה וטיפה שאתה מוריד לנו. שאתה ממניען זו מזו שלא יפגשו. כדכתיב [איוב לו כז] כי יגרע נטפי מים. כד"א [ויקרא כז יח] ונגרע מערכך. אמר רבי יודן. ולא עוד אלא שהוא מורידן במידה. שנאמר [איוב כח כה] ומים תיכן במידה. רבי יוסי בר יעקב סלק מבקרא לרבי יודן מגדליא. עד דהוא תמן, נחת מיטרא. ושמע קליה אמר. אלף אלפין, וריבי ריבוון חייבין להודות לשמך מלכינו. על כל טיפה וטיפה שאתה מוריד לנו, שאתה גומל טובה לחייבים. אמר ליה, הדא מנא לך? אמר ליה, הכין הוה רבי סימון מברך על ירידת גשמים. וכמה גשמים ירדו ויהא בהן כדי רביעה? מלוא כלי מחזיק שלשה טפחים דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר. בתחילה טפח, ובשנייה, שני טפחים. ובשלישית, שלשה טפחים. תני רבי שמעון בן אלעזר אומר. אין לך טפח יורד מלמעלה, שאין הארץ מעלה כנגדו שני טפחים. מאי טעמא? דכתיב [תהילים מב ח] תהום אל תהום קורא לקול צינוריק. ואמר רבי לוי. המים העליונים זכרים, והתחתונים נקבות. מה טעם? דכתיב [ישעי' מה ח] תפתח ארץ. כנקבה הזאת שהיא פותחת לפני הזכר. [ישעי' מה ח] ויפרו ישע. זו פריה ורבייה. [ישעי' מה ח] וצדקה תצמיח יחד. זו ירידת הגשמים. [ישעי' מה ח] כי אני ה' בראתיו. לך בראתיו, לתיקונו וליישובו של עולם. רבי אחא תנא לה בשם רבי שמעון בן גמליאל. ולמה נקרא שמה רביעה? שהיא רבעה את הארץ. רבי חנינא בר יקא אמר בשם רבי יהודה. שורשי חיטה בוקעין בארץ נ' אמה. שורשי תאינה רכים בוקעין בצור. תני רבי ישמעאל בן אלעזר אומר. אין הארץ שותה, אלא לפי חיסומה מעטפת. אם כן מה יעשה שורשי חרוב שהם עמוקים? מה יעשו שורשי שקמה? אמר רבי חנינא. אחת לשלשים יום, תהום עולה ומשקה אותו. ומה טעמא? דכתיב [שם כז ג] אני ה' נוצרה לרגעים אשקנה. תני אם היתה השנה הקדמת חסירה שעשו בה יותר חדשים חסרים מאשר מלאים נותנין לה חסרונה ולא שואלים בז' אלא מוסיפים את הימים החסרים, ואם לאו הולכין אחר סידרה ושואלים בז' בחשון, דברי ר' שמעון בן גמליאל. רבי אומר, לעולם הולכין אחר סידרה ושואלים בז' חשון [דף ה עמוד א] אם היתה השנה הקדמת מעוברת הולכין אחר עיבורה ושואלים מוקדם יותר שהעונות הולכים תמיד על פי ימי החמה והתקופה. מחלפא שיטתיה דרבי? תמן הוא אמר לעולם הולכין אחר סידרה ושואלים בז' חשון והכא הוא אמר אחר עיבורה היינו שאם השנה הקדמת הייתה מעוברת מקדימים לבקש חדש קדם. ר"ז ר' יסא ורבי שמואל בר רב יצחק, מטו בה בשם ר' יוחנן, לבסוף נצרכה. שלדעת רבי להתחיל לבקש הולכים אחר עיבורה. ואם הייתה השנה הקדמת מעוברת מקדימים לשאול בחדש. ומה שאמר רבי שלעולם הולכים אחר סידרה, הכוונה להפסק תענית. שלעולם אינו מפסיק עד שיצא ניסן

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק א הלכה ד

מתני': הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים, התחילו היחידים מתעניין. אוכלין ושותין משחשיכה, ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה:

גמ': **תנן, הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים, התחילו היחידים מתעניין. מי אלו הם היחידים?** אלו שהן מתמנין פרנסין על הציבור. וכי מכיון שהוא מתמנה פרנס על הציבור, הוא מתפלל ונענה? אלא מכיון שהוא מתמנה פרנס על הציבור ונמצא נאמן על הציבור, כד"י הוא מצלייא ומתענייא. חד בר נש הוה מפיק מעשרוי כתיקנן. **וכשעשו תענית על הגשמים א"ל ר' מנא, קום אמור [דברים כו יג] בערתי הקדש מן הבית. אולי זה יזכיר את ההקפדה שלך על המעשרות ובזכותך ירדו גשמים.** חד בר נש, אתא גבי חד מן קריבוי דר' יניי. א"ל ר' זכה עמי פרנס אותי. א"ל, ולא הוה לאביך פריטין להשאיר לך בירושה?, א"ל לא. א"ל, גבי אינון מופקדין ואני אתן לך אותם. א"ל שמעית עליהון דאינון סרקין מגזל ואיני רוצה להנות מהם. א"ל, כד"י את מצלייא ומתענייא. איתחמי לרבנן, פלן חמרא יצלי, ומיטרא נחת. שלחין רבנן ואייתוניה, אמרון ליה, מה אומנך? אמר לון חמר אנא. אמרין ליה, ומה טיבו עבדת? אמר לון, חד זמן אוגרת חמרי לחדא איתתה, והוות בכייה גו איסרטה. ואמרית לה, מה ליך? אמרה לי, בעלה דההיא איתתא חביש, ואנא בעיית מיחמי מה מיעבד ומפנינה חשבה לעסוק בעברה כדי לשחרר את בעלה. זבבית חמרי ויהבית לך טימיתיה, ואמרית לה, הא ליך פניי בעליך ולא תחטיי. אמרין ליה, כד"י את מצלייא ומתענייא. איתחמי לרבי אבהו, פנטקקה יצלי ואתי מיטרא. צלי ונחית מיטרא. שלח ר' אבהו ואייתיה. א"ל מה אומנך? א"ל חמש עבירן ההוא גוברא עביד בכל יום. מוגר זנייתה, משפר [דף ה עמוד ב] תייטרון, מעיל מניהון לבני מכבס בגדיהם. מטפח ומרקד קדמיהון. ומקיש בבבויא מנגן קדמיהון. א"ל ומה טיבו עבדת? א"ל חד זמן, הוה ההוא גברא על עצמו אמר משפר תייטרון. אתא חדא איתא וקמת לה חורי עמודא בכייה. ואמרית ליה, מה ליך? ואמרה לי בעלה דההיא איתתא חביש, ואנא בעיא מיחמי מה מעביד ומפנינה חשבה לעסוק בעברה כדי לשחרר את בעלה. זבנת ערסי ופרוס ערסיי מכרתי את מטתי ואת המצעים של מיטתי, ויהבית לה טימיתיה. ואמרית לה, הא ליך פניי בעליך ולא תיחטיי. א"ל, כד"י את מצלייא ומתענייא. איתחמי לרבנן, חסידא דכפר אימי, יצלי ומיטרא נחת. סלקין רבנן לגביה. אמרה לון בני בייתיה, בטורא הוא יתיב. נפקון לגביה, אמרון ליה אישר ברכו אותו ולא אגיבון. יתב מיכול, ולא אמר לון אתון כריכין. מי עלל עבד חד מובל דקיסין סחב חבילת עצים ויהב גולתה את הבגד מרום מובלה על חבילת העצים. עאל ואמר לבני בייתיה, אילין רבנן הכא, בעי דניצלי וייחות מיטרא. ואין אנא מצלי ומטרא נחת, גנאי הוא לון. ואין נתפלל ולא ירד גשם חילול שם שמים הוא. אלא אייתי אנא ואת ניסוק ונצלי. אין נחת מיטרא, אן אמרין לון כבר עבדון שמיא ניסין. ואין לא. אן אמרין לון, לית אן כד"י מצליא ומתענייא. וסלקין וצלין ונחת מיטרא. נחת לגבון אמר לון, למה איטרפון רבנן להכא יומא דין? אמרין ליה, בעיי תצלי וייחות מיטרא. אמר לון, ולצלותי אתון צריכין? כבר עבדון שמיא ניסין: אמרין ליה, למה כד הויתה בטורא אמרין לך אישר, ולא אגיבתינון. אמר לון. דהוינה עסיק בפעולותי שאני שכיר יום, מה הוינה מסעה דעתי מן פעולתי? א"ל, ולמה כד יתבת למיכול לא אמרת לן איתון כריכין? אמר לון, דלא הוה גביי אלא פלחי. מה הוינא מימור לכון בחנפין בואו לאכול כשאני יודע שאין לי מה להציעה לכם?. אמרין ליה, למה כד דאתית למיעול, יהבת גולתה מרום מובלה? אמר לון דלא הוות דידי, שאולה הוות, והשאילו לי אותה דניצלי להתפלל בה. מה הוינה מבזעא יתה?. אמרין ליה, ולמה כד הווי את בטורא, איתתך לבשה מאנין צאין. וכד את עליל מן טורא, היא לבשה מאנין נקיין? אמר לון, כד דאנא הוי בטורא, היא לבשה מאנין צאין דלא יתן בר נש עינוי עלה. וכד דאנא עליל מן טורא, היא לבשה מאנין נקיין, דלא ניתן עיני באיתא אוחרי. אמרין ליה, יאות את מצלייא ומתענייא. תני, בתעניות אלו מותר לוכל עד שיאיר המזרח דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר עד קריאת הגבר. מה תלמוד לומר עד קריאת הגבר? קריאת תרנגולא. ישן ועמד אסור לאכול. בשלא התנה, אבל אם התנה מותר.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק א הלכה ה

[דף ו עמוד א] מתני' הגיע ראש חדש כסליו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין שלש תעניות על הציבור. אוכלין ושותין משחשיכה, ומותרין במלאכה, וברחיצה, בסיכה, ובנעילת הסנדל, ובתשמיש המטה:

גמ': א"ר יוחנן, כל תענית שב"ד גוזרין להפסיק **מבעוד יום**, אין עוברות ומיניקות מתענות בהם שלא יסתכנו. אבל צומות שמתחילים רק מעלות השחר אף הם צריכות לצום. אמר ר' שמואל בר רב יצחק. נראים דברים, כשגזרו **כבר קדם כמה צומות ואמרו שלא להפסיק בהם** כמו בתעניות על הגשם שבשלוש הראשונות אין מפסיקין בהם והאחרונות מפסיקין. אבל אם גזרו מיד להפסיק כנראה שמדובר בתענית על דבר חמור ואפילו, עוברות ומיניקות מתענות בהם. ותני כן, עוברות ומיניקות מתענות כדרך, בתשעה באב, וביוה"כ, ושלוש תעניות הראשונות, ובשלוש השניות ובשבע האחרונות, אין מתענין בהן. אעפ"כ, אין מנהגות עצמן בתפנוקים, אלא אוכלות ושותות כדי קיום הולד. **למה אינם מתענות בשניות? לא בגלל שגזרו כבר בשלוש ראשונות שלא להפסיק?** שאם בכל תענית שמפסיקין מבעוד יום אינם מתענות, היה יכול לכתוב שאינם מתענות בתעניות שמפסיקין בהן מבעוד יום חוץ מיה"כ ותשעה באב. כי אתא ר' אבא בר זבדא אמר. ר' יצחק בר טבליי אמר בשם ר' יוחנן, אפילו גזרו מיד להפסיק, אין עוברות ומיניקות מתענות בהם

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק א הלכה ו

מתני': עברו אלו ולא נענו, ב"ד גוזרין עוד שלש תעניות על הציבור. אוכלין ושותין מבעוד יום, ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה. ונועלין את המרחצאות:

גמ': אמר ר' זעירה בשם רב ירמיה. העושה מלאכה בתענית ציבור, כעושה מלאכה ביום הכיפורים. מ"ט? **דכתיב** [יואל ב טו] קדשו צום קראו עזרה. והא תני, הלילה מותר והיום אסור ואם הוא כעצרת למה הלילה מותר? א"ר זעירה, קיימה אבא בר ירמיה, אספו עם, רק משעת אסיפת עם שנעשה ביום **הוקש לעצרת**. א"ר חנינא, הרבה הדברים תלו אותן במנהג חלקן כהוגן וחלקן לא. נשיי דנהיגין דלא למיעבד עובדא באפוקי שובתא, אינו מנהג. עד יפני סדרה עד שיחזרו מהתפילה ויבדילו, מנהג. לא לעשות מלאכה בתרייה ובחמשתה כל שני וחמישי, אינו מנהג, בתענית ציבור עד יתפני תעניתה מנהג. יומא דערובתה הושענה רבא שחובטים ערבות, אינו מנהג. מן מנחתה ולעיל מנהג כמו כל ערב חג, יומא דירחא, מנהג. א"ר זעירה, נשייא דנהגן דלא למישתייה לסדר את חוטי השתי באריג מן דאב עליל, מנהג. שבו פסקה אבן שתייה, מה טעם **דכתיב** [תהילים יא ג] כי השתות יהרסון. א"ר חנינא כל הדברים שהם משום מנהג לא מבטלים. אין דשיטין עצי שטים הוו במגדל צבעייה, שנהגו איסור להשתמש בהם זכר לחרבן המקדש אתון ושאלון לר' חנינא חבריהון דרבנן, מהו מיעבד בהן עבודה? אמר להן, מכיון שנהגו בהן אבותיכם באיסור, אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. אמר ר"א בשם ר' אבון, [דף ו עמוד ב] כל דבר שאינו יודע שהוא מותר, וטועה ונוהג בו באיסור, נשאל והן מתירין לו. וכל דבר שהוא יודע בו שהוא מותר, והוא נוהג בו באיסור, נשאל, אין מתירין לו. אסור ברחיצה. ר' זעירה בר חמא ורבי יוסי בי ר' חנינא אמרו בשם רבי יהושע בן לוי. בתענית צבור מרחיץ פניו ידיו ורגליו כדרכו. בתשעה באב מרחיץ ידיו ומעבירן על פניו. ביוה"כ מרחיץ ידיו ומקנחן במפה ומעביר את המפה על פניו. רבי יונה תרי מרטוטה ויהב לה תותי כדה שיהיו נגובים, ולמחרת מעבירן על פניו. והא תני אין בין ט' באב לתענית ציבור אלא איסור מלאכה במקום שנהגו ולמה ר"י חילק גבי שטיפת פנים? היה הולך אצל רבו או אצל בתו, ועבר בים או בנהר, אינו חושש. ניטנפו רגליו, מטבילין במים ואינו חושש. הורי רבי אבא כהן תנייא, הורי ר' אחא בבא מן הדרך והיו רגליו קיהות עליו, שמותר להרחיצם במים. תני, אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרך, מותרין בנעילת הסנדל. לכשיבואו בעיר יחלוצו. וכן בט"ב וכן בתענית ציבור. תנן, אסור בסיכה. כהדא דתני. בשבת. בין סיכה שהיא של תענוג, בין סיכה שאינה של תענוג מותר. ביום הכיפורים. בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג אסור. בתשעה באב ובתענית ציבור. בסיכה שהיא של תענוג אסור. ושאינה של תענוג מותר והא תני. שוות סיכה לשתיה לאיסור שזר אסור לסוך שמן תרומה. ולתשלומין שזר שסך חייב חומש. אבל לא לעונש שזר שסך במזיד אינו לוקה. ביום הכיפורים לאיסור, אבל לא לעונש שלא לוקים על הסיכה. רואים שסיכה אינה כשתיה מהתורה. והתני גבי תרומה, לא יחללו. להביא הסך ואת השותה שאם היה זר לוקה? אמר רבי יוחנן. לית כאן סך. אמר רבי אבא מרי. ואין לית כאן סך, אף שותה לית כאן. שהרי איסור אכילה כבר נאמר, ושתיה בכלל אכילה. דאי לא כן, אלא שאיסור שתיה נלמד מכאן, אך אמרנו שאם אכל ושתה ביום כיפור בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחת? וכי דבר

שהוא בא משני לאוין מצטרף? מניין שהוא מחוור בעשה? **אמר רבי אלעזר** בשם רבי סימיי **דכתיב** [שם כו יד] לא נתתי ממנו למת. מה **אנן** קיימין? אם להביא לו ארון ותכריכין **בכסף מע"ש**. **הרי זה** דבר שהוא אסור לחי, *שהרי לא הותר אלא אכילה שתיה וסיכה*. לחי הוא אסור, כל שכן למת. **אלא** איזו דבר **שהוא מותר לחי**, **והוא אסור למת**? הוי אומר, זו סיכה: **תנן**, אסור בנעילת הסנדל. תני, כל אלו שאמרו אסורין בנעילת הסנדל, יצא לדרך נועל. הגיע לדרך חולץ. וכן באבל וכן במנודה. אית תניי תני יוצאין באמפליא ביום הכפורים, ואית תניי תני אין יוצאין. אמר רב חסדא. מאן דאמר יוצאין, באמפליא של בגד. ומאן דאמר אין יוצאין, באמפליא של עור. ר' יצחק בר נחמן סלק לגבי רבי יהושע בן לוי בלילי צומא רבא. נפק לגביה לבוש סוליסה סנדל שעם אמר ליה מה הוא דין? א"ל איסתניס אנא. רבי שמואל בר נחמן סלק לגביה ריב"ל בלילי תעניתא. נפק לגביה לבוש סוליסה. א"ל מה הוא דין? א"ל איסתניס אני. ר' סמיי חמונה נפיק בלילי תעניתא לבוש סוליסה. חד תלמיד מן דרבי מנא הורי לחד מן קריבויי דנשיא מלבש סוליסה, א"ל מן אן הדה? א"ל מן דריב"ל הוא. א"ל ריב"ל איסתניס הוה: **תנן**, **אסור בתשמיש המטה**. אתי חמי, ברחיצה הוא אסור, בתשמיש המטה לא כל שכן *שהרי חייב לטבול?* תפתר במקום שאין טובלין, או קודם שהתקין עזרא טבילה לבעלי קריין. רבי יעקב בר אחא ור' ייסה **אמרו** בשם ריב"ל, אין קרי שעליה תיקן עזרא טבילה אלא מתשמיש המטה. רב הונא אמר אפילו ראה עצמו נאות תוך חלום. הוו בעיין מימר, ובלבד מאשה. ר' יונה ור' יוסא תרווייהון אמרין אפי' מדבר אחר. והא תנין יה"כ אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. ותני עלה, בעלי קריין טובלין כדרך בצנעה ביה"כ. [דף ז עמוד א] לית הדא פליגא **אדריב"ל דריב"ל דאמר אין קרי אלא מתשמיש המטה**? פתר לה בששימש מטתו מבעוד יום ושכח ולא טבל. והא תני מעשה בר' יוסי בר חלפתא שראו **אותו** טובל בצנעה ביה"כ, אית לך למימר באותו הגוף הקדוש בשוכח? ר' יודה בר פזי ור' חנין **אמרו** בשם ר' שמואל בר רב יצחק. נח, בכניסתו לתיבה נאסרה לו תשמיש המיטה. מ"ט? דכתיב [בראשית ו יח] ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך *שהפריד בן הגברים לנשים*. וביציאתו הותרה לו תשמיש המיטה. מ"ט? דכתיב [שם ח טז] צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך. א"ר חיה בר **אבא**, למשפחותיהם יצאו מן התיבה. ע"י ששימרו יחסיהן, זכו להנצל מן התיבה. תדע לך שהוא כן, דתנין. חם, כלב ועורב, קילקלו מעשיהן. חם יצא מפוחם. כלב יצא **מפורסם** בתשמישו. עורב יצא משונה מן הבריות. א"ר אבון, כתיב [איוב ג] בחסר ובכפן גלמוד. בשעה שאת רואה חסרון בא לעולם, עשה אשתך גלמודה. א"ר לוי כתיב [בראשית מא נ] וליוסף ילד שני בנים. אימתי? בטרם תבוא שנת הרעב. תני בשם ר' יהודה, תאיבי מי שאן לו בנים משמשין מיטותיהן. א"ר יוסי, ובלבד יום שטבלה

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק א הלכה ז

מתני': עברו אלו ולא נענו, ב"ד גוזרין עוד שבע שהן י"ג תעניות על הציבור. ומה אלו יתירות על הראשונות? שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות. ובשני מטין עם חשיכה, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת:

גמ': **תנן**, עברו אלו ולא נענו, ב"ד גוזרין עוד שבע שהן י"ג תעניות על הציבור. אמר ר' יודן בריה דרבי חמא דכפר תחמין, **כמספר שני וחמישי שבתוך** ארבעים שעשה משה בהר. **ולמה לא יותר?** א"ר יוסה על שם שאין מטריחין על הציבור יותר מדאי. **תני**, אין מתענין על שני דברים כאחת מן הדא דכתיב [עזרא ח כג] **ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת** *משמע שהיתה צרה אחרת*. **אמר רבי תנחומא**, לא מן הדא אלא מן הדא דכתיב [דניאל ב יח] **ורחמין למבעא מן קדם אלה שמיא על רזה דנה**. א"ר חיה בר **אבא**, אם היו שני הדברים, עצירת גשמים וגוביי. מתריעין עליהן כאחד. ולמה באילין תרתיי מיליאי? א"ר יוסי בי רבי בון. באילין תרתין מיליאי, שיערייה רבי שניהם גורמים לאותה צרה של הפקעת השערים ויוקר. **תנן**, ובשני מטין עם חשיכה. **מאי מטין?** פותח אחד ונועל אחד: ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. **מה הכוונה מותרים?** האם פותח אחד ונועל אחד רק שמותר מהבקר? או פותח את שניהם?

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק א הלכה ח

מתני': עברו אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן, בבנין ובנטיעה, באירוסין ובנישואין, ובשאלת שלום בין אדם לחבירו, כבני אדם הנזופין למקום. היחידים חוזרין ומתענין עד שיצא ניסן. יצא ניסן וירדו גשמים, סימן קללה שנאמר [שמואל א יב יז] הלא קציר חטים היום:

גמ': **תנן, עברו אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן, בבנין ובנטיעה.** א"ר יהושע בן לוי, הדא דאת אמר [דף ז עמוד ב] בבנין של שמחה, אבל אם היה כותלו גוהה, סותרו ובניהו. שמואל אמר **מה שמותר לבנות אם היה רעועה, זה דווקא כותלא דגנא ביה של הבית שישן בו...** רבי **אבא** בר כהן אמר קומי ר' יוסה, אמר ר' אחא בשם ר' יעקב בר אידי, אסור לארס אשה בע"ש. הדא דאת אמר שלא לעשות סעודת אירוסין, הא לארס, יארס. שמואל אמר, אפילו **בתשעה באב** יארס, שלא יקדמנו אחר. מחלפא שיטתיה דשמואל? תמן הוא אמר **משמים אשה לאיש**, דכתיב[תהילים סח ז] מושיב יחידים ביתה [שם סב י] במאזנים לעלות המה מהבל יחד, והכא הוא אמר הכין שמא יקדמנו אחר? שלא יקדמנו אחר בתפילה. אפילו כן אם קדמו אחר בתפילה לא קיימה אלא או הוא או היא ימות. **תנן, ממעטין וכ"ו ובשאלת שלום בין אדם לחבירו. למה רק ממעטין הרי אסור בכלל. לא כן תני,** אין שואלין בשלום חבירים בתשעה באב, אבל משיבין את ההדיוטות בשפה רפה? לימים שבנתיים בן התעניות נצרכה: **תנן, יצא ניסן וירדו גשמים, סימן קללה שנאמר [שמואל א יב יז] הלא קציר חטים היום:** אמר ר' יוסי בי רבי בון, ובלבד ניסן של תקופה. א"ר שמואל בר רב יצחק הדא דאת אמר בשלא ירדו להן גשמים מכבר, אבל אם ירדו להם גשמים מכבר סימן ברכה הן

הדרן עלך פרק מאימתי

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה א

מתני': סדר תעניות כיצד? מוציאין את התיבה לרחובה של עיר, ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה, ובראש הנשיא ובראש אב ב"ד. וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו. הזקן שבהן אומר לפניהם דברי כיבושין. אחינו, לא נאמר באנשי ניונה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם, אלא [יונה ג י] וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה. ובקבלה מהו אומר? [יואל ב יג] וקרעו לבבכם ואל בגדיכם, ושובו אל ה' אלהיכם:

גמ': א"ר חיייה בר אבא. ולמה יוצאין לרחובה של עיר? לומר, **אם נתחיבנו גלות** חשבינו כאילו גולים **אנו** לפניך, **שהגלות מכפרת.** רבי יהושע בן לוי אמר, לפי שנתפללו בצינעה ולא נענו, לפיכך יצאו לחוץ ויתפרסמו. א"ר חיייה בר אבא, ולמה מוציאין את התיבה לרחובה של עיר? לומר, כלי אחד של חמדה שהיה לנו, גרמו עונותינו שיתבזה ויצא לרחוב. **תנן, ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה.** מ"ט? אמר ר' חונה רבה דציפורין, אבותינו חיפו אותו זהב, ואנו חיפינו אותו אפר. א"ר יעקב דרומיא [דף ח עמוד א] ולמה תוקעין **בקרנים של בהמה** שופרות? לומר, חשבינו כאילו גועים כבהמה לפניך. א"ר לוי, ולמה יוצאין בין הקברות? לומר **אם נתחיבנו מיתה**, חשבינו כאילו מתים לפניך, **שהמיתה מכפרת.** א"ר תנחומה, וכולהן בה כל מה שמנינו נמצא ביציאה לבית הקברות. אם מיתה אנו חייבין, הרי מתים. אם **נתחיבנו גלות**, הרי גולים. אם **נתחיבנו רעבון**, הרי רעבים: **תנן, ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה.** על שם [תהילים צא טו] עמו אנכי בצרה. א"ר זעירא. כל זמן דהוינא חמי לון עבדין כן, הוה גופי רעד. ביומוי דר' אילא, הוון שבקין ארונא ועללין לון **לביתם עד זמן התפילה.** אמר להם ר' זעירא, **לא נכון לעשות כן להשאיר את הארון לבד.** לא כן תני, לא היו מתחלפין עליה כל היום שלא יראה כטורח, אלא אחד היה יושב ומשמר כל היום. וכ"ש **שלא ישאירו את הארון ללא שומר.** ולמה שמים אפר? רבי

יודן בי רבי מנשה ור' שמואל בר נחמן, חד אמר, כדי להזכיר זכותו של אברהם. וחורנה אמר, כדי להזכיר זכותו של יצחק. מאן דאמר כדי להזכיר זכותו של אברהם, יכול לתת בין עפר בין אפר. על שם [בראשית יח כז] ואנכי עפר ואפר. מאן דאמר כדי להזכיר זכותו של יצחק, ובלבד אפר. רואין אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח. ר' יודה בר פזי, כד הוה נפק לתעניתא. הוה אמר קומיה, אחינן, כל מאן דלא מטא שמשא עם האפר לגביה, יסב עפר ויתן גו רישיה שאפשר לשים גם עפר. **תנן, ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה, ובראש הנשיא, למה הנשיא לא שם אפר בעצמו?** א"ר תחליפא קיסריא, כדי לפרסמו, שלא דומה המתבזה מעצמו למתבזה מאחר. כתיב [ויאל ב טז] יצא חתן מחדרו וכלה מחפתה. יצא חתן מחדרו, זה ארון. וכלה מחפתה, זה התורה. ד"א, יצא חתן מחדרו, זה הנשיא. וכלה מחפתה, זה אב ב"ד. ר' חלבו אמר לר' יודן נשייא, פוק עימן וצערן עבר, שהתענית תתקבל. א"ר יוסה, הדא אמרה, אילין תעניתא דאנן עבדין, לית אינון תעניין. למה דלית נשייא עמן. כתוב אחד אומר בפר העלם דבר של ציבור [ויקרא טז ב] את פני הפרכת ולא נאמר קדש. וכתוב אחד בפר כהן משיח אומר [שם ד ו] את פני פרכת הקדש. ר' אחא אמר, איתפלגון ר' אבהו ורבנן. חד אמר, חטא הנשיא, הגדולה במקומה. חטא הציבור, אין הגדולה במקומה שהשכינה מסתלקת מישראל. וחורנא אמר אחד זה ואחד זה אין הגדולה במקומה. לפיכך שורפים את הפרים מחוץ למחנה, לפי שחטאו הלמד הציבור או המלמד כהן משיח. לפיכך יצאו לחוץ ויפרסמו ויתבזו שבשניהם אין הגדולה במקומה. על שם [שם כא] והוציא את הפר אל מחוץ למחנה. תני חזקיה, בכהן משיח נאמר פרכת הקדש ובהעלם דבר של ציבור נאמר פרכת. רמז, כל מקום שיש כהן משיח שנמשח בשמן המשחה יש ארון וזה היה בבית ראשון. וכל מקום שאין משיח, אין ארון זה היה בבית שני. ואתייא כ"י דמר ר' שמואל בר ינא בשם ר' אחא. חמשה דברים היה המקדש האחרון חסר מן הראשון, ואלו הן. אש, ארון, ואורים ותומים, ושמן המשחה, ורוח הקודש. על שם [חגי א ח] וארצה בו ואכבדה, ואכבד כתיב חסר ה"א. אלו חמשה דברים שהיה המקדש האחרון חסר מן הראשון. דלמא ר' אבא בר זבדא ורבי תנחום בר עילאי ור' יאשיה, נפקוי לתעניתא. דרש ר' אבא בר זבדא [איכה ג מא] נשא לבבנו אל כפים. ואיפשר כן? וכי אית בר נש דנסב ליביה ויהיב גו ידיה? אלא מהו נשא [דף ח עמוד ב] נשוי ליבין לכף ידין? נעשה בידיו מה שהתכוונו בלבנו שלא די שנחזור בלב אלא נחזיר את מה שגזלנו ואחר כך נישא תפילה אל אל בשמים. כך, אם יהיו השרץ בידו של אדם. אפילו טובל במי שילוח או במי בראשית, אין לו טהרה עולמית. השליכו מידו, מיד טהר. דרש ר' תנחום בר עילאי כתיב [דברי הימים ב יב וז] ויכנעו שרי ישראל והמלך ויאמרו צדיק ה'. ובראות ה' כי נכנעו, היה דבר ה' אל שמעיה לאמר. נתענו צמו אין כתיב כאן. אלא נכנעו, לא אשחיתם. דרש ר' יאשיה כתיב [צפניה ב א] התקוששו וקושו, נתקושש גרמן אמר לחכמים נתקן עצמנו עד דלא נקושש חורנין. אני אומר את זה בגין דאית הכא בן החכמים, בני נש דאמרון עלי לישן ביש גבי ר' יוחנן. ואני רוצה שהם יחזרו בהם לא רק ביני לבינם אלא לפני כל עמא לדינה. אמרין הוה תמן ר' חיה ור' איסי ורבי אימי, וקמון ואזלו לון, שלא לראות בבשתם של אותם אנשים. א"ר אלעזר, שלשה דברים מבטלין את הגזירה קשה, ואלו הן. תפלה וצדקה ותשובה. ושלשתן בפסוק אחד דכתיב [דברי הימים ב ז יד] ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם, ויתפללו ויבקשו פני וישבו מדרכיהם הרעים. ויתפללו, זו תפלה. ויבקשו פני, זו צדקה כמה דאת אמר [תהילים יז טו] אני בצדק אחזה פניך [דברי הימים ב ז יד] וישבו מדרכיהם הרעים, זו תשובה. אם עשו כן מה כתיב תמן? [דברי הימים ב ז יד] ואני אשמע השמים ואסלח לחטאתם, וארפא את ארצם. ר' חגי דרש, הדא דר' אלעזר, כל שעה כל פעם בתעניתא. א"ר אלעזר סוף שתא כשתא כל השנה נגזר על פי ההתנהגות בתחילתה. כמו שאומרים האנשים מן עפר קיטא, לסיתוא בקיץ אוגרים לחורף. נפח צפונה כבר כשמתחילה לנשוב רוח קרה, יצף לבניך חזק את הבנין לקראת החורף. כך בתחילת השנה צריך לתקן את עצמנו כדי שנתברך כל השנה. כל שנה שאין מתרעין עליה בראשונה, שלא תקעו בר"ה ולא התעוררו לתשובה, סוף שמתרעין עליה בסופה שיצטרכו לתקוע להתרעה על הצרות. כל שאינה חסה על פירות חבירתה, סוף שהיא מאבדת פירותיה. כך אם לא נתקן את מה שקלקלנו בשנה שעברה אף השנה נקלקל א"ר אחא, אם לא משגיחין על היין בתחילת עשיתו רוב היין מחמיץ. אית הוה סבין בציפורין, כד הוות רביעתא קדמייתא, הוה מריחין בעפרא, וידעין מימור כמה מימי שתא. א"ר אלעזר כתיב [ישעי' נח ה] הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו? אין זה צום שאני חפץ בו. ואי זהו צום שאני חפץ בו? כדכתיב [שם ו ז] הלא זה צום אבחרהו. פתח חרצבות רשע, התר אגדות מוטה וגו' הלא פרוש לרעב לחמך, ועניים מרודים תביא בית. מה כתיב בתריה? אז תקרא וה' יענה וגו'. אמר רשב"ל, כתיב [בראשית ב ו] ואד יעלה מן הארץ. עלה שבר אד מלשון שבר דכתיב

כי קרוב יום אידם מלמטן כשישברו ליבם ויחזרו בתשובה מיד הגשמים יורדין. א"ר ברכיה כתיב [דברים לב ב] יערף כמטר לקחי. כפו עורפן לתשובה, מיד הגשמים יורדין. רבי ברכיה עבד תלת עשרה תעניין, ולא נחת מיטרא, ובסופה אתא גוביי. עאל ואמר קומיהון, אחינן חמון מה דאנן עבדין. לא דא היא לא על מעשים כמו שלנו דנבייא מקנתר לן [מיכה ז ג, ד] על הרע כפים להיטיב השר שואל אינן הוא והשופט בשילום והגדול דובר הוות נפשו הוא ויעבתוה. טובם כחדק ישר ממסוכה יום מצפיך פקדתך באה עתה תהיה מבוכתם. על הרע כפים להיטיב. מריעין גוזלים זה לזה בכפים ומבקשין טובה מהקב"ה. השר שואל, אינן הוא השוחד ליקח. והשופט בשילום, שאומר שלם לי ואשלם לך ואטה את המשפט לטובתך. והגדול דובר הוות נפשו. הוא ויעבתוה, עבדוה לעבירה עביא, עבדוה קליעה דחובין שעשו את הרע כחבל עבות שקשה לקורעו. ומן פסק לה מי יצליח לנתק את הרע? הרי [מיכה ז ד] טובם כחדק. טבא דבהון כאילין חידקיא כקוצים. ישר ממסוכה. ישרא דבהון כאילין סוכיא כמו ברקנים יום מצפיך פקודתך באה. יום שציפינו לרווחה, בא עלינו גוביי. עתה תהיה מבוכתם. מה יכול להצילם? מן גוא דאינון בכיין. ובכון ובכון, ונחת מיטרא. אמר רבן שמעון בן לקיש, תשובה של רמיות עשו אנשי נינוה. מה עשו? אמר רבי חונה בשם ר"ש בן חלפותא, העמידו עגלים מבפנים, ואימותיהם מבחוץ. סייחים מבפנים, ואימותיהם מבחוץ. והוון אילין געיי מן הכא ואילין געיי מן הכא. אמרין, אין לית מתרחם עלינן, לית אנן מרחמין עליהון. הה"ד [יואל א יח] מה נאנחה בהמה נבכו עדרי בקר וגו'. א"ר אחא [דף ט עמוד א] בערביא עבדין כן כתיב [יונה ג ח] ויתכסו שקים האדם והבהמה ויקראו אל אלהים בחזקה מהו בחזקה? אר"ש בן חלפותא, תמיד חציפא נצח לכשירא, כל שכן לטובתו של עולם. כביכול חוצפה מועילה אפילו לבטל גזרות שמים. כתיב [יונה ג ח] וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם. א"ר יוחנן, מה שהיה בכף ידיהם החזירו. מה שהיה בשידה תיבה ומגדל לא החזירו. כתיב [יואל ב יג] וקרעו לבבכם ואל בגדיכם, ושובו אל ה' אלהיכם, כי חנון ורחום הוא. אריב"ל. אם קרעתם לבבכם בתשובה, אין אתם קורעין בגדיכם, לא על בניכם ולא על בנותיכם, אלא על ה' אלהיכם. למה? כי חנון ורחום הוא, אך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. אמר ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן. אך אף אין כתיב כאן. אלא אך אפים, מאריך רוחו עם הצדיקים ולא נותן שכרם מיד. ומאריך רוחו עם הרשעים שלא מענישם מיד. ר' אחא ור' תנחום בי ר' חייא אמרו בשם רבי יוחנן. אך אף אין כתיב כאן, אלא אך אפים. מאריך רוחו עד שלא יגבה. וגם כשמתחיל לגבות, מאריך רוחו וגובה מעט מעט. אמר רבי חנינה, מאן דאמר דרחמנא וותרן, יתוותרון בני מעוי. אלא מאריך רוחיה וגבי דידיה. אמר רבי לוי, מהו אך אפים? רחיק רגז. משל למלך שהיו לו שני ליגיונות קשים. אמר המלך. אם דרים הן עמי במדינה, עכשו בני המדינה מכעיסין אותי והן עומדין והורגים אותן. אלא הריני משלחן לדרך רחוקה. שאם הכעיסו אותי בני המדינה. עד שאני משלח אחריהם, בני המדינה מפייסים אותי ואני מקבל פיוסן. כך אמר הקדוש ברוך הוא. אף וחמה מלאכי חבלה הן. הרי אני משלחן לדרך רחוקה. שאם מכעיסין אותי ישראל, עד שאני משלח אצלן ומביאן, ישראל עושין תשובה ואני מקבל תשובתם, הה"ד [ישעי' יג ה] באים מארץ מרחק מקצה השמים וגו'. אמר ר' יצחק. ולא עוד, אלא שנעל בפניהן של האף והחיימה. הה"ד [ירמי' נ כה] פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו. עד דו פתח, עד דו טרד, רחמוי קריבין. תני בשם רבי מאיר כתיב [ישעי' כו כא] כי הנה ה' יצא ממקומו. יוצא לו ממדה למדה, יוצא לו ממתד הדין למדת רחמים על ישראל. כתיב [במדבר כג יט] לא איש אל ויכזב. ר' שמואל בר נחמן ורבנן. רבי שמואל בר נחמן אמר, הקדוש ברוך הוא אומר לעשות טובה, לא איש אל ויכזב. אומר לעשות רעה, ההוא אמר ולא יעשה, ודבר ולא יקימנה. ורבנן אמרי, לא איש הוא משה שעשה דבריו של אל כאילו אינן? דכתיב [שמות לב יא] למה ה' יחרה אפך בעמך. [במדבר כג יט] וכן אדם ויתנחם. לא בן עמרם הוא שעשה לאל שיתנחם? דכתיב [שם יד] וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. אמר רבי אבהו. מאי דכתיב לא איש אל ויכזב וכן אדם ויתנחם? אם יאמר לך אדם אל אני כמו שעשה אותו האיש, מכזב הוא. אם בן אדם אמר אני כעליון סופו לתהות בו. אם אמר שאני עולה לשמים, ההוא אמר ולא יקימנה. אמר רבי אחא בשם רב, אין תענית עכשיו. אמר רבי יוסה, הדא אמרה אילין תענייתא דאנן עבדין לית אילין תעניות? א"ל, כן אמר רב, כל תענית שאינה נעשית כתיקנה, עליה הכתוב אומר [ירמי' יב ח] נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה. וכיוון שאין הנשיא מצטרף עימנו אין התענית כתקנה

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה ב

מתני': עמדו בתפילה, מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקן, כדי שיהא לבו שלם בתפלה. ואומר לפניו עשרים וארבע ברכות. שמונה עשרה שבכל יום, ומוסיף עליהן עוד שש, ואלו הן. זכרונות, ושופרות [תהילים קכ א] אל ה' בצרתה לי [שם קכא א] אשא עיני אל ההרים [שם קל א] ממעמקים קראתיך ה' [שם קב א] תפלה לעני כי יעטף:

גמ': **תנן, עמדו בתפילה, מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקן.** תני, ושפל ברך, ונוח תשחורת, ורגיל בחכמה, ורגיל באגדה, ויש לו בית ושדה שזקוק לגשם. תנינן וביתו ריקן ואת אמר הכין שיש לו שדה? **אלא אימא יש לו בנים ובנות.** אם אין להן אדם כזה שיש בו כל המידות הללו, מעבירין כל מה שירצו. ולמה שמנה עשרה? **אמר ריב"ל.** כנגד שמונה עשרה מזמורים שכתוב מראשו של תילים עד [תהילים כ ב] יענך ה' ביום צרה. אם יאמר לך אדם **והא תשע עשרה פרקים הן?** אמור לו [שם ב א] למה רגשו גוים, **לית הוא מינהון. כי אשרי ולמה רגשו גוים זה פרק אחד. ויענך נאמר אחרי שמונה עשרה פרקים. מכאן אמרו,** המתפלל ולא נענה צריך תענית. א"ר מנא [דף ט עמוד ב] **כתיב יענך ה'. מכאן לת"ח שצריך לומר לרבו, תשמע תפילתך.** רבי סימון אמר, **כנגד י"ח חוליות שבשדרה.** שבשעה שאדם עומד ומתפלל, צריך לשוח בכולו. מה טעם? **כדכתיב [שם לה י] כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך.** רבי לוי אמר, כנגד י"ח אזכרות שכתוב [תהילים כט א] בהבו לה' בני אלים. **אמר רבי הונה.** אם יאמר לך אדם **והא תשעה עשרה ברכות אינון?** אמור לו, של מינים קבעוה חכמים ביבנה. התיב ר"א ב"ר יוסי קומי ר' יוסי. **והא כתיב [שם ג] אל הכבוד הרעים ואף הוא שם קדוש. ולמה לא תקנו ברכה כנגדו? א"ל.** והתני, כולל של מינים ושל פושעים במכניע זדים. **ושל זקנים ושל גרים במבטח לצדיקים.** ושל דוד בבונה ירושלים. **נמצא שבתחילה היו רק שבעה עשר, ולכן צרפו את ברכת למינים.** ואחר כך חלקו את של דוד ובונה ירושלים. אית לך מספקא לכל חדא וחדא **מנהון אדכרה שאינה נהגת ככתבה. וכנגד אל הכבוד שהוא אדכרה שנהגת תקנו ברכת למינים.** רבי חנינא אמר **בשם רבי פנחס.** כנגד י"ח פעמים שאבות כתובים יחד בתורה. אברהם יצחק יעקב. אם יאמר לך אדם הא י"ט הם? אמור לו [בראשית כח יג] והנה ה' נצב עליו, **לית הוא מינהון. שהרי לא מוזכר שם יעקב בפירוש.** אם יאמר לך אדם אם כך הא י"ז הם? אמור לו [שם מח טז] ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק מינהון. **שאף ששמו של יעקב לא מוזכר. כיוון שיעקב אומר, ויקרא בהם שמי, כאילו כתוב יעקב.** רבי שמואל בר נחמני אמר בשם ר' יוחנן. כנגד י"ח ציוויין שכתוב בפרשה שניה של משכן שהיא פרשת פקודי. **אמר רבי חייא בר ווא. ובלבד מן [שמות לח כג] ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן, עד סופיה דסיפרא.** שבע של שבת מניין? אמר רבי יצחק. כנגד שבעה קולות שכתוב בהבו לה' בני אלים. ר' יודן אנתוריא אמר, כנגד שבעה אזכרות שכתוב במזמור שיר ליום השבת. **תשע של ראש השנה מניין? אמר רבי אבא קרטוגנא כנגד תשע אזכרות שכתוב בפרשת חנה.** וכתב בסופה [שמואל א ב י] ה' ידין אפסי ארץ. כ"ד של תעניות מניין? רבי חלבו ור"ש בר רב נחמן תרווייהון אמרין. כנגד כ"ד פעמים שכתוב בפרשה של שלמה רינה ותפילה ותחינה. **רבי זעירא אמר בשם רבי ירמיה.** יחיד בתענית ציבור צריך להזכיר מעין המאורע. היכן הוא אומרה? בין גואל ישראל לרופא חולים. ומה הוא אומר? ענינו ה' ענינו בעת ובעונה הזאת, כי בצרה גדולה אנחנו. אל תסתיר פניך ממנו, ואל תתעלם מתחינתינו. כי אתה ה' עונה בעת צרה, פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה. **שנאמר [תהילים קז כ] ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יוציאם.** בא"י העונה בעת צרה. ר' ינאי אמר בשם ר' ישמעאל שאמר בשם בית ר' ינאי, **בשומע תפלה: אמר ר' יונה בשם רב.** אפילו יחיד שגזר על עצמו תענית, צריך להזכיר מעין המאורע. היכן הוא אומרה? אמר ר' זעירא בשם רב הונא אומרה [דף י עמוד א] **בכל התפילות כלילי שבת וכיומו שמזכירים שבת בכל התפילות.** אמר רבי מנא. **לא הוה בדיק לי לא היה בחר לי אין כהדא דר' ירמיה שאומרה בן גואל לרופא. אין כהדא דרבי ינאי בשם רבי ישמעאל שאומרה בשומע תפילה.** סלקית לסידרה נכנסתי לשיעור בישיבה, ושמעית דאמר רב חונה בשם רב. אפילו יחיד שגזר על עצמו תענית, צריך להזכיר מעין המאורע. **והתיב רבי יוסי.** והא מתניתא פליגא. דתניא, בכל יום אדם מתפלל י"ח במוצ"ש ובמוצאי י"ח ובמוצאי תענית ציבור. מן מה דאמר רבי יוסי מתניתא פליגא. **משמע שבתענית ציבור אומר י"ט ברכות, הוי כן שאומרה ברכה לעצמה בין גואל ישראל לרופא חולים.** א"ר אחא בר יצחק בשם ר' חונה רובה דציפורין. יחיד בט"ב צריך להזכיר מעין המאורע. מה הוא אומר? רחם ה' אלהינו ברחמיך הרבים ובחסדיך הנאמנים. עלינו ועל עמך ישראל ועל

ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך. ועל העיר האבילה והחריבה וההרוסה והשוממה הנתונה ביד זרים. הרמוסה ביד עריצים, ויירשוה לגיונות ויחללוה עובדי פסילים. ולישראל עמך נתת נחלה ולזרע ישורון ירושה הורשתה. כי באש היצתה, ובאש אתה עתיד לבנותה. כאמור [זכריה ב ט] ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב, ולכבוד אהיה בתוכה. רבי אבדימא דציפורין בעי קומי רבי מנא. היכן אומרה? א"ל, ועדיין אין אתה יודע לזו? כל דבר שהוא להבא, אומרה בעבודה. וכל דבר שהוא לשעבר, אומרה בהודאה. ומתניתא אמרה כן דתנן. ונותן הודאה לשעבר, וצועק לעתיד לבא: תנן, ר יהושע אמר מעין שמונה עשרה. איזהו מעין שמונה עשרה? רב אמר שמקצר ואומר רק סוף כל ברכה וברכה. ושמואל אמר. **ברכה אמצעית אומר בה ראש כל ברכה וברכה וחותרם שומע תפלה.** אית תניי תני, שבע מעין י"ח. ואית תניי תני, י"ח מעין י"ח. מאן דאמר שבע מעין י"ח, מסייע לשמואל. ומאן דאמר י"ח מעין י"ח, מסייע לרב. רבי זעירא שלח לר' נחום כד הוה גבי רבי ינאי בי ר' ישמעאל. א"ל, איזהו שבע מעין י"ח דשמואל?, א"ל. הביננו, רצה תשובתנו, סלח לנו, גואלנו, רפא חלינו, ברך שנותינו. אמר ר' חגי. אם היו **בחורף שצריכים לבקש על הגשמים, אומרים גשמי ברכה.** אם היה **קיץ שצריכים לבקש על הטללים, אומרים בטללי ברכה,** כי מפוזרים אתה מקבץ, ותועין עליך לשפוט, ועל הרשעים תשית ידך, וישמחו כל חוסי בך בבנין עירך, ובחידוש בית מקדשך, **ובצמח דוד עבדך.** כי טרם נקרא אתה תענה. כאמור [שעיה סה כד] והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע, **ברוך אתה ה' שומע תפילה. ואומר ג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות. ואומר אחר התפילה [תהילים כח ו] ברוך ה' כי שמע קול תחנוני.**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה ג

מתני': ר' יהודה אומר, לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות, אלא אומר תחתיהם [מלכים א ח לז] רעב כי יהיה בארץ, דבר כי יהיה וגו' [ירמי' יד א] אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבצרות, ואומר חותמיהם:

גמ': א"ר יודן. **מטבע קצר פותח בהן בברוך, ואינו חותרם בהן בברוך. מטבע ארוך פותח בהן בברוך, וחותרם בברוך. כל הברכות אחר חיתומיהן, ואין אומרים ברכה פסוק. התיב ר' יצחק בר' אלעזר קומוי לפני ר' יוסה. מכיון דתימר כל הברכות אחר חיתומיהן, כך שאפילו אם טעה ואמר ברכה לא מתאימה אם חתם נכון יצא. אז למה אין אומרין ברכה פסוק? במה פסוק יותר גרוע מברכה לא נכונה? אמרין חכים הדין טלייא אמרו חכם אותו נער, אלא שטעה, [דף י עמוד ב] דהוא סבר מהו אחר חיתומיהן? כגון שאם היה עומד בשחרית והיה צריך לומר יוצר אור, ושכח והזכיר את של ערבית שאמר מעריב ערבים, וחזר וחתם בשל שחרית שאמר ברוך אתה ה' יוצר המאורות, יצא. ולכן שאל במה גרוע פסוק מברכה לא נכונה. ולא זו הכוונה אלא כדאמר רבי אחא. שצריך להזכיר בכל הברכות כעין חותמותיהן. ושם לא יזכיר פסוק. ואילין דאמרין אחר ברכות ההפטרטה [ישעי' יב ו] צהלי ורוני יושבת ציון וגו' אין בו משום ברכה פסוק שכך נהגו**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה ד

מתני': על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה, בא"י גואל ישראל:

גמ': ולא יצחק נגאל ולמה חותם גאל ישראל? מכיון שנגאל יצחק, כמו שנגאלו כל ישראל. אמר רבי ביבי אבא בשם ר' יוחנן. אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שבשעה שאמרת לי להעלות את יצחק בני, היה לי מה להשיב ולומר לפניך, אתמול אמרת לי [בראשית כא יב] כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו את אומר [שם כב ב] והעלהו שם לעולה. ח"ו לא עשיתי כן, אלא כבשתי את יצרי ועשיתי רצונך. כן יהי רצון מלפניך ה' אלהי, שבשעה שיהיו בניו של יצחק בני נכנסים לידי צרה ואין להם מי ילמד עליהם סניגוריא, אתה תהא מלמד עליהם סניגוריא. מהו ה' יראה? את נזכר להם עקידתו של יצחק אביהם, ומתמלא עליהם רחמים. מה כתיב בתריה? [שם יג] וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר וגו'. מהו אחר? א"ר יודה בי ר' סימון, אחר כל הדורות, עתידין בניך ליאחז בעונות ולהסתבך בצרות, וסופן להגאל בקרניו של איל הזה, שנאמר [זכריה ט יד] וה' אלהים בשופר יתקע, והלך בסערות תימן. אמר רבי חונה בשם ר' חנינה בר יצחק, כל אותו היום, היה אברהם רואה את האיל נאחז באילן זה וניתור ויוצא, נאחז בחורש זה וניתור ויוצא, נאחז בסבך זה וניתור ויוצא. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אברהם, כך עתידין בניך, נאחזים בעונות ומסתבכין במלכיות. מבבל למדי, ממדי ליון, ומיון לאדום. אמר לפניו, רבון העולמים, יהיה כן לעולם? א"ל, סופן להגאל בקרניו של איל הזה שנאמר וה' אלהים בשופר יתקע, והלך בסערות תימן

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה ה

מתני': על השנייה הוא אומר, מי שענה את אבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה, בא"י זוכר הנשכחות:

גמ': ארבע כיתים נעשו אבותינו על הים, אחת אומרת נפול לים, ואחת אומרת נחזור למצרים, ואחת אומרת נעשה עמהן מלחמה, ואחת אומרת נצווה כנגדן להפחידם. זו שאמרה נפול לים, אמר להן משה [שמות יד יג] התיצבו וראו את ישועת ה' וגו'. זו שאמרה נחזור למצרים, אמר להן משה [שמות יד יג] כי את אשר ראיתם את מצרים היום וגו'. וזו שאמרה נעשה עמהן מלחמה, אמר להן משה [שם יד] ה' ילחם לכם. וזו שאמרה נצווה כנגדן, אמר להן משה [שם יד] ואתם תחרישון

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה ו

מתני': על השלישית הוא אומר, מי שענה את יהושע בגלגל, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, בא"י שומע תרועה:

גמ': אמר רבן שמעון בן לקיש בשם רבי ינאי, שיתף הקדוש ברוך הוא שמו הגדול בישראל. משל למלך שהיה לו מפתח של [דף יא עמוד א] פלמנטריא קטנה, אמר המלך, אם אני מניחה כמות שהיא, אבידה היא. אלא הריני עושה לה שלשלת. שאם אבדה, השלשלת תהא מוכחת עליה. כך אמר הקדוש ברוך הוא. אם מניח אני את ישראל כמות שהם, נבלעין הן בין העכו"ם. אלא הרי אני משתף שמי הגדול בהם, והן חיים. מה טעמא דכתיב [יהושע ז ט] וישמעו הכנעני וכל יושבי הארץ וכו' ונסבו עלינו והכריתו את שמינו מן הארץ וכו' ומה תעשה לשמך הגדול וכו' שהוא משותף בנו? מיד [שם י] ויאמר ה' אל יהושע, קום לך. קם לך ההוא דאדכרת. אמר ר' ינאי זעירא בשם אבהתיה, כל מי שאינו כשר כיהושע, שאם יפול על פניו יאמר לו הקדוש ברוך הוא קום לך, אל יפול. ובלבד יחיד על הציבור

אבל ביחידות רשאי

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה ז

מתני': על הרביעית הוא אומר, מי שענה את שמואל במצפה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, בא"י שומע צעקה:

גמ': כתיב [שמואל א ז ו] ויקבצו המצפתה, וישאבו מים וישפכו לפני ה'. וכי מים שפכו? אלא מלמד ששפכו את לבם כמים. ויאמר שמואל חטאנו לה'. א"ר שמואל בר רב יצחק, לבש שמואל חלוקן של כל ישראל שהתפלל בשם כל ישראל, אמר לפניו, רבון העולמים. כלום אתה דן את האדם, אלא על שהוא אומר לפניך לא חטאתי, **דכתיב** [ירמי' ב לה] הנני נשפט אותך על אומרך לא חטאתי. ואלו **אומרים** לפניך חטאנו

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה ח

מתני': על החמישית הוא **אומר**, מי שענה את אליו בהר הכרמל, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, בא"י שומע תפילה:

גמ': כתיב [מלכים א יח לו] ויהי בעלות המנחה, ויגש אליו הנביא ויאמר, ה' אלהי אברהם יצחק וישראל, היום יודע וגו'. ואליו מקריב בשעת איסור הבמות? אמר ר' שמליי, **בדיבורא** בנבואה **נאמר לו להקריב דכתיב** ובדברך עשיתי. ובדיבורך עשיתי. **כתיב**, ענני ה' ענני. ענני בזכותי, ענני בזכות תלמידי:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה ט

מתני': על השישית הוא **אומר**, מי שענה את יונה במעי הדגה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, ברוך אתה ה' העונה בעת צרה. על השביעית הוא **אומר**, מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, ברוך אתה ה' המרחם על הארץ:

גמ': **תנן**, מי שענה את יונה במעי הדגה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, ברוך אתה ה' העונה בעת צרה. **דכתיב** [יונה ב ג] ויאמר קראתי מצרה לי אל ה' ויענני. לא צורכה דא אלא דוד ושלמה ואח"כ אליו ויונה שכך סדר הדורות? ולא סיימו בדוד אלא בשביל לחתום במרחם על הארץ ודוד ושלמה הם שהתפללו על הארץ: **תנן**, על השביעית הוא **אומר**, מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה, ברוך אתה ה' המרחם על הארץ. משום סומכוס אמרו, חותם ברוך משפיל רמים שכשנעצר הגשם העשירים מתגאים. ניחא שלמה מצאנו שהתפלל לבנות את בהמ"ק ונענה דכתיב ביה [מלכים א ח יג] בנה בניתי בית זבול לך. דוד למה היק ראיו שבענה? על ידי שביקש לעמוד על מניין של ישראל והיתה מגפה נתגלגל הדבר שקנה את גרן ארוונה ושם נענה שנאמר ויעתר ה' לארץ ותעצר המגיפה. אמר רבי אבהו, כתיב [תהילים ד ב] בקראי ענני אלהי צדקי, בצר הרחבת לי. אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים, כל צרה שהייתי נכנס לה, אתה הייתה מרחיבה לי. נכנסתי לצרתה של בת שבע, ונתת לי את שלמה. נכנסתי לצרתן של ישראל, ונתת לי את בית המקדש

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה י

[דף יא עמוד ב] מתני': מעשה בימי ר' חלפתא ובימי ר' חנניה בן תרדיון, שעבר אחד לפני התיבה, וגמר את כל הברכה וענו אחריו אמן. בברכה ראשונה אמר תקעו הכהנים תקעו, מי שענה את אברהם בהר המוריה, הוא יענה אתכם, וישמע בקול צעקתכם היום הזה, בברכה שניה אמר הריעו בני אהרן הריעו, מי שענה את אבותיכם על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. וכשבא דבר אצל חכמים אמרו, לא היו נוהגין כן, אלא בשער המזרח:

גמ': תני לא היו עונין אמן בבית המקדש, ומה היו אומרים? ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ומניין שלא היו עונין אמן במקדש? ת"ל [נחמיה ט ה] קומו ברכו את ה' אלהיכם, מן העולם ועד העולם. ומניין על כל ברכה וברכה? ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה יא

מתני': שלש תעניות הראשונות, אנשי משמר מתענין ולא משלימין, ואנשי בית אב, לא היו מתענין. שלש שניות, אנשי משמר מתענין ומשלימין, ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין. שבע אחרונות, אלו ואלו מתענין ומשלימין, דברי ר' יהושע. וחכ"א, שלש תעניות הראשונות, אלו ואלו לא היו מתענין. שלש שניות, אנשי משמר מתענין ולא משלימין. ואנשי בית אב לא היו מתענין. ושבע אחרונות, אנשי משמר מתענין ומשלימין. ואנשי בית אב, מתענין ולא משלימין. אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילות, אבל לא בימים. ואנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה. אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס. ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת:

גמ': **תנן, אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילות, אבל לא בימים. ואנשי בית אב, לא ביום ולא בלילה.** מפני מה אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימים? שאם תכבד העבודה על אנשי בית אב, יצטרפו אנשי משמר עמהן. אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה, שהם תדירין בעבודה. **תנן,** אנשי משמר ואנשי מעמד, אסורין מלספר ומלכבס. בחמישי מותרין מפני כבוד השבת. הא שאר כל הימים אסורין. ר' יוסה ור' אבהו אמרו בשם רבי יוחנן, ר' אבון ור' יסא אמרו בשם חזקיה, גזרו עליהן, שלא יכנסו לשבתן לשבוע שבו הם עובדים מנוולין. תמן תנינן, אלו מגלחין במועד. הבא ממדינת הים ומבית השביה, והיוצא מבית האסורין, והמנודה שהתירו לו חכמים. הא שאר כל בני אדם, אסורין. **מ"ט?** א"ר סימון, גזרו עליהם שלא יכנסו לרגל מנוולין. תני, כל מי שהוא מכיר אנשי משמר שלו, ואנשי בית אב שלו, והינו מבתי אבות קבועין, אסור כל אותו היום. וכל מי שהוא מכיר אנשי משמר שלו, והינו מכיר אנשי בית אב שלו, והינו מבתי אבות קבועין, אסור כל אותה השבת. וכל מי שאינו מכיר, לא אנשי משמר שלו, ולא אנשי בית אב שלו, והינו מבתי אבות קבועים, רבי אומר, אומר אני שהוא אסור לעולם. אלא שתקנתו שמותר לשתות יין מפני קלקלתו שאינו יודע מי משמרתו כיוון שאף כשיבנה המקדש במהרה בימינו לא יוכל לעבוד עד שידע מי משמרתו ובית אב שלו. כמו שהוא מותר בהספר להסתפר. [דף יב עמוד א] כמה דתימר תקנתו שמותר להסתפר מפני קלקלתו שאינו יודע מי משמרתו כיוון שאף כשיבנה המקדש במהרה בימינו לא יוכל לעבוד עד שידע מי משמרתו ובית אב שלו. **שהוא מותר בהספר.** ודכוותה תקנתו קלקלתו, **שיהא מותר ביין**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה יב

מתני': כל הכתוב במגילה מגילת תענית די לא למיספד, לפניו אסור לאחריו מותר. ר' יוסי אומר, לפניו ולאחריו אסור. די לא להתענאה, לפניו ולאחריו מותר. ר' יוסי אומר, לפניו אסור ולאחריו מותר:

גמ': **תנן התם, אף על פי שאמרו מקרא מגילה בכפרים שמקדימים ליום הכניסה מקדימין ולא מאחרין, מותרין בהספד ובתענית. הא בפורים עצמו אסורים בהספד ובתענית** מתני' דר"מ. דר"מ אמר, די לא למספד, אסור להתענות. ודלא להתענות, מותר בהספד. ודי לא סתם מה שנמנה ולא מפורש מה נאסר בו, כד' לא להתענייא. ומי שחולק על ר"מ סובר, שכל מקום שכתוב דלא למיספד, מותר להתענות. ולכן בפורים שכתוב דלא למספד מותר להתענות. לכן המשנה לא כמותו. א"ר יונה, כתוב במגילת תענית, אילין יומיא די לא להתענאה בהון, ומקצתהון די לא למיספד בהון. אמר רשב"ג, מה תלמוד

לומר בהון בהון ב' פעמים? אלא מלמד שלילה מותר והיום אסור. כהדא דתני, שהימים האלו אסורים בתענית להן חוץ מאינש דיהוי עלוהי שקיבל עליו תענית קדם שנקבעו הימים הללו אסור בצלו, מאי אסור בצלו? א"ר יוסי בי רבי בון, שהוא צריך להזכיר מבערב ענינו בתפילת ערבית אף שאוכל. ואתיא כהיא דא"ר זעירה בשם רב חונה, שתפילת ענינו אומרו כלילי שבת וכיומו כמו שבשבת מזכירים גם בלילה וגם ביום כך תפילת ענינו אף שעדין אוכלים מזכירים בלילה. תנן התם, אף על פי שאמרו מקרא מגילה בכפרים שמקדימים ליום הכניסה מקדימין ולא מאחרין מותרין בהספד ובתענית. ומקדימים פעמים לי"א פעמים לי"ב ופעמים לי"ג. וכיוון שיי"ג הוא יום ניקנור שאסור בתענית נמצא שהבריתא שאמרה שמתענים בהם כוונתה או לי"א כר' יוסי שהרי לפי רבי יוסי י"ב אסור שהוא יום לפני יום ניקנור, או בי"א ובי"ב כר' מאיר שסובר שרק י"ג אסור אבל לפניו ואחריו מותר. וקשיא על דר' יוסי, לא כן תני, בתרין עשר ביה, יום טיריון ואם כך גם י"א אסור שהוא יום קדם, אז איך אמרה הבריתא שמתענין בהם, הרי כל הימים הללו אסורים בתענית? אבל על ר"מ אפשר להעמיד שהבריתא חידשה שמתענין בי"א. א"ר יעקב בר אחא, בטל יום טיריון, שהוא יום שנהרגו בו לולנינוס ופפוס. בתלת עשר ביה יום ניקנור, מהו יום ניקנור? שלטון משל מלכות יון היה עובר לאלכסנדריאה וראה את ירושלים, וחירף וניאץ וגידיף ואמר, בשובי בשלום אתוץ את המגדל הזה. ויצא אחד משל חשמוניי, והיה הורג בחיילותיו עד שהגיע לקרוכין מרכבה שלו. וכיון שהגיע לקרוכין שלו, קטע את ידיו וחתך את ראשו ותחבן בעץ וכתב מלמטן, הפה שדיבר באשמה, והיד שפשטה בגאווה. יתלו בקונטס עמוד נגד ירושלים. על דעתיה דרבי יוסא ניחא שמנו והוסיפו את יום ניקנור שבא לוסר לפניו. על דעתיה דר' מאיר מה בא לוסר? הרי לפניו, לית ליה. והוא עצמו, אסור מפני פורים שהרי בי"ד נאמר דלא למספד ותנן, די לא למיספד, לפניו אסור. להודיעך שהוא אסור גם בהספד, שאם היה נאסר רק מפני שהוא יום קדם פורים, היה אסור רק בתענית. ואפי' על דר"י לית היא קשייא? לא כן תני, בתרין עשר ביה יום טיריון? אם כן למה היה צריך למנות את יום ניקנור. הרי הוא כבר אסור מפני שהוא יום קדם פורים, ויב' אסור מפני שהוא יום טיריון. א"ר יעקב בר אחא, בטל יום טיריון, שהוא יום שנהרגו בו לולנינוס ופפוס. בי"ד ובט"ו פורייא, די לא למיספד. בשית עשר ביה, שרון למיבנא שור ירושלם, די לא למיספד. על דעתיה דר"מ ניחא, בא לוסר עצמו. על דעתיה דר' יוסה, מה בא לאסור? לאסור שלפניו לית ליה לא צריך, שהרי זה ט"ו. לאסור עצמו לא צריך, שהוא אסור מפני ט"ו. שלר"י גם לאחריו נאסר. אלא בא להודיעך שהוא אסור בהספד. שאם היה נאסר רק מפני שהוא יום אחרי פורים, היה אסור רק בתענית. בשובעת עשר ביה, קמון עממיא על פליטת ספרייא, במדינת בלקיס ובית זבדין, והוה פרקן. על דעתיה דר"מ ניחא, בא לאסור עצמו. על דעתיה דר' יוסה מה בא לאסור? הרי הוא יום שאחר שישה עשר שבו התחילו בבנין חומת ירושלים? א"ר יוסי, כל אילין מיליא, לא מסייען ולא תברן, לא על דר"מ ולא על דר' יוסי. לא בא אלא למנות ימים שנעשו בהן ניסים לישראל. תדע לך שהוא כן, דתנינן, בריש ירחא דניסן דיתקם תמידא, די לא למיספד. בלא כך אינו אסור משום ר"ח? על כרחך לא בא אלא למנות ימים שנעשה בהם נס לישראל. אבל בשבתות ובימים טובים מתענין לפנין ולאחריהן, מה ראיתה להקל באלו ולהחמיר באלו? שאלו דברי תורה, ואין דברי תורה צריכין חיזוק. ואלו דברי סופרים, ודברי סופרין צריכין חיזוק. הדא דאת אמר עד שלא בטלה מגילת תענית, אבל משבטלה מגילת תענית בגלל החרבן, בטלו כל אלו. ר' חנינה ורבי יהושע בן לוי, תריהון אמרין, בטלה מגילת תענית. ר' אבא ור' סימון אמרי, בטלה מגילת תענית. ר' יונתן אמר, בטלה מגילת תענית. א"ר יוחנן, אמש הייתי יושב ושונה, מעשה שגזרו תענית בחנוכה בלוד, ואמרו עליו על ר' אליעזר שסיפר ועל ר' יהושע שרחץ, אמר להן רבי יהושע, צאו והתענו על מה שהתעניתם, ואת אמר בטלה מגילת תענית? א"ר אבא, אף על גב דאת אמר בטלה מגילת תענית, חנוכה ופורים לא בטלו. מילהון דרבנן אמרין, בטלה מגילת תענית. ר' אבון ציים כל ערובת שובא. ר' יוחנן ציים כל ערובת ריש שתא. ר' זעירה צם תלת מאון דצומין, ואית דאמרין תשע מאון ולא חש על מגילת תענית. ר' יעקב בר [דף ו עמוד ב] אחא מפקד לספרייה, אין אתת איתא מישראלנכון, אימרין לה, בכל מתענין, חוץ משבתות וימים טובים וראשי חדשים וחולו של מועד וחנוכה ופורים.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה יג

מתני': אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה בחמישי, שלא להפקיע את השערים. אלא שלש תעניות הראשונות, שני וחמישי ושני. ושלש שניות, חמישי שני וחמישי. רבי יוסה אומר, כשם שאין הראשונות בחמישי, כך לא שניות ולא אחרונות

[דף יג עמוד א] גמ': שמעון בר אבא אמר, אתא עובדא קומי ר' יוחנן, והורי **כרבי יוסי שגם את השניות והשלישיות לא מתחילים בחמישי**. והוה ר' אלעזר מצטער ואמר, שבקין סתמא ועבדין כיחידייא? אשכח תני לה ר' חיייה לא בסתם אלא בשם ר"מ. כד שמע דתני לה ר' חיייה בשם ר"מ אמר, **יאות סבא ידע פירקי גרמיה**. ר' מנא בעא קומי ר' יודן, לא כן אמרו רבי חזקיה ור' אבהו בשם ר' אלעזר, **כל מקום ששנה רבי מחלוקת ואח"כ שנה סתם, הלכה כסתם? ולמה כאן שרבי שנה סתם לא נפסוק כמותו**. א"ל **הכלל הזה נאמר, כשרבי עצמו למד מחלוקת ואח"כ שנה בסתם. במקרה כזה הלכה כסתם. אבל דילמא חורן? האם זה נאמר גם כשאדם אחר שנה מחלוקת?** אולי במקרה כזה הכלל לא תופס. **ולאו ק"ו הוא? מה הן אן דאשכח רבי מחלוקת, וחזר ושנה סתם, הלכה כסתם**. אתר דלא אשכח רבי מתני מחלוקת, אלא אחרים שנו מחלוקת, ורבי שנה סתם, לא כל שכן תהא הלכה כסתם? אתא ר' חזקיה ואמר, רבי יעקב בר אחא ור' שמעון בר אבא אמרו בשם ר' אלעזר, אפי' כשאחרים שנו מחלוקת ורבי שנה סתם, הלכה כסתם. ולמה כאן הוא רבי יוחנן מורה ליה כיחידייא? אמר ר' שמואל בר יונה בשם ר' אחא, **מה שאמרנו שהלכה כסתם**, הדא דאת אמר, כשאין מחלוקת אצל סתם, אבל אם יש מחלוקת אצל סתם, כמו כאן שרבי יוסה חולק על הסתם לא בדא הלכה כסתם. ר' יוסי בי ר' בון אמר בשם ר' אחא. הדא דאת אמר ביחיד אצל יחיד, אבל ביחיד אצל חכמים לא בדא הלכה כסתם תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ב הלכה יד

מתני': אין גוזרין תענית, בראשי חדשים, בחנוכה ובפורים. ואם התחילו, אין מפסיקין דברי רבן גמליאל. א"ר מאיר, אף על פי שאמר ר"ג אין מפסיקין, מודה הוא שאין משלימין וצמים רק עד מנחה. וכן תשעה באב שחל להיות בערב שבת צמים רק עד מנחה שלא להיכנס לשבת כשהם מעונים:

גמ': **תנן, ואם התחילו, אין מפסיקין**. כמה היא התחלה? ר' אבא אמר אחת. ר' יוסה אמר שתיים. וכן נפק עובדא כהדא דר' אבא. ובמה קורים **אם יצא התענית בראש חדש?** ר' יוסה אמר, קורין ברכות וקללות. א"ל ר' מנא, בגין מודעתין כי תענית? רביעין על מעיהן ולא ידעין דהוא תעניתא? א"ל להודיעך שקרית ברכות וקללות **דוחה קרית ר"ח שכך הדין ולכן קורין ברכות וקללות**. ר' יודן קפודקיא אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יודה בן פזי, קורין בר"ח. קם ר' יוסי עם ר' יודה בן פזי. א"ל את שמעת מאבוך הדא מילתא? א"ל אבא לא הוה אמר כן אלא בעין טב **ששם היו מקדשים את החדש שם קבעו שקורין בר"ח. דעל ידי זה אינן ידעין מפרסמים** דהוא ריש ירחא. **הא שאר כל המקומות קורין ברכות וקללות**. תני תשעה באב שחל להיות ערב שבת, אוכל אפילו ביצה אחת, ושותה אפילו כוס אחד, כדי שלא יכנס לשבת מעונה, דברי ר' יודה. רבי יוסה אומר, מתענה ומשלים. אמר ר' זעירה בשם רב יהודה, ר' אבא ור' אימי בר יחזקאל אמרו בשם רב, הלכה כמי שהוא אומר מתענה ומשלים. ולמה לא אמר הלכה כר' יוסה? כיוון דאית תניי תני ומחליף. **מה הדין לדברי חכמים?** אמר ר' זעירה בשם רב חונה, ואפילו יחיד שגזר על עצמו תענית בערב שבת, מתענה ומשלים. כהדא, ר' ביבי הוה יתיב קומי ר' יסא, בעא מילף מיני הדין עובדה מה הדין של מתענה בערב שבת. אמר ליה, נימטי אני רוצה ללכת בייתא ציבחר. א"ל, רומשא הוא הרי עוד מקדם? **א"ל אית בתעניתה**. א"ל אית גבי תורמסין ובסוף היום אתן לך לאכול **א"ל רואים שדעתך שמשלימין כר' יוסי**:

הדרן עלך פרק סדר תעניות כיצד

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה א

מתני': סדר תעניות האלו האמור ברביעה הראשונה. אבל צמחים ששנו, מתריעין עליהן מיד. וכן שפסקו גשמים מגשם לגשם ארבעים יום מתריעין עליהן, מפני שהיא מכת בצורת:

גמ': **תנן, אבל צמחים ששנו** התקלקלו, **מתריעין עליהן מיד**. אי זהו מיד שלהן? רב אמר, שני וחמישי ושני. **אם שנו בשני**, מהו להתריע עליהן מיד בשני אף שהצום הראשון יהיה בחמישי? ר' זעירה שמע לה מן הדא **דכתיב** [דניאל י' יב] ויאמר אלי, אל תירא דניאל. כי מן היום הראשון אשר נתתה את לבך להבין ולהתענות לפני ה' אלהיך, נשמעו דבריך. כבר נשמעו דבריך. **ואף כאן**, מכיון שנתנו ב"ד נפשו לעשות, כמי שעשוי **ואף שלא צמו בשני כאילו התחילו בשני וממשיכים בחמישי**. תני, כשם שמתריעים עליהן בשאר ימי שבוע, כך מתריעין עליהן בשביעית, מפני פרנסת אחרים. מהו מפני פרנסת אחרים? חברייא אמרי, מפני פרנסת עכו"ם. ר"ז אמר, מפני פרנסת [דף יד עמוד א] חשודים **לאכול ספיחים** שחלקם עושים מתוך עוני. אתייא דר' זעירה **כרבי**, ודחברייא כר"פ בן יאיר. **דר' זעירה כרבי, דחד ספר**, הוה חשוד על פירות שמיטתה, אייתוניה גבי רבי אמר לון, ומה יעביד עלובא? בגין חייו הוא עבד. ודחברייא כר' פנחס בן יאיר, **דרבי בעי משרי שמיטתא**. **מפני דוחק העניים שאין להם מה לאכול**. **דס"ל דשביעית בזה"ז מדרבנן**. סלק **רבי פנחס בן יאיר לגביה**. א"ל, מה עיבוריה עבידין אך התבואה השנה? ורצה לרמוז לו שצריך לבטל את השמיטה לפי שגידולי השישית לא עלו יפה ולא יהיה לעניים מה לאכול בשמיטה? **א"ל עולשין יפות** אף שהם מאכל בהמה יכולים העניים לאכלם בשעת הדחק. **חזר ושאל מה עיבוריא עבידין? א"ל עולשין יפות**. **יודע רבי דלית הוא מסכמה עמיה**. א"ל, **משגח רבי למיכל עימי ציבחר** האם תסכים לאכול עימי מעט, **בטל יומא דין? א"ל אין**. מי נחית, חמא **מולותא פרות** **דרבי קיימין**. אמר, כל **אילון חיות מזיקות, יהודאי זנין מאכילים?** **מלאך המוות בביתו ואני אוכל אצלו?** אפשר דלא חמי סבר אפוי מן כדון יותר לא יראה את פני. **אזלין ואמרון לרבי**. שלח **רבי בעי מפייסתיה**. מטון בי גבי **קרתי**. אמר, בני קרתי קורבין לי. ונחתו בני **קרתתיה ואקפון עלוי**. אמרו **להון**, רבי בעי מפייסתיה. **שבקוניה ואזול לון**. אמר, בני דידי קורבין לי. נחתת אישתא מן שמיא ואקפת עלוי. **אזלון ואמרון לרבי**. אמר, הואיל ולא זכינן **נישבע מיניה בעלמא הדין**. ניזכי **נישבע מיניה בעלמא דאתא**:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה ב

מתני': ירדו לצמחים אבל לא לאילן, לאילין אבל לא לצמחים. לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין ומערות. מתריעין עליהן מיד:

גמ': ירדו לצמחים אבל לא לאילן. **שירדו ציבחר ציבחר**. לאילן אבל לא לצמחים. **שירדו סגין סגין**. **תנן**, לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין ומערות: מתריעין עליהן מיד. תני, מתריעין על האילן בפרס הפסח. לבורות לשיחין ולמערות, בפרס העצרת. מעתה למה רק **עד פרס העצרת, אפילו יותר מיכן** שהרי אם אין מים בבורות זו סכנה גדולה? **יותר מיכן** לבקש גשם בקיץ **זה לבקש** מעשה ניסים. ואין מתריעין על מעשה ניסים. ר' ברכיה ור' חלבו **פפא אמרו בשם ר' אלעזר**, פעמים שהגשמים יורדין בזכות אדם א', בזכות עשב א', בזכות שדה א', **ושלשתן בפסוק אחד דכתיב** [זכריה י' א] ומטר גשם יתן להם, לאיש עשב בשדה. **עתים לאיש, אבל לא לאנשים**. לעשב, אבל לא לעשבים. לשדה אבל לא **לשדות**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה ג

[דף יד עמוד ב] מתני': וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים ככתוב [עמוס ד' ז] והמטרתי על עיר אחת, ועל עיר אחת לא אמטיר. חלקה אחת תמטר, וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש. אותה העיר מתענה ומתרעת, וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. ר"ע אומר, מתריעות אבל לא מתענות:

גמ': א"ר סימון. כתיב והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר. חלקה אחת תמטר, וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש. זכותא דחקלא עבדא. מפני ארבעה דברים יורדין גשמים מלמעלן. מפני בעלי זרוע שיעצרו לעצמם את הנחלים ומפני טללים הרעים לנקות את האויר, ושיהא העליון שותה כנמוך להשקות את ההרים ושיהו הכל תולין עיניהם אל השמים. בזכות ג' דברים הגשמים יורדין. בזכות הארץ, בזכות החסד, בזכות היסורין. ושלשתן בפסוק אחד **דכתיב** [איוב לז יג] אם לשבט אם לארצו, אם לחסד ומצאהו. בעון ד' דברים הגשמים נעצרין. בעון עובדי עכו"ם, מגלי עריות, ושופכי דמים, ופוסקין ברבים ואינן נותנין. בעון עובדי עכו"ם מניין? **דכתיב** [דברים יא טז] השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו'. מה כתיב בתריה? [שם יז] וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר. בעון מגלי עריות מניין? **דכתיב** [ירמיה ג ב] ותחניפי ארץ בזנותיך וברעתך. מהו עונשו של דבר? וימנעו רביבים ומלקוש לא היה. בעון שופכי דמים מניין? **דכתיב** [במדבר לה לג] כי הדם הוא יחניף את הארץ. כי הדם הוא יחן אף גורם שתהיה חניה לאף על הארץ. בעון פוסקין ברבים ואינן נותנין מניין? **דכתיב** [משלי כה יד] נשיאים ורוח וגשם אין, איש מתהלל במתת שקר. חמשה שמות נקראו לו. אד, עב, ענן, נשיא, חזיז. אד מניין? **דכתיב** [בראשית ב ו] ואד יעלה מן הארץ. עב שהוא מעבה את הרקיע, ומנין שנקרא כך **דכתיב** [שמות יט ט] הנה אנכי בא אליך בעב הענן. ענן שהוא עושה את הבריות עננים אלו לאלו. נשיא שהוא עושה בעלי בתים כנשיאים, ומנין שנקרא כך **דכתיב** [תהילים קלה ז] מעלה נשאים מקצה הארץ. חזיז שהוא עושה את הרקיע חזיונות חזיונות, ומנין שנקרא כך **דכתיב** [זכריה י א] ה' עשה חזיזים: **תנן**, וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. שכן מצאנו ביום הכיפורים, מתענין אבל לא מתריעין בשופר: רבי עקיבה אומר, מתריעות בשופר אבל לא מתענות. שכן מצאנו בראש השנה, מתריעין אבל לא מתענין

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה ד

מתני': וכן עיר שיש בה דבר או מפולת. אותה העיר מתענה ומתרעת, וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. ר' עקיבה אומר, מתריעות ולא מתענות:

גמ': מותנא הוה בציפורין, לא היה עליל גו אשקקה מבי דהוה ר' חנינה שרי בגויה. והוון ציפוראיי אמרין, מה ההן סבא ביננו יתב שלם הוא ושכונתיה, ומדינתא אזלה בבאישות ואינו מבקש עלינו רחמים. עאל ואמר קומיהוון. זמרי אחד היה בדורו של משה ונפלו מישראל כ"ד אלף. ואנו כמה זמרי יש בדורינו ואתם מתרעמין? חד זמן צרכון מיעבד תעניתא ולא נחת מיטרא. עבד ר' יהושע תעניתא בדרומא ונחת מטרא. והוון ציפוראיי אמרין, ר' יהושע בן לוי מחית מיטרא לדרומאיי [דף טו עמוד א] ורבי חנינה עצר מיא מן ציפוראיי. צרכון מיעבד זמן תינינות, שלח ואייתי לריב"ל, א"ל מישגח מרי מיפוק עימן להתענות, נפקון תריהון לתעניתא, ולא נחת מיטרא. עאל ואמר קומיהוון, לא רבי יהושע בן לוי מחית מיטרא לדרומאיי, ולא ר' חנינה עצר מיטרא מן ציפוראיי. אלא דרומאיי ליבהון רכיר, ושמעין מילה דאורייתא ומתכנעין. וציפוראיי ליבהון קשי, ושמעין מילה דאורייתא ולא מיתכנעין. מי עליל, תלה עינוי וחמא אורא שייף צלול ללא ענן, אמר עד כדון הכין לא הועלנו כלום? מיד נחת מיטרא. ונדר על גרמיה דלא למיעבד כן תובן שוב. אמר, מה אנא מימור למרי חובא דלא יגבי חוביה. אמר רבי זעירה בשם ר' חנינה, מה יעשו גדולי הדור, ואין הציבור נידון אלא אחר רובו. שכן מצאנו, שכל ל"ח שנים שהיו ישראל כמנודים, לא היה מדבר עם משה. שנאמר [דברים ב טז] ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב המחנה, מה כתוב בתריה [שם יז] וידבר ה' אלי לאמר. אמר ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי, מה יעשו גדולי הדור ואין הציבור נידון אלא אחר רובו, שכן מצאנו שאילולא שאמרו ישראל בהר הכרמל [מלכים א יח לט] ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים שקיבלו על עצמם מקודם שאם תרד אש יאמינו, לא ירדה האש מן השמים ושרפה את הקרבנות. אמר רבי יהושע בן יאיר בשם רבי פינחס בן יאיר, שלשה ברא הקדוש ברוך הוא ותהא שבראן, ואלו הן. כשדים, ישמעאליים, ויצר הרע. כשדים **דכתיב** [ישעיה כג יג] הן ארץ כשדים זה העם לא היה. הלואי לא היה. ישמעאליים **דכתיב** [איוב יב ו] ישליו אהלים לשודדים, ובטחות למרגיזי אל, לאשר הביא אלוה בידו. יצר הרע **דכתיב** [מיכה ד ו] ביום ההוא נאם ה', אספה הצלעה, והנדחה אקבצה, ואשר הרעתי. ר' ברכיה רבי אבא בר כהנא ורבי

יהושע בן יאיר אמרו בשם ר' פינחס בן יאיר, **בזה שבראתי יצר הרע** הרי הוא כאילו הריעותי. רבי אלעזר עבד תעניתא ולא איתנחת מיטרא, עבד ר' עקיבה תענית ונחת מיטרא. עאל **ר"ע כדי לרצות את ר"א** ואמר קומיהון, אמשול לכם משל, למה הדבר דומה? למלך שהיו לו שתי בנות, אחת חצופה ואחת כשירה. אימת דהות בעייתא ההיא חצופתא עלת קומי, הוה אמר יבון לה מה דהיא בעייתא ותיזיל לה. ואימת דהות ההיא כשירה עלת קומי, הוה מאריך רוחיה מתחמד מישמוע שועתה. ואית שרי מימר כן האם **מותר לאדם להחזיק עצמו לשאנו הגון?** אלא שלא לחלל שם שמים בי ר"א, **שלא יאמרו שר"א אינו הגון.** ר' אחא עבד תלת עשרה תעניין ולא נחת מיטרא. מי עליל, פגע ביה חד כותי. **א"ל בלגלוג,** רבי עצור תסחט גולתך מן מיטרא. א"ל חייו דההוא גברא, שמייתא מיעבד ניסן ושתא מצלחא אף בלי גשם. וההוא גברא לית הוא מיחי. ועבדון שמיא ניסין והצלחת שתא, ומית ההוא כותייתא. והוון כל עמא אמרין, איתון חמין פורין דשמש שאף שלא ירד גשם הפירות גדלו יפה מהשמש: **תנן,** וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. שכן מצאנו בי"ה מתעניין ולא מתריעין: ר' עקיבה אומר, מתריעים אבל לא מתעניין. שכן מצאנו בראש השנה מתריעין ולא מתעניין

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה ה

מתני': איזהו דבר? עיר המוציאה חמשה מאות רגלי, ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה:

גמ': אמר רבי לוי, כתיב [דברים כח כא] ידבק ה' בך את הדבר. **משל** לאשה הזאת, שהיא מדבקת שלשה ככרים זה אחר זה זה **והיא עבידא אוצו** עיסה שכך דרכן לאפות יחד שלושה כיכרות, [דף טו עמוד ב] יותר **מחמש מאות איש** צריכה שיעור אחר? נישמעניה מן הדא **דתנן,** אפילו עיר גדולה כאנטוכיא ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה. הדא אמרה יותר מיכן **אינה** צריכה שיעור אחר. **תנן,** וכן עיר שיש בה דבר או מפולת. בתים שאמרו, בריאים אבל לא מרועעים. ודכוותה, בחורים אבל לא זקנים. תני אסכרה, כל שהוא. שנים בדבר ואחד באסכרה מהו? איתא חמי, אסכרה כל שהיא, ואת אמר הכין? **לא כן** צריכה, כשהתריעו על האסכרה והלכה לה. ואחר כך מתו שנים בדבר **ואחד**

באסכרה שמתברר שהוא מאלה שחלה במגפה הקדמת

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה ו

מתני': על אלו מתריעין בכל מקום. על השדפון, ועל הירקון, ועל הארבה, ועל החסיל, ועל חיה רעה, ועל החרב. מתריעין עליהן בכל מקום, מפני שהיא מכה מהלכת:

גמ': אמר ר' חמא בר עוקבא בשם ר' יוסי בן חנינה, מתריעין על **פרקמטיא** של פשתן, מ"ט? **שנאמר** [ירמ' ה ל] שמה ושערורה נהיתה בארץ. שערורה פירוש דבר מגונה שגורם לפחד ותמהון אף כשהפישתן לוקה לא יהיה מה ללבוש **אמר** ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן, מתריעין על השרב. מ"ט? **שנאמר** [איוב ל כח] קדר הלכת בלא חמה, קמתי בקהל אשוע. א"ר **אלעזר,** אוקיר לאסייך כבד את הרופא עד דלא תצטריך ליה. מה טעמא? **דכתיב** [שם לו יט] היערך שועך לא בצר וכל מאמצי כח תתפלל קדם הצרה. רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, רבי יוחנן אמר, אם סדרתה תפילה, לא יהא לך צרי עין מלמעלה. אלא הכל יהו מאמצין כחך, שנאמר, וכל מאמצי כח. ורבי שמעון בן לקיש אמר, אם סדרתה תפילה, לא תהא מיצר פיך, אלא הרחב פיך ואמלאהו. **תנן,** ועל הארבה. לא סוף דבר ארבה כשבא בכמות גדולה נקרא כך, אלא **אפילו** כנף אחד. **למה** נקרא שמו חסיל? שהוא חוסל את הכל. ולמה נקרא שמו גוביי? דו גבי דינא דמריה. **תנן,** ועל חיה רעה. לא סוף דבר חיה רעה, אלא אפילו בהמה רעה. כבר היו שנים בא"י, חמור נושך וממית, שור נושך וממית. **תנן,** ועל החרב. לא סוף דבר חרב של מלחמה, אלא אפילו חרב של שלום, שכבר עשת רושם בימי יאשיהו שנהרג על ידי המצרים שעברו בארץ למלחמה באשור

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה ז

מתני': מעשה שירדו זקנים מירושלם לעריהם, וגזרו תענית על שנראה כמלוא פי תנור שדפון [דף טז עמוד א] באשקלון. ועוד גזרו תענית למחר, על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן. ר' יוסי אומר, לא על שאכלו, אלא על שנראו:

גמ': **תנן, וגזרו תענית על שנראה כמלוא פי תנור שדפון באשקלון.** הדא דאת אמר, במכונס. אבל במפוזר אפילו פרא מיכן פחות מפי תנור. **תנן, ר' יוסי אומר, לא על שאכלו, אלא על שנראו.** אמר ר' מנא, נראו רצין אחריהן. ר' יוסה בי ר' בון אמר, נראו במקום שאין ראוי להם

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה ח

מתני': ועל אלו מתריעין אפילו בשבת. על עיר שהקיפוח עכו"ם או נהר, ועל הספינה המיטרפת בים. ר' יוסי אומר, לעזרה אבל לא לצעקה. שמעון התימני אומר, אף על הדבר, ולא הודו לו חכמים:

גמ': **תנן, ועל אלו מתריעין אפילו בשבת. כיצד מתריעין בשבת? אמר רב, שאומרים ענני ה' ענני אבל לא תוקעים.** מתני' פליגא על רב **דתנן, ר' יוסי אומר, לעזרה אבל לא לצעקה בשופר.** והא תנייא קדמיה סבר מימר, אפילו לצעקה **בשופר.** לוי בן סיסי באו הגייסות לעירו. נטל ס"ת ועלה לראש הגג **ואמר, רבון העולמים, אין בטלית חדא מילה מן הדין ספר אורייתא, ייעלין לון. ואין לא, ייזלון לון.** מיד איתבעון ולא אישתכחון. תלמידיה עבד כן, ייבשת ידיה שנענש ואזלון לון. תלמיד תלמידיה עבד כן, לא יבשת ידיה ולא אזלון לון. לומר שאין שוטה נפגע, ולא בשר המת מרגיש באיזמל. כך אותו אחד שלא ידע כמה הוא חוטא גם לא נענש

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה ט

מתני': על כל צרה שלא תבוא על הציבור, מתריעין עליה, חוץ מרוב גשמים. מעשה שאמרו לחוני המעגל, התפלל שירדו גשמים. אמר להן, צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו. והתפלל ולא ירדו גשמים. עג עוגה ועמד בתוכה ואמר, רבש"ע, בניך שמו פניהם עלי, שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול, שאיני זז מיכן עד שתרחם על בניך. התחילו הגשמים מנטפין. אמר, לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות. ירדו בזעף. אמר, לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה. ירדו כתיקנן, עד שעלו ישראל מירושלם להר הבית מפני הגשמים. אמרו לו, כשם שנתפללת עליהם שירדו. כך התפלל שילכו להם. אמר להן, צאו וראו אם נמחית אבן הטועים:

גמ': **אמר ר' יונה** ושמעון בר אבא בשם רבי יוחנן. **מאי דכתיב והריקותי לכם ברכה עד בלי די?** דבר שאי אפשר לך לומר עליו די'. **מה היא? ברכה.** רבי ברכיה ר' חלבו **ורב אבא בר עילאי אמרו בשם רב, עד שיבלו שפתותיכם מלומר, דיינו ברכה, דיינו ברכה.** [דף טז עמוד ב] **תנן, אמר להן, צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו.** הדא אמרה, ערב פסחים היה. ותני כן, בעשרין ביה, צמון כל עמא למיטרא ונחת לון וזה היה המעשה של חוני'. ונתפלל ולא ירדו גשמים. אמר רבי יוסי בי רבי בון, שלא בא בענוה. א"ר יודן גיריא. הדין חונה המעגל, בר בריה דחוני המעגל **דהוה סמיך לחרבן בית מוקדשא. דנפק לטורא לגבי פעליי,** עד דו תמן נחת מיטרא, עאל ליה למערתא, מן יתיב, גם ודמך ליה. ועבד שקיע בשינתייה שובעין שנין, עד דחרב בית מוקדשא ואיתבני זמן תינינות. לסוף שובעין

שנין, איתער מן שינתיה, נפק ליה מן מערתא וחמא עלמא מחלף, זוויי עבידא דהוות כרמים, עבידא זייתין. זוויי דהוות עבידא זייתין, עבידא זרעו. שאל ליה למדינתא אמר לון, מה קלא בעלמא? אמרון ליה, ולית את ידע מה קלא בעלמא? אמר לון לא. אמרין ליה מאן את? אמר לון חוני המעגל. אמרון ליה, שמענן דהוה עליל לעזרה, והיא מנהרה. עאל ואנהרת. וקרא על גרמיה [תהילים קכו א] בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים: התחילו הגשמים מנטפין. אמרו **תלמדיו**, לא באו אלו אלא להתיר נדרו של זה. אמר, לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות. ירדו בזעף. תני שמואל **כמלא פי הנוד**. אמר, לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה. ירדו כתיקנן, עד שעלו ישראל מירושלם להר הבית מפני הגשמים. הדא אמרה, הר הבית מקורה היה. ותני כן, אסטיו לפנים מסטיו היה. **תנן**, אמרו לו, כשם שנתפללת עליהן שירדו, כך התפלל עליהם שילכו להם. אמר להן, צאו וראו אם נמחית אבן הטועים. מה עיסקה דהדא אבן הטועים? אלא כל מאן דהוה מובד מילה, הוה נסב לה מן תמן. וכל דהוה משכח מילה, הוה מייביל לה לתמן. אמר להן, כשם שאי אפשר לאבן הזאת להימחות מן העולם. כך א"א להתפלל על הגשמים שילכו להם. אלא צאו והביאו לי פר של הודיות. ויצאו והביאו לו פר של הודיות, וסמך שתי ידיו ואמר, רבונו **של עולם**. הבאתה רעה על בניך, ולא יכלו לעמוד בה. הבאתה טובה על בניך, ולא יכלו לעמוד בה. אלא יהי רצון מלפניך שתביא רווחה. מיד נשבה הרוח, ונתפזרו העבים, וזרחת החמה, ונתנגבה הארץ. ויצאו ומצאו מדבר מלא כמהים. שאלו את ר"א, מאימתי מתפללין על הגשמים שילכו להם? אמר להן, כדי שיהא אדם עומד בקרן העופל מקום צמוד לשערי חולדה ומשקשק את רגליו בנחל קדרון. אבל בטוחים אנו בבעל הרחמים שאינו מביא מבול לעולם. מה טעמא? **דכתיב** [ישעי' נד ט] כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה י

מתני': שלח לו שמעון בן שטח ואמר לו, צריך אתה לנדוי. אבל מה אעשה לך, ואתה מתחטא לפני המקום כבן שהוא מתחטא לאביו ועושה לו רצונו. ועליך הכתוב אומר [משלי כג כה] ישמח אביך ואמך, ותגל יולדתך:

גמ': **תנן**, שלח לו שמעון בן שטח ואמר לו, צריך אתה לנדוי. דאילו נגזרו גזירה כשם שנגזרה בימי אליהו. ולא התקימו דבריך, לא נמצאתה מביא את הרבים לידי חילול השם? שכל המביא את הרבים לידי חילול השם צריך נידוי. תמן תנינן, מעשה שעברו יותר מארבעים זוג ועיכבן רבי עקיבה בלוד. שלח לו רבן גמליאל, אם מעכב אתה את הרבים נמצאת **מכשולן לעתיד לבוא**. שהלא נמצאת מעכב רבים מלעשות מצוה. וכל המעכב רבים מלעשות מצוה צריך נידוי. ואמר לו חוני, ואין הקדוש ברוך הוא מבטל גזירתו מפני גזירתו של צדיק? אמר לו, הן, הקדוש ברוך הוא מבטל גזירתו מפני גזירתו של צדיק, אבל אין הקדוש ברוך הוא מבטל גזירתו של צדיק מפני גזירתו של צדיק חבירו **ואולי צדיק אחר גזר שלא ירד גשם כמו שגזר אליהו**. ואז ודאי דברי אחד מכם לא יתקיים. ויהיה בכך חילול ה'. אבל מה אעשה לך, ואתה מתחטא לפני המקום, כבן שהוא מתחטא על אביו והוא עושה לו רצונו. ר' ברכיה ר' אבא בר כהנא ור' זעירה אמרו בשם רב יהודה, ואית דאמרין לה בשם רב חסדא, ואית דאמרין לה בשם רב מתנה, **כתיב** [איוב כב כח] ותגזר אמר ויקם לך. מה ת"ל לך? אלא אפילו הוא אמר הכין, ואת אמר הכין. דידך קיימא, ודידי לא קיימה. **כתיב** [איוב כב כח] ועל דרכיך נגה אור. א"ר חיייה בר אבא, אור זו ירידת גשמים **דכתיב** [שם לז יא] אף ברי יטריח עב יפיץ ענן אורו. **כתיב** [איוב כב כט] כי השפילו ותאמר גוה [דף יז עמוד א] אני אמרתי להשפילן, ואתה אמרת לגאותן. דידך קיימא ודידי לא קיימא. **כתיב** [איוב כב כט] ושח עינים יושיע. אני אמרתי לשחות עיניהם ברעה, ואתה אמרת להושיען, דידך קיימא ודידי לא קיימא. אני אמרתי [שם ל] ימלט אי נקי?, ואתה אמרת ימלט אף על פי שאינו נקי. דידך קיימא ודידי לא קיימא. מהו [שם ל] ונמלט בבר כפיך. בברירות כפיך. בזכות מצות ומעשים טובים שהיו בידך מראשיתך. עליך הכתוב אומר [משלי כג כה] ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. **הרי כבר כתוב אביך ואמך**, מה ת"ל יולדתך? ר' מנא אמר, אומתך. ר' יוסה בי ר' בון אמר, שעתך הדור שבו אתה נמצא. ורבנן אמרי **זו אמך ולמה נכפלה?** כשם שהוא מקללה בכפליים, כך הוא

משמחה בכפליים. ומניין שהוא מקללה בכפליים? שנאמר [משלי יז כה] כעס לאביו בן כסיל, ומימר לילודתו [שם י א] בן חכם ישמח אב, ובן כסיל תוגת אמו. מהו תוגת אמו? א"ר לודה, לישן גימטריון הוא. **שתוגת בא"ת ב"ש זה אפרא. שכן כסיל כאפרא בעייני אמיה.** ומנין שהוא משמחה בכפליים? **דכתיב ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ג הלכה יא

מתני': היו מתענין וירדו להן גשמים. קודם להנץ החמה, לא ישלימו. אחר הנץ החמה, ישלימו. ר' אליעזר אומר. קודם לחצות לא ישלימו. לאחר חצות ישלימו. מעשה שגזרו תענית בלוד, וירדו להן גשמים קודם לחצות. אמר להן ר' טרפון, צאו ואכלו ושתו ועשו י"ט. ויצאו ואכלו ושתו ועשו י"ט. ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול:

גמ': **תנן, היו מתענין וירדו להן גשמים. קודם להנץ החמה, לא ישלימו.** שנאמר [ישעי' סה כד] והיה טרם יקראו ואני אענה: לאחר הנץ החמה ישלימו. **שנאמר** [ישעי' סה כד] עוד הם מדברים ואני אשמע. או חלף? א"ר תנחומא ותני כן, אין ענייה אלא סמך לקריאה. ואין קריאה אלא סמך לענייה. ביומי דר' יודן, גזרין תענית ונחת מיטרא קדם חצות. ברומשא בערב קדם צה"כ סלק ר' מנא לגביה א"ל, בגין דאנא צחי מהו דנישתי? א"ל, אוריך תמתין שמא ימלכו להשלים. שאף שאם ירד גשם קדם חצות אין חייבים לצום אבל אם רצו הציבור משלימין את הצום. ר' אחא ור' אבהו **אמרו בשם ר' יוסי בר חנינא, אסור להתענות עד שש שעות בשבת.** א"ר יוסי בי ר' בון, מתני' אמרה כן **דתנן, קודם לחצות לא ישלימו.** **דעד כדון צפרא עדין נחשב בקר, לאחר חצות ישלימו, דכבר עבר רובו של יום בקדושה.** רבן יוחנן בן זכיי, כד הוה בעי ייחות מיטרא הוה אמר לספריה, קום לך קומי היכלא **ותבקש שירד גשם בגין דר' בעי מספרא, ואינו מסתפר בגלל שלא יורד גשם, ולית בחייליה מצטער עוד** ששערו כבר ארוך. מיד הוה מטרא נחית. רב אדא בר אחוה, כד הוה בעי ייחות מיטרא, הוה שלח מסאניה ודורך על הארץ להצטער עם הציבור. כד הוה שלח תריהון הוה עלמא טייף מוצף. מפולת הוויין תמן. והוה רב מיתב חד מן תלמידיה בביתא עד דהוון מפנין ביתא, וכיון דהוה נפק מן בייתא הוה בייתא רבע. ואית דאמרין, רב אדא בר אחוה הוה. שלחו חכמים ואמרו לו, מה מעשים טובים יש בידך? אמר להן, מימי לא קדמני אדם לבית הכנסת, ולא הנחתי אדם בבית הכנסת ויצאתי לי, ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה, ולא הזכרתי דברי תורה במקום מטונף [דף יז עמוד ב] ולא הוצעתי וישנתי שינת קבע י"א בבית המדרש, ולא צעדתי בין החברים שהיו יושבים על הארץ וכשהיה מגיע אדם היו צריכים לפנות לו מקום לעבור. ומכיון שהוא היה נכנס ראשון מעולם לא היה נצרך לכך, ולא כיניתי שם לחבירי, ולא שמחתי בתקלת חבירי, ולא באת קללת חבירי על מטתי שלפני שנתו אמר אני מוחל לכל מי שציער אותי היום, ולא הלכתי בשוק אצל מי שהוא חייב לי שלא יתביש, מימי לא הקפדתי בתוך ביתי. לקיים מה שנאמר [תהילים קא ב] אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי. **תנן, ויצאו ואכלו ושתו ועשו י"ט. ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול:** אי זו היא הלל הגדול? אמר ר' פרנך בשם ר' חנינה [שם קלו ב ג] הודו לאלהי האלהים כי לעולם חסדו הודו, לאדוני האדונים כי לעולם חסדו. א"ר יוחנן, ובלבד **שיקדים ויקרא מהפרק הקדם שנאמר בו, [שם קלה ב] שעומדים בבית ה' בחצרות בית אלקנו. למה באילין תרתין פרשתא?** רבי זעירא ורבי אבהו אמרו בשם רבי שמואל בר נחמן, מפני שירידת גשמים כלולה בהן. על דעתיה דר' יוחנן ניחא, **שכן בפרק הקדם כתיב [שם ז] מעלה נשיאים מקצה הארץ. אלא כרבי חנינה מה שייך הפרק הזה לגשם?** בגין דכתיב [דף לח עמוד א] [תהילים קלו כה] נותן לחם שתלוי בירידת הגשם לכל בשר **כי לעולם חסדו. רבי אבא ור' סימון תריהון אמרין, הלל הגדול, זה הדא דידן** מה שאנו נוהגים לקרא לו הלל. **ר' יושוע בן לוי אמר, הדא דידן. בר קפרא אמר, הדא דידן. בר קפרא כדעתיה דתנינן,** מימיה של כת השלישית לא הגיעה [שם קטז א] לאהבתי כי ישמע ה' את קולי **תחנוני, מפני שעמה ממועטין.** ותני בר קפרא, זו היא הלל הגדולה. חד בר אבייה, עבר קומי תיבותא, אמר לון, ענין בתריי מה דאנא אמר. הדא אמרה, לית הדא דידן שאם היה זה שכתוב שומרים בראש חודש היו יודעים אותו ולא היו צריכים לחזור אחריו. א"ר מנא, הדא דידן ניסא הוה רב הנס היה גדול, בגין כן אמר לון, ענין בתריי מה דאנא אמר, **שיהיה ברוב עם ולא מפני שלא ידעו את המילים.**

הדרן עלך פרק סדר תעניות האלו
תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ד הלכה א

מתני': בשלשה פרקים הכהנים נושאים את כפיהן ארבעה פעמים ביום בשחרית
ובמוסף ובמנחה ובנעילת שערים, בתעניות ובמעמדות שהיתה בהם תפילה נוספת וביהכ"פ:

גמ': את ש"מ תלת, את ש"מ, שמתענין במעמדות, שאם לא כן לא היו נושאים כפים במנחה מפני
השיכרות, ושמתפללים ארבע, ואין נשיאת כפים בלילה אלא ביום. וישא את כפיו ואל יתפלל? ומנין
שהיו ד' תפילות אולי נשאו כפים ד' פעמים בלא תפילה? מצאנו תפילה בלא נשיאת כפים, ולא
מצאנו נשיאת כפים בלא תפילה. תני זו דברי ר"מ שסובר שיש נשיאת כפים בכל התפילות. אמר ר' זעירא בשם ר'
יוחנן, בעירובין ובתענית ציבור נהגו הכל כרבי מאיר. בעירובין, שצריך גם עירוב וגם שיתוף.
ובתענית ציבור, שכהנים נושאים כפים גם במנחה ובנעילה. אמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי
יוחנן. [דף יח עמוד א] אף במגילת אסתר נהגו הכל כרבי מאיר, שצריך לקרא את כולה. רבי זעירא
ר' חייא ורבי"ל אמרו בשם בר פדיה. מפני מה סמך הכתוב פרשת נזיר לנשיאת כפים? ללמדך, כשם
שהנזיר אסור בין, כך נשיאת כפים אסורה בין. אי מה הנזיר אסור בחרצנים ובזוגין, אף נשיאת כפים
אסורה בחרצנים ובזוגין? ר' יונה אמר, איתפלגון ישוע בר גזורה ור' זעירא. חד ילף לה מן הנזיר, וחד
ילף לה מן השירות עבודת המקדש. ולא ידעין מאן ילף לה מן הנזיר ומאן ילף לה מן השירות. מאן דילף מן
הנזיר, קשה, אי מה הנזיר אסור בחרצנים ובזוגים, אף נשיאות כפים אסור בחרצנים ובזוגין? ומאן
דילף לה מן השירות, קשה, אי מה השירות אסור בבעלי מומין, אף נשיאות כפים אסור בבעלי
מומין? והא תני בעל מום לא ישא כפיו ואם היה דש בעירו מותר. כהדא ר' נפתלי הוות אצבעתיה
עקומה. אתא שאל לר' מנא, א"ל מכיון שאתה דש בעירך מותר. רב חונה מעבר דלדקן מחוסר זקן, והא
תני אם היה דש בעירו מותר? א"ר מנא ריגלא הוות. וברגל היו אנשים מהכפרים באים להתפלל,
ואינם מכירים אותו, וכיוון שנהגו לא לעלות לדוכן לפני גיל שמונה עשרה, אסר עליו לעלות. שלא
יהו אומרין ראינו קטן נושא את כפיו. א"ר יוסה, מזה שאסרו לבעלי מום לעלות לדוכן אם לא דשו
בעירם שמא יסתכלו בהם, זאת אומרת שאסור להסתכל בכהנים בשעה שהן מברכין. א"ר חגי,
כלום אמרו אין מסתכלין לא מפני הסיע דעת? משה לשון שבועה, דאנא מסתכלנא ולא מסעה דעתי. מניין
לנשיאות כפים דכתיב [במדבר ו כג] כה תברכו את בני ישראל. עד כאן בשחרית פעם אחת, במוסף מנין
שמברכים פעם נוספת? דכתיב [ויקרא ט כב] וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות
החטאת והעולה והשלמים. המקרא הזה מסורס הוא, והלא לא צריך לומר אלא [ויקרא ט כב] וירד
מעשות החטאת והעולה והשלמים, ואח"כ וישא אהרן את ידיו וגו'. אלא מלמד שבגלל ירידתו למזבח
להקריב החטאת והעולה והשלמים שהם מהמוספים היה נושא את כפיו ומברך את העם אף שכבר
ברכם בשחרית. וצריך שיברכם בעמידה. יכול שלא בעמידה? ת"ל [דברים כא ה] כי בם בחר ה'
אלהיך לשרתו ולברך בשמו. מקיש ברכה לשירות, מה שירות בעמידה, אף ברכה בעמידה. וכן הוא
אומר [דברי הימים ב ל כז] ויקמו הכהנים הלויים, ויברכו את העם וגו' וישמע בקולם. בדורו של חזקיה
שהיו יגיעים בתורה הכתוב מדבר, אבל בדורות אחרים שהיו עובדים עכו"ם, מהו אומר? [ישעי' א טו]
ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם. כתיב [ויקרא ט כב] וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם. ברכה
סתומה אבל לא שמענו אי זו היא, עד שבא הכתוב ופירשה [במדבר ו כד - כו] יברכך ה' וישמרך יאר
ה' פניך אליך ויחנך ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. ומניין לנעילה? אמר ר' לוי [ישעי' א טו] דכתיב
גם כי תרבו תפלה. מכאן שכל המרבה בתפלה נענה. מחלפא שיטתיה דרבי לוי? תמן אמר ר' אבא
בריה דרב פפי אמר ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי מאי דכתיב [משלי יד כג] בכל עצב יהיה מותר,
ודבר שפתים אך למחסור? חנה ע"י שריבתה בתפלה, קצרה בימיו של שמואל. שאמרה [שמואל א
א כב] וישב שם עד עולם. [דף יח עמוד ב] והלא אין עולמו של לוי אלא חמשים שנה. דכתיב [במדבר
ח כה] ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה. והא הוויין ליה חמשים ותרתין ששמאל חי חמישים ושתיים שנים ולא
חמישים? אמר רבי יוסי בר רבי בון, שתיים שגמלתו. והכא אמר הכין שטוב להרבות בתפילה? מה
דאמר שלא ירבה תפילה, ליחיד. הכא לציבור. כדאמר ר' חייא בשם ר' יוחנן, ור' שמעון בן חלפתא

אמר בשם ר"מ כתיב [שמואל א א יב] והיה כי הרבתה להתפלל לפני ה'. **מכאן** שכל המרבה בתפלה נענה: אימתי הוא נעילה? רבנן דקיסרין אמרין, איתפלגון רב ור' יוחנן. רב אמר בנעילת שערי שמים עם שקיעת החמה. ור"י אמר, בנעילת שערי היכל אחר הקרבת קרבן תמיד של בן הערביים, מבעוד יום. אמר ר' יודן **אנתורדיא, מתניתין מסייע לר"י. דתנן, בג' פרקים הכהנים נושאים את כפיהם ד' פעמים ביום. בשחרית ובמוסף במנחה ובנעילת שערים. בתעניות, ובמעמדות, וביה"כ. משמע שתפילת נעילה נאמרת ביום. אית לך מימר נעילת שערי שמים ביום? אלא על כרחך נעילת שערי היכל. אחוי דאימא דרב אדא הוה צייר שומר גולתיה גלימה דרב בצומא רבא. א"ל כד תיחמי שמשא בריש דיקלי, תיהב לי גולתי דנצלי נעילת שערים. מחלפא שיטתיה דרב? תמן הוא אמר בנעילת שערי שמים. והכא אמר בנעילת שערי היכל? שהרי התפלל נעילה כשהשמש בריש דקלי, שהוא מבעוד יום. אמר רב מתנה. על ידי דרב מאריך בצלותא סגין, הוה מגיע לנעילת שערי שמים. תפילת נעילה מהו שתפטור את של ערבית? ר' אבא ורב הונא אמרו בשם רב, נעילה פוטרת את של ערב. א"ל ר' אבא לרב הונא. היאך הוא מזכיר של הבדלה? אמר ר' יונה לרבי אבא. היאך יהא שבע פוטרת שמונה עשרה? א"ל, ולא כבר איתותבת? א"ל, בגין דאיתותבת בקושיה קלה תיבטל? שיכול רב לתרץ, שכוללים את ההבדלה בברכה האמצעית. אמר ר' יוסי אדרבא מה דאקשי ר' אבא קשי יאות. שהרי בכל השנה אומרה בחונן הדעת. ולא מתקבל על הדעת שיחנו מהמקובל. ודווקא מה דאקשי ר' יונה לא קשי יאות. שאפשר לתרץ שקל הקילו עליו משום תעניתו שיהו שבע פטורות שמונה עשרה. רבי אבא בר ממל אמר לחברייא. מריי, מן כולכון שמעית שאין נעילה פוטרת של ערב. וכן אמר ר' סימון בשם ריב"ל, אין נעילה פוטרת של ערב. א"ר יוסי ב"ר בון, ותני ר' חייא. בכל יום חול אדם מתפלל שמונה עשרה. וכן במ"ש, ובמוצאי יו"כ, ובמוצאי תענית ציבור. אמר ר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל. יה"כ שחל להיות בשבת. אף על פי שאין נעילה בשבת, מזכיר של שבת בנעילה. אוספין עליה ר"ח שחל להיות בתענית ציבור. אף על פי שאין נעילה בר"ח, מזכיר הוא של ר"ח בנעילה. אמר רבי סימון בשם ריב"ל. שבת שחל להיות בחנוכה. אף על פי שאין מוסף בחנוכה, מזכיר של חנוכה במוסף. ראש חודש שחל להיות בתענית. היאך הוא מזכיר של תענית במוסף? ר' זעירא אומר בהודייה כמו על הניסים. ר' אבא בר ממל אמר בעבודה כמו יעלה ויבא. ר' אבינא אמר, אומרה בברכה רביעית. אמר ר' אבא. מה מצינו בכל מקום אומרה ברכה רביעית, אף כאן אומרה בברכה רביעית. [דף יט עמוד א] וכן נפק עובדא כהדא דר' אבא. במה קורין בתענית ציבור שחל בר"ח? ר' יוסי אומר, קורין ברכות וקללות כמו כל תענית ציבור. אמר ליה ר' מנא. למה בטלתה קריאת ר"ח וקראים של תענית? בגין מודעתין כי הוא תענית? רביעין על מעיהון שוכבים על בטנם מרעב, ולא ידעין דהוא תעניתא? א"ל. להודיעך שקריאת ברכות וקללות דוחה קרית ר"ח שכן ההלכה ולא כדי להזכיר שתענית. ר' יודן קפודקיא אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יודה בן פזי, קורין בר"ח. קם ר' יוסי עם ר' יודה בן פזי. א"ל, את שמעת מאבוך הדא מילתא? א"ל, אבא לא הוה אמר כן, אלא בעין טב, ששם היו מקדשים את החדש. ושם נהגו שקורין בר"ח לפרסם על ידי זה דאינון ידעין שהתקדש החדש והוא ריש ירחא. הא שאר כל המקומות קוראין ברכות וקללות. ירמיה ספרא שאל לר' ירמיה. ר"ח שחל להיות בשבת במה קורין למפטיר? א"ל, קורין בר"ח. א"ר חלבו קומי ר' אמי, מתניתא אמרה כן דתנן. לכל מפסיקים, לראשי חדשים ולחנוכה ולפורים. יצחק סחורא שאל לר' יצחק. ר"ח שחל להיות בחנוכה במה קורין? א"ל, קורין שלשה בר"ח, ואחד בחנוכה. ר' פנחס ר' סימון ור' אבא בר זמינא, מטו בה בשם רבי אבדומי דמן חיפא. קורין שלשה בחנוכה ואחד בר"ח. להודיעך שלא בא הרביעי אלא מחמת ר"ח. בר שלמיא ספרא שאל לר' מנא. הגע עצמך שחל ר"ח של חנוכה להיות בשבת. ולא שבעה אינון קורין? שישה בשל שבת, ושביעי בשל ראש חודש. אית לך למימר שלא בא הרביעי אלא מחמת ר"ח? ואזה סימן יש שר"ח? א"ל הדא שאילתא דספרא זו שאלה של חכמים. ודאי בשבת באמת אן סימן, שאי אפשר. אבל בחול שאפשר עושים סימן. רבי מפקד לאבדן אמוריה. אכריז קומי ציבורא, מאן דמצלי, יכול ליצלי דרמשא עד יומא קאים, מי שרוצה יכול להתפלל ערבית ביום מפלג המינחה כרבי יהודה. וכן רבי חייא בר וזה מפקד לאמוריה. אכריז קומי צבורא, מאן דמצלי, יצלי דרמשא עד יומא קאים. א"ר חנינא. משכני ר' ישמעאל בי ר' יוסי אצל פונדק אחד ואמר לי, כאן נתפלל אבא של ליל שבת בע"ש. א"ר אמי, ר' יוחנן פליג. ולא הוה צריך מפלגא על הדא, דאף רבי יוחנן מודה בערב שבת, שכן מוסיפין מחול על הקודש. ועוד דסלקון חומרין שירת חמורים מן ערב לציפורין ואמרו, כבר שבת ר' חנינא בן דוסא בעירו.**

ועל מה אמר ר' אמי דא שרבי יוחנן חולק, על דאמר רבי חנינה. משכני ר' ישמעאל ב"ר יוסי אצל פונדק אחד ואמר לי. כאן נתפלל אבא של מוצאי שבת בשבת. ואפילו אף עליה לא הוה צריך מפלגא, דר' מפקד לאבדן אמוריה. אכריז קומי ציבורא מאן דמצלי, יצלי דרמשא עד יומא קאים. וכן ר' חייא בר ווא מפקד לאמוריה. אכריז קומי ציבורא, מאן דמצלי יצלי דרמשא עד יומא קאים. דבית רבי ינאי אמרין **התפלל מבעוד יום ועלה** אדם על מטתו אין מטריחין אותו לירד. אמר ר"ז. כל מאן דהוינא עביד כן, הוינא מפחד בליליא. לית לך אלא כהדא, דרבי מפקד לאבדן אמוריה. אכריז קומי ציבורא, מאן דמצלי יצלי דרמשא עד יומא קאים. **וכן רבי חייא בר ווא מפקד לאמוריה.** מאן דמצלי יצלי דרמשא עד יומא קאים: אמר רבי יעקב בר אחא. תניא תמן, תפילת הערב מהו? ר"ג אומר חובה. רבי יהושע אומר רשות. אמר רבי חנינא [דף יט עמוד ב] אתיין אילין פלגוותא כאינון פלגוותא. מ"ד חובה, אין נעילה פוטרת של ערב. ומ"ד רשות, נעילה פוטרת של ערב. ומעשה בתלמיד אחד שבא ושאל את רבי יהושע. תפלת הערב מהו? א"ל רשות. בא ושאל את ר"ג. תפלת הערב מהו? א"ל חובה. א"ל והא רבי יהושע אמר לי רשות? א"ל, למחר כשאכנס לבית הוועד עמוד ושאל את ההלכה הזאת. למחר עמד אותו תלמיד ושאל את ר"ג תפלת הערב מהו? א"ל חובה. א"ל, והא ר' יהושע אמר לי רשות? אמר ר"ג לר' יהושע. אתה אומר רשות? א"ל לאו. א"ל, עמוד על רגליך ויעידו בך. והיה ר"ג יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על רגליו. עד שרינו כל העם ואמרו לרבי חוצפית המתורגמן, הפטר את העם. אמרו לרבי זינון החזן. אמור **על ר"ג את הפסוק** [נחום ג יט] כי על מי לא עברה רעתך תמיד. **עמד ואמר, התחילו כל העם ועמדו על רגליהם.** הלכו ומינו את ראב"ע בישיבה. בן שש עשרה שנה ונתמלא כל ראשו שיבות מרוב שהיה טורח בלימוד. והיה ר"ע יושב ומצטער ואמר. לא שהוא בן תורה יותר ממני, אלא שהוא בן גדולים יותר ממני. אשרי אדם שזכו לו אבותיו. אשרי אדם שיש לו יתד במי להיתלות בה. וכי מה היתה יתידתו של ראב"ע? **שהיה דור עשירי לעזרא. אותו היום סלקוהו לשומר הפתח, ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס.** שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר: **כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש. הוא יומא אתוספו כמה ספסלי. וכמה ספסלין היו שם? רבי יעקב בר סוסי אמר שמונים ספסלין היו שם של תלמידי חכמים, חוץ מן העומדים לאחורי הגדר.** רבי יוסי ב"ר אבון אמר, שלש מאות היו שם חוץ מן העומדים לאחורי הגדר. כיי דתנין תמן. ביום שהושיבו את ראב"ע בישיבה, תמן תנין. זה מדרש דרש ראב"ע לפני חכמים בכרם ביבנה. וכי כרם היה שם? אלא אלו תלמידי חכמים שהיו עשויין שורות שורות ככרם. מיד הלך לו ר"ג אצל כל אחד ואחד לפייסו בביתו. **אזל גבי רבי יהושע, אשכחיה יתיב** עביד מחטין. א"ל מאילין את חיי? א"ל, ועד כדון את בעי מודעי? אוי לו לדור שאתה פרנסו. א"ל נענית לך. ושלחון גבי ראב"ע חד קצר *כנס*, ואית דאמרין ר"ע הוה. א"ל, מי שהוא מזה **בן מזה**, יזה. מי שאינו לא מזה ולא בן מזה, יימר למזה בן מזה, מימך מי מערה ואפרך אפר מקלה?. א"ל נתרציתם? **אף אני מסכים**, אני ואתם נשכים לפתחו של ר"ג. אעפ"כ לא הורידוהו מגדולתו, אלא מינו אותו אב בית דין.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ד הלכה ב

מתני': אלו הן המעמדות. כתיב [במדבר כח ב] **צו את בני ישראל ואמרתה אליהם, את קרבני לחמי לאשי.** וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו? אלא שהתקינו הנביאים הראשונים, ארבעה ועשרים משמרות. ועל כל משמר ומשמר, היה מעמד בירושלם, של כהנים ושל לויים ושל ישראל. הגיע זמן המשמר, כהניו ולוייו עולין לירושלם. וישראל שבאותו המשמר, מתכנסין בעריהן וקוראין במעשה בראשית:

גמ': לא צורכה דא אלא כך היה צריך להתחיל, אלו הן המעמדות. אנשים שהיו מתכנסין בעריהן וקורין במעשה בראשית. **אלא שבא להתחיל מתחילת הפרשה ללמדך למה בכלל נצרכו המעמדות.** אמר רב יונה אילין תמידין, קרבנותיהן של כל ישראל אינון, ומן הראוי היה שכולם יעלו לירושלם או לפחות התבטלו ממלאכה אלא אם תאמר שיהיו כל ישראל עולין לירושלם, לית כתיב, אלא [שם

[טז] שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך. [דף כ עמוד א] אם יהיו כל ישראל יושבין ובטילין, והכתיב [שם יא יד] ואספת דגנך, מי אוסף להן את הדגן? **לפיכך התקינו הנביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות**, על כל משמר ומשמר, היה עומד מעמדות בירושלם של כהנים ושל לויים ושל ישראלים. תני, עשרים וארבעה אלף עמוד מירושלם, וחצי שנים עשר אלף עמוד מיריחו. אף יריחו היתה יכולה להוציא עמוד שלם, אלא בשביל לחלוק כבוד לירושלם היתה מוציאה חצי עמוד. הכהנים לעבודה, והלויים לדוכן, וישראל מוכיחין על עצמן שהן שלוחיהן של כל ישראל. **תני רבן שמעון בן אלעזר אומר, כהנים ולויים וישראלים ושיר, מעכבין את הקרבן. אמר רבי אבון בשם רבי אלעזר, טעמא דרבי שמעון בן אלעזר דכתיב [דברי הימים ב כט כח] כל הקהל משתחווים והשיר משורר וחצרות מחצצרים הכל עד לכלות העולה. כל הקהל משתחווים אלו ישראל. והשיר משורר אלו הלויים. וחצרות מחצצרים אלו הכהנים. הכל עד לכלות העולה, הכל מעכבין את הקרבן. רבי תנחומא אמר בשם רבי אלעזר שמעינן לה מן הדא דכתיב [במדבר ח יט] ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבוד את עבדת בני ישראל באהל מועד [דף כה עמוד ב] ולכפר על בני ישראל. ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל, אלו הלויים. לעבוד את עבדת בני ישראל, אלו הכהנים. ולכפר על בני ישראל, זה השיר שהרי הלויים לא מקריבים. ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש, אלו ישראל. מניין שהשיר קרוי כפרה? אמר חנינה אבוי דרב ינטח בשם ר' בניה, דכתיב ולכפר על בני ישראל, זה השיר. מניין שהשיר מעכב? ר' יעקב בר אחא ור' שמעון בולוטה אמרו בשם ר' חנינה, דכתיב ולכפר על בני ישראל, זה השיר. רבי יעקב בר אחא ורבי חייה אמרו בשם ר"י, שמונה משמרות כהונה העמיד משה. ד' משל אלעזר וד' משל איתמר. עד שעמד דוד ושמואל הרואה, והוסיפו עליהם עוד שמונה. ד' משל אלעזר, וד' משל איתמר. ובקשו להוסיף עוד שמונה ולעשותן כ"ד. ומצאו משל אלעזר, ולא מצאו משל איתמר. הה"ד [דברי הימים א כד ד] וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מן בני איתמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר ולבני איתמר לבית אבותם שמונה. ר' יעקב בר אחא ור' חונה רבה דציפורין אמרו בשם ר"י, היינו דכתיב [דברי הימים א כד ו] בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר. בית אב אחד אחוז לאלעזר. שניתוסף לו שמונה בתי אבות אחרים כנגד השמונה שכבר היה אחוז בהם. ואחוז אחוז לאיתמר, מה שתפס תפס שנשאר אחוז במה שאחז קדם. אמר ר' זעירא בשם רב חונה בענין חלוקת המשמרות כתיב [דברי הימים א כד ט"ו] לחזיר שבעה עשר. למה נקרא חזיר? שחזר המחזיר לאלעזר שעד שש עשרה היתה חלוקה שווה. שמונה משל אלעזר ושמונה משל איתמר ומהשבעה עשר חזרו כולם מאלעזר. תנן התם, בלגה לעולם חולקת בדרום מפני מרים בת בלגה שהמירה דתה והלכה ונישאת לסרדיוט אחד משל מלכות בית יון, ובאה וטפחה על גגו של מזבח אמרה לו, לוקיס זאב לוקיס אתה החרבתה נכסיהן של ישראל ולא עמדת להן בשעת דוחקן. וי"א ע"י שהגיע זמנה של משמרתם לעלות ולא עלת, ונכנס התעקב ישבב ושימש תחתיה בכהונה, לפיכך בלגה לעולם ביוצא. וישבב בנכנס. ויעקרו אותה ממקומה? לית יכיל, דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי קשה לפני המקום לעקר שלשלת יוחסין ממקומן. ויעשו אותן עשרים ושלש שיכללו אותם במשמרת אחרת? לית יכיל דכתיב [דברי הימים א ט כב] המה יסד דוד ושמואל הראה באמונתם. כתיב באומנותם, אומנות גדולה היתה שם שאין משמר נוטל ושונה בשדה אחוזה עד שיטול חבירו שבכל פעם יובל פוגע במשמר אחר. א"ר אבהו חיטבתים שאין משמר נוטל ושונה בשדה אחוזה עד שיטול חבירו. ארבעה משמרות עלו מן הגולה. ידעיה חרים פשחור ואימר. והתנו עמהן הנביאים שביניהן, שאפילו יהויריב עולה מן הגולה, שלא ידחה את המשמר שלפניו, אלא ייעשה טפילה לו. ועמדו הנביאים שביניהן ועשו כ"ד גורלות. והטילום בקלפי. ובא ידעיה, ונטל חמש והוא הרי שש הכוונה שידעיה מינה חמישה כהנים שייצגו כל אחד משמרת אחרת וקראו לו בשמה והתנו שאם תבא אותה משמרת היא תהיה נספחת אליו והוא יהיה ראש המשמרת וכן בכל האחרים. ובא חרים, ונטל חמש והוא הרי שש. ובא פשחור, ונטל חמש והוא הרי שש. ובא אימר, ונטל חמש והוא הרי שש. והתנו עמהן הנביאים שביניהן, שאפילו יהויריב עולה מן הגולה, שלא ידחה את המשמר שלפניו, אלא ייעשה טפילה לו. ועמדו ראשי משמרות, ועשו עצמן בתי אבות. ויש משמר שהיה בו חמישה שישה שבעה שמונה או תשעה משפחות כהנים. משמר שהיה בו חמשה, שלשה מקריבין שלשה ימים, ושנים מקריבין ארבעה ימים. משמר שהיה בו שישה, חמישה מקריבין חמשה ימים, ואחד מקריב שני ימים. משמר שהיה בו שבעה, כל אחד ואחד מקריב את יומו. משמר שהיה בו שמונה, שישה מקריבין שישה ימים, ושנים מקריבין יום אחד. משמר שהיה בו תשעה, חמישה**

מקריבין **חמישה** ימים, וארבעה מקריבין **שני** ימים. [דף כ עמוד ב] ויש מהן **בתי אבות** שקבעו עצמן **בזמן קבוע** לעולם. משמר שהיה בשבת, היה בשבת לעולם. **במוצאי שבת**, היה במוצאי שבת לעולם. ויש מהן שהיו **מגרילין** על כל משמר ומשמר. ויש מהן שהיו **מגרילין** על כל שבוע שבע שנים ושבוע. **רבי** הוה ממני תרין מינויין שהיה ממנה בתחילה מינוי זמני ורק אחר כך אם נמצא מתאים חזר ומינה אותו לעולם. **אין הוון** כד"י היו מתקיימין. ואין לא, הוון מסתלקין. מדדמך פקיד לבריה אמר, לא תעביד כן שיהיה לך קשה לפטר מי שמיניתה שיתנגדו לך, אלא מני כולהון כחדא. ומני לרבי חמי בר חנינה בראשה בראש הישיבה. ולמה לא מניתה הוא? אמר רבי דרוס', בגין דזווחין עלויי על רבי חמי בר חנינה **בציפורין** **ציפוראי** אנשי ציפורי. ובגין צווחה עבדין? **רבי אלעזר** בי רבי יוסה אמר, על שהושיבו טעם ברבים. **דרבי** הוה יתיב מתני **כתיב** [יחזקאל ו ט] וזכרי פליטיכם אותי [שם ז טז] והיו אל ההרים כיוני הגאיות, כלם **המות**. אמר ליה הומות. אמר ליה, **הכן** קריתיה? אמר ליה, קדם רב המנונא דבבל. אמר ליה, כד תיחות לתמן, אמור ליה דמנייתך חכים. וידע דלא מיתמני ביומיי. מן דדמך, בעא בריה ממניתיה, ולא קביל עליה ממתמנייא. אמר, לית אנא מקבל עלן מתמנייא, עד זמן דתמני רבי **אפס** דרומא קמיי. והוה תמן חד סב, אמר, אין חנינה קדמיי, אנא תיניין. אין רבי **אפס** דרומיא קדמיי, אנא תיניין. וקביל עלוי ר' חנינא מיתמנייא תליתאי. אמר רבי חנינא, זכית מארכה יומין, אין בגין הדא מילתא לית אנא ידע, אין בגין דהויית סליק מן טיבריה לציפורין, והוינא עקים איסרטיין מיעול מישאול בשלמיה דר' שמעון בן חלפותא בעין תינה, לית אנא ידע. שמואל ואילין דבית שילא, הוון שאלין בשלמיה דנשייא בכל יום. והוון אילין דבית שילא, עלין קדמיייה, ויתבין קדמיייה. פלגון אייקר לשמואל, ואייתבוינה קדמיי. עאל רב לתמן, ופלג ליה שמואל איקר ואותבוינה קדמיי. אמרין אילין דבית שילא, אנן תיניין אנן. וקבל עלוי שמואל מיתב תליתאי. שלשה ספרים מצאו בעזרה. ספר מעוני, וספר זעטוטי, וספר היא. באחד מצאו כתוב, מעון אלהי קדם. ובשנים כתיב [דברים לג כז] מענה אלהי קדם, וקיימו **את מה שכתוב בשנים** וביטלו **מה שכתוב באחד**. באחד מצאו כתוב, וישלח את זעטוטי בני ישראל. ובשנים כתוב [שמות כד ה] וישלח את נערי בני ישראל, וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב, **תשע פעמים היא** כפי שקראים. ובשאר כתוב הוא אף שקראים היא. ובשנים כתיב אחד עשר פעמים היא. וקיימו שנים וביטלו אחד. אמר רבי לוי, מגילת יוחסין מצאו בירושלם, וכתוב בה הלל מן דדוד. בן יצף מן דאסף. בן ציצית הכסת מן דאבנר. בן קוביסין מן דאחאב. בן כלבא שבוע מן דכלב. רבי יניי מן דעלי. מן יהוד מן ציפורין. רבי חיייה רבה מבני שפטיה בן אביטל. רבי יוסי בי רבי חלפתא מבני יונדב בן רכב. רבי נחמיה מן נחמיה התרשתא. תני סדר הסב, בזמן שהן שתי מיטות, הגדול שבהן עולה מיסב בראש העליונה, והשני לו למטה ממנו. בזמן שהן שלש מיטות, הגדול שבהן עולה ומיסב בראש האמצעית, והשני לו למעלה, והשלישי לו למטה הימנו. וכן מסדירין והולכין. אמר רבי שמואל בר רב יצחק [דף כא עמוד א] אבות דרך הסב הן קבורין. אמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא, לעולם אין העולם עומד אלא על הקרבנות. תמן תנינן, שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה, הוא היה אומר. על שלשה דברים העולם עומד. על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים. ושלשתן בפסוק אחד **דכתיב** [ישעי' נא טז] ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתך **לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. ואשים דברי בפך, זו תורה. ובצל ידי כסיתך, זו גמילות חסדים**. ללמדך שכל מי שהוא עוסק בתורה ובגמילות חסדים, זכה לישוב בצילו של הקדוש ברוך הוא. הדא היא דכתיב [תהילים לו ח] מה יקר חסדך אלהים, ובני אדם בצל כנפך יחסין. לנטע שמים וליסד ארץ, אלו הקרבנות. ולאמר לציון עמי אתה, אלו ישראל. א"ר חנינא בר פפא, חוזרני על כל המקרא, ולא מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה, דכתיב ולאמר לציון עמי אתה: תמן תנינן. רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד, על הדין, ועל האמת, והשלום, ושלשתן דבר אחד הן, נעשה הדין, נעשה אמת, נעשה שלום. א"ר מנא, ושלשתן בפסוק אחד [זכריה ח טז] אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ד הלכה ג

מתני': ביום הראשון קוראין בראשית יהי רקיע. בשני יהי רקיע יקוו המים. בשלישי יקוו המים יהי מאורות. ברביעי יהי מאורות ישראל המים. בחמישי ישראל המים ותוצא הארץ. בששי ותוצא הארץ ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. פרשה גדולה שיש בה יותר משש

פסוקים ואפשר לחלקה לשלוש שלוש קורין אותה בשנים, וקטנה ביחיד. בשחרית ובמוסף ובמנחה, נכנסין וקורין על פיהן בעל פה כקורין את שמע. ע"ש במנחה, לא היו נכנסין מפני כבוד השבת. כל יום שיש בו הלל, אין בו מעמד בשחרית. קרבן מוסף, אין בו בנעילה. וקרבן עצים, אין בו מנחה. דברי רבי עקיבה. אמר לו בן עזאי, כך היה ר' יהושע שונה. קרבן מוסף, אין בו מנחה. וקרבן עצים, אין בו מעמד נעילה. חזר רבי עקיבה להיות שונה כדברי בן עזאי

[דף כא עמוד ב] גמ': רב חונה אמר, ג' קרויות עולים שבתורה, לא יפחתו מעשרה פסוקים. מ"ט? חזקיה אמר, כנגד עשרת הדברות. והא במעמדות תנינן, ביום הראשון, בראשית ויהי רקיע. והא לית בהון אלא תמנייא? רבי אידי אומר, איתפלגון כהנא ואסי. חד אמר חוזר. וחורנא אמר חותך. מן דאמר חוזר, חוזר ב' פסוקים. ומן דאמר חותך [בראשית א ה] ויהי ערב ויהי בקר גם של יום ראשון וגם של יום שני, עושהו פסוק בפני עצמו, הראשון קרא עד ויהי ערב ויהי בקר והשני מתחיל יום אחד וכן השני מסים ויהי בקר והשלישי מתחיל ביום שני. קס"ד שרק ויהי ערב ויהי בקר אפשר לחלק והא תנינן בשני [שם א ו ט] יהי רקיע ויקוו המים. מן דאמר חוזר, חוזר ב' פסוקים. ומן דאמר חותך, אפי' חותך אין בו אלא תשע פסוקים שהרי רק פעם אחת נאמר ויהי ערב ויהי בקר? התיב רבי פילפי בר פרוטה, קומי רבי יונה. הרי פרשת עמלק שאן בו אלא תשע פסוקים למה לא הוסיפו עוד פרשה מהמשך? א"ל, שנייא היא שהיא סדורה של יום והפרשה הבאה כבר מדברת על נושא חדש אבל בריאת העולם כולה נושא אחד. התיב רבי אלעזר בר מרום, והא תני, המפטיר בנביא [דף ל עמוד א] לא יפחות מל' ואחד פסוקים. ואם תקנו עשרה פסוקים על כל שלושה עולים, אם כך צריך לקרא עשרים ושלושה פסוקים שהרי יש שבעה עולים, תלתא עשרה, ותלתא עשרה, וחד ג? תני אנשי משמר היו מתענים בכל יום. בשני היו מתענין על מפרשי ימים שנאמר [בראשית א ו] ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים. לכן התפללו על יורדי המים. בשלישי היו מתענין על יוצאי דרכים שנאמר [שם ט] ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה. לכן התפללו על ההולכים ביבשה. ברביעי היו מתענין על התינוקות שלא תעלה אסכרה לתוך פיהם שנאמר [שם יד] ויאמר אלהים יהי מאורות מארת כתיב מלשון קללה לכן התפללו שלא ינזקו. בחמישי היו מתענין על המעוברות שלא יפלו ועל המיניקות שלא ימותו בנייהן שנאמר [שם כ] ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה. לכן התפללו שהעוברים יצאו חיים. תני לא היו מתענין, לא בערב שבת שלא יכנסו לשבת מתוך שהוא מעונה ולא במוצאי שבת שלא יצא מעונג לתענית וימות, מפני כבוד שבת. תני, סנהדרין גדולה היתה מתענה עמהן. וסנהדרין יכולה להתענות בכל יום? בכל יום חלק אחר מהסנהדרין היה מתענה שמחלקין היו עצמן על בתי אבות. תני, אין מתענין על שני דברים כאחת מן הדא דכתיב [עזרא ח כג] ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת משמע שהיתה צרה אחרת. אמר רבי תנחומא, לא מן הדא אלא מן הדא דכתיב [דניאל ב יח] ורחמין למבעא מן קדם אלה שמיא על רזה דנה. א"ר חיה בר אבא, אם היו שני הדברים, עצירת גשמים וגוביי. מתריעין עליהן כאחד. ולמה באילין תרתי, מיליאי אף שהם שני דברים מתריעין עליהם כאחד? א"ר יוסי בי רבי בון. באילין תרתי מיליאי, שיערייה רבי ששניהם גורמים לאותה צרה של הפקעת השערים ויוקר. ר' חגיי, כד דהוה נפק לתעניתה הוה אמר קומיהון. אחונן, אף על גב דאית בליבין עקין סגין, אל תבקשו אלא להן דאיתין על הצרה שבגללה התכנסנו. תנן, פרשה גדולה קורין אותה בשנים, וקטנה ביחיד בשחרית ובמוסף. מתניתא דרבי מאיר, דרבי מאיר אמר [דף כב עמוד א] מתפללין שחרית וקורין, מתפללין מוסף וקורין. ברם כרבנן, מתפללין שחרית וקורין, מתפללין מוסף והולכין להן. תנן, כל יום שיש בו הלל, אין בו מעמד בשחרית. קרבן מוסף, אין בו בנעילה. וקרבן עצים, אין בו מנחה. דברי רבי עקיבה. אמר לו בן עזאי, כך היה ר' יהושע שונה. קרבן מוסף, אין בו מנחה. וקרבן עצים, אין בו מעמד נעילה. הא מוסף יש בו ולא מתבטל אף פעם. אית תניי תני ומחלף ואומר שאם יש קרבן מוסף, אין מעמד במוסף. אבל במנחה יש. אמר רבי אחא בשם רבי יסא כמתניתין. תנן, וקרבן עצים, אין בו מעמד נעילה. אמר רבי סימון, סוכרא דקיסא טרד? וכי סחיבת חבילת עצים כל כך קשה שבגללה דוחים מעמד? תנן, קרבן מוסף, אין בו בנעילה. מ"ט? אמר רבי מנא, מפני סעודות ראש חדש. ולמה לא ידחה מעמד את סעודת ראש חדש? אמר רבי אלעזר על שם כל התדיר מחבירו, קודם את חבירו, וסעודת ראש חדש נקראת תדיר שכל ישראל עושים אותה. אמר רבי חיה בר אבא, רבי יוחנן מפקד לאילין סבין דכנישא דכיפרא שם מקום, כאשר העדים

מתאחרים, מטול ומיעול. שיחקרו אותם מיד עד דהו יממא, ואף שיתקדש מאוחר סמוך לשקיעה **ואתון מדכרין יעלה ויבא בזמנו ובעיבורו**. קרייא מסייע לר' יוחנן **דכתיב** [שמואל א כ כז] ויהי ממחרת החדש השני, **מאי שני?** אין תימר תרין ירחין הוון, והא כתיב מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם. משמע שהיו שני ימים רצופים.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ד הלכה ד

מתני': זמן עצי כהנים והעם תשעה. באחד בניסן בני ארח בן יהודה. בעשרים בתמוז בני דוד בן יהודה. בחמשה באב בני פרעוש בן יהודה. בשבעה בו בני יונדב בן רכב. בעשרה בו בני סנאה בן בנימין. בחמשה עשר בו בני זתוא בן יהודה, ועמהם כהנים ולוים וכל מי שטעה שבטו בני גונבי עלי, ובני קוצעי קציעות. בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה. בעשרים באלול בני עדין בן יהודה. באחד בטבת שבו בני פרעוש שנייה. באחד בטבת לא היה מעמד. שהיה בו הלל קרבן מוסף וקרבן עצים:

גמ': מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות? אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה ולא מצאו עצים בלישכה, עמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן ומסרום לציבור ונקרבו מהן קרבנות ציבור. והיתנו עמהן הנביאים שביניהן, שאפילו לישכה מליאה עצים ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן, שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה. אמר רבי אחא, המשנה שאמרה שעצים לקרבנות ציבור יכולים לבא מאדם פרטי, דרבי יוסה היא. דתנן, שומרי ספיחין בשביעית נוטלין שכון מתרומת הלשכה אבל לא מהתנדבות של אדם פרטי שמא לא ימסרם יפה לציבור. רבי יוסי אומר, אף הרוצה מתנדב שומר חנם. אמר ר' יוסי בשם רבי אילא, דברי הכל היא. מה פליגין? בגופו של קרבן כמו העומר. אבל במכשירי קרבן כמו עצים, כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור. תני, אשה שעשתה כתונת לבנה כשירה, ובלבד שתמסרנה לציבור. א"ר אחא, דרבי יוסי היא. דרבי יוסי אומר, אף הרוצה מתנדב שומר חנינם. אמר רבי יוסי בשם ר' אילא, דברי הכל היא. מה פליגין? בגופו של קרבן כמו העומר. אבל במכשירי קרבן כמו בגדי כהונה, כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור. מתני' פליגא על רבי אחא דתנן. אותן הימים, נוהגין בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן. רבי יוסי אומר, אינן נוהגין אלא בשעת קרבן בלבד משמע שלא רק רבי יוסי אלא אף רבנן מסכימים שעצים לקרבנות ציבור יכולים לבא מאדם פרטי וכל המחלוקת היתה רק האם אותם ימים נוהגים גם אחרי החרבן. ועוד מן הדא דתניא, אמר רבי אליעזר בי רבי צדוק, אנו היינו מבני סנאה בן בנימין. וחל תשעה באב להיות בשבת, ודחינו אותו למוצאי שבת. והיינו מתענין ולא משלימין. ורבי אליעזר בי רבי צדוק ודאי נהג בשיטת חכמים. מהו בני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות? אלא בשעה שהושיב ירבעם בן נבט פרסדאות על הדרכים, לא היו מניחין את ישראל לעלות לירושלם. כל מי שהיה כשר וירא חטא באותו הדור, היה מביא את בכוריו ונותן לתוך הסל, ומחפה אותן קציעות. ונוטל את העלי ונותן את הסל על כתיפו, ונוטל את העלי בידו. וכיון שהיה מגיע באותו המשמר היה אומר לו לאיכן אתה הולך? והוא אומר לו, איני הולך אלא לעשות מעט קציעות הללו, כפות אחת של דבילה, בעלי הזה שבידי. וכיון שהיה עובר את אותו המשמר, היה מעטרן ומעלה אותן לירושלם. מהו אומר בני סלמיי הנתוצתי שובר הסלמות? אלא כל מי שהיה מתנדב עצים וגזירים למערכה. היה מביא עצים ועושה אותן כמין שלבין, ועושה אותן כמין סולם, ונותנין על כתיפיו. וכיון שהיה מגיע לאותו המשמר, היה אומר לו, לאיכן אתה הולך? והוא אומר לו, איני הולך אלא להביא שני גוזלות הללו מן השובר זה שלפני, בסולם הזה שעל כתיפי. וכיון שהיה עובר את אותו המשמר, היה מפרקן ומעלה אותן לירושלם. על ידי שנתנו את נפשם למצוה, זכו לקנות שם טוב בעולם, ועליהם הוא אומר [משלי י ז] זכר צדיק לברכה

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ד הלכה ה

מתני': חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטומוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. בט"ב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר:

גמ' כתיב [שמות כד טז] וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים, ויקרא אל משה ביום השביעי, ויעל משה. שביעי שהוא לאחר הדיברות, ותחילה לארבעים. **שמתן תורה היה בו' בסיון למחרת בז' בסיון כיסה הענן את משה שישה ימים ובשביעי עלה להר ושהה שם עוד שלושים ושלושה ימים נמצא שסוף הארבעים היה ביום ביז' תמוז. אמר להן משה, ארבעין יומין אנא מיעבד בטורא, כיון שהגיע יום ארבעים ולא בא, מיד [שם לב א] וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר. וכיון שהגיע שש שעות ולא בא, מיד [שם לב א] ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו, קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו וגו'. [שם ז] וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך וגו'. [שם יז] וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה, קול מלחמה במחנה. אמר משה, אדם שהוא עתיד להנהיג שררה על ששים ריבוא, אינו יודע להבחין בין קול לקול? [שם יח] ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שומע. א"ר יסא, קול קילוס עכו"ם אנכי שומע. אמר ר' יודן בשם ר' יסא, אין כל דור ודור שאין בו אונקי משקל קטן אחת מחטא של עגל שכל דור משתלם מעט מעונש העגל. כתיב [שם יט] ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת. אמר ר' חלקיה בשם ר' אחא, מיכן שלא יהא אדם דן אומדות. דרש משה מק"ו, מה אם פסח שהיא מצוה יחידית נאמר בו [שם יב מח] כל ערל לא יאכל בו. התורה שכל המצות כלולות בה, על אחת כמה וכמה [שם יט] ויחר אף משה וישלך מידיו את הלחת וישבר אתם תחת ההר. תני רבי ישמעאל, הקדוש ברוך הוא אמר לו שישברם שנאמר [דברים י ב] ואכתב על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשונים אשר שברת. אמר לו [דף כג עמוד א] יפה עשית ששיברת. אמר ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן, הלחות היו אורכן ששה טפחים, ורחבן שלשה. והיה משה תפיש בטפחיים, והקב"ה בטפחיים, וטפחיים ריוח באמצע. כיון שעשו ישראל אותו מעשה, ביקש הקדוש ברוך הוא לחוטפן מידו של משה, וגברה ידו של משה וחטפן ממנו. הוא שהכתוב משבחו בסוף ואומר [דברים לד יב] ולכל היד החזקה. **שהקב"ה משבחו ואומר**, ייא שלמא על ידה דגברת עליה מינאי. אמר רבי יוחנן בשם רבי יוסה בר אביי. הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה משה תופשן דכתיב [שם ט יז] ואתפש בשני הלחת. תני בשם ר' נחמיה, הכתב עצמו פרח. אמר ר' עזרה בשם ר' יהודה בי רבי סימון, הלוחות היו משאוי ארבעים סאה, והכתב היה סובלן. כיון שפרח הכתב, כבדו על ידיו של משה ונפלו ונשתברו: ובטל התמיד: אמר ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי. בימי מלכות יון, היו משלשלין להן שתי קופות של זהב, והיו מעלין להן שני טלאים. פעם אחת שילשלו להן שתי קופות של זהב, והעלו להן שני גדיים. וגדי פסול לתמיד שנאמר את הכבש האחד תעשה בבקר, כבש ולא גדי. והתקבו לחפש עד שעה רביעית. באותה שעה האיר הקדוש ברוך הוא עיניהם, ומצאו שני טלאים מבוקרים בלישכת הטלאים. על אותה שעה העיד ר' יודה בר בבא, על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. א"ר לוי. אף בימי מלכות רשעה הזאת היו משלשלין להן שתי קופות של זהב, והיו מעלין להם שני כבשים. ובסוף שלשלו להן ב' קופות של זהב, והעלו להם שני חזירים. לא הספיקו להגיע לחצי חומה, עד שנעץ החזיר בחומה ונזדעזעה החומה. וקפץ מ' פרסה מארץ ישראל. באותה שעה גרמו העוונות, ובטל התמיד, וחרב הבית: **בשבעה עשר בתמוז הובקעה העיר**. כתיב [ירמ' לט ב] בתשעה לחדש הובקעה העיר ואת אמר הכין? א"ר תנחום בר חנילאי, קילקול חשבונות יש כאן. שבאמת בשבעה עשר בתמוז הובקעה העיר אלא שמצער החרבן התבלבלו. והנביא כתב את הטעות להראות את גודל צער החרבן. הה"ד [יחזקאל כו א] ויהי בעשתי עשרה שנה בא' לחדש היה דבר ה' אלי לאמר, בן אדם, יען אשר אמרה צור על ירושלם האח. מהו מתי שמחו ואמרו האח? אין תימר בא' באב? עדיין לא נשרף. אין תימר בא' באלול, הרי ביום ולילה נפק בלדרה מן ירושלם ואתי לצור אז למה אנשי צור חיכו לשמוח על החרבן עד א' אלול? אלא קלקול חשבונות יש כאן. ר' יוחנן ורשב"ל. ר' יוחנן אמר, משל למלך שהיה יושב ומחשב חשבונות. באו ואמרו לו נשבה בנך, ונתקלקלו חשבונותיו. אמר יעשה זה ראש לחשבונות כדי לזכור את הצער שהיה לו על בנו. רשב"ל אמר למלך שהיה יושב ומחשב חשבונותיו באו ואמרו לו נשבה בנך ונתקדש נהרג אמר, יעשה זה ראש לחשבונות. רבי מנא בעי, ניחא נתקלקלו לשעבר, דילמא להבא? הרי אם טעו**

בגלל הצער שהובקעה העיר הרי הביבלוב צריך להיות רק מכאן ולהבא אבל לא על הזמן שקדם אז ואם הובקעה העיר בשבעה עשר בתמוז איך טעו לומר שזה היה בתשעה בתמוז? בין כמ"ד בתשעה לחדש תמוז הובקעה העיר ובא' באב חרב המקדש בין כמ"ד בשבעה עשר לחדש תמוז הובקעה העיר ובט' באב חרב המקדש כמה ביניהון. כ"א יום. מיום שהובקעה העיר ועד יום שחרב בהמ"ק. א"ר אבונה, סימנא [ירמי' א יא] מקל שקד אני רואה. מה הלז הזה משהוא מוציא את ניצו ועד שהוא גומר את פירותיו כ"א יום. כך מיום שהובקעה העיר ועד יום שחרב הבית כ"א יום. מ"ד בט' לחדש, בא' באב חרב הבית. מ"ד בי"ז, בט"ב חרב הבית. תני רשב"י, ר"ע רבי היה דורש [זכריה ח יט] כה אמר ה' צבאות. צום הרביעי, וצום החמישי, וצום השביעי, וצום העשירי וגו'. [דף כג עמוד ב] צום הרביעי, זה י"ז בתמוז, שנשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. צום החמישי זה ט"ב שבו חרב הבית בראשונה ובשנייה. צום השביעי זה ג' בתשרי יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם. צום העשירי זה י' בטבת. שבו סמך מלך בבל על ירושלים. הה"ד [יחזקאל כד א ב] ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר, בן אדם, כתב לך את שם היום, את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים. ואני אומר, צום העשירי, זה חמשה בטבת, יום שבאת שמועה לגולה על החרבן. הה"ד [שם לג כא] ויהי בעשתי עשרה שנה, בעשירי בחמשה לחדש לגלותינו, בא אלי הפליט מירושלים לאמר, הובקעה העיר. אלא שביהודה מתענין על המעשה לכן הם מתענים בעשרה בטבת, ובגליות על השמועה לכן הם התענו בחמישה בטבת. ר"ע דורש, את הפסוקים לפי סדר החדשים ונמצא ראשון אחרון ואחרון ראשון. ואני דורש לפי סדר ההתרחשות, ראשון ראשון ואחרון אחרון. ואני רואה את דבריי מדברי ר"ע: ושרף אפוסטמוס את התורה. איכן שרפה? רבי אחא אמר, במעברתא גשר דלוד. ורבנן אמרי, במעברתא דטרלוסה: והעמיד צלם בהיכל. ואית תנייא תני הועמד. מאן דאמר הועמד, צלמו של מנשה. מאן דאמר העמיד אותו אפוסטמוס ששרף את התורה הוא גם העמיד צלם בהיכל, צלמו של אפוסטמוס. מפני מה לא קבעו אותו יז בתמוז תענית לילה יום כמו תשעה באב? רבי חיינא אביי דבר ינטה אמר בשם רבי בנייה, שלא קבלו רוב ציבור עליהם. א"ר יהושע בן לוי, כל מה שנעשה בזה ביז' בתמוז חזר שנתנו לוחות שניות ויש לנו תורה והצלם נהרס. וכל מה שנעשה בזה בט' באב לא חזר שעדין לא נבנה הבית. ר' לוי אמר כתיב [ויקרא יח ה] אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ואין מאור עיניו של אדם חוזר אלא לאחר ארבעים יום. ואם היו עושים גם שבעה עשר בתמוז יום שלם לא היו מספיקים להבריא עד תשעה באב. תנן, בט"ב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ. הדא הוא דכתיב [במדבר י יא] ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו' וכתוב [שם לג] ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים עד כג באייר. מאי ויסעו מהר ה'? אמר ר' זכריה חתניה דר' לוי לאילין טלייא דמיתפניי מן סיפרא ונפקין לון בכפריי, כתיבוק הבורח מבי"ס. בו ביום נתאוו תאוה דכתיב [שם יא כ] עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם עד כג סיון. ובשבעת ימי מרים דכתיב [שם יב טו] ותסגר מרים מחוץ למחנה עד ראש חדש תמוז. ובארבעים יום של מרגלים כתיב [שם יג כה כו] וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן וגו' עד ט באב שאותו שנה היה אב מלא. אתון אשכחינון עסיקין בהלכות חלה וערלה. אמרו להן, לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקין בהלכות חלה וערלה? מיד [שם יד א] ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה הוא. אמר להן הקב"ה, אתם בכיתם לפני בכייה של תפלות, עתידין אתם לבכות בכייה של ממש, דכתיב [איכה א ב] בכה תבכה בלילה. תני ר' שמעון בן יוחי, כתיב [במדבר יא י] וישמע משה את העם בכה למשפחתיו וגו' על עסקי משפחתיו על שש עריות שאסר להן משה אחותו מאביו, אחותו מאמו, אחות האב, אחות האם, נדה, אשת אח... אמר לון, אפילו כן מה חמיתון? אמרין ליה [שם יג לב] ארץ אכלת ישביה הוא. כל קירייה דהוין עלין תמן, הוין משכחין מתין. אמר להן הקדוש ברוך הוא, בטובה שעשיתי לכם אמרתם ארץ אוכלת ישביה היא? כל קירייה דהוין עלון בה, הוה טב קרתא החשוב שבעיר מיית. עד דהוון מיטפלין ביה, הוון מעללין קרתא ונפקין לון, ובר נש לא ידע בהון. ולא עוד, אלא דאמרתון [שם לג] ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם [דף כד עמוד א] ידעין הויתון מה דהוינא עבד לכון באפיהון? אך עשיתי שתראו בעיניהם? א"ר שמעון בן לקיש, דיברו דברים כלפי למעלן דכתיב [במדבר יג לא] כי חזק הוא ממנו. אמרו, כביכול לא יכול הקב"ה להון. אמר ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא כתיב [ירמי' יא טז] לקול המולה גדלה. לקול המילה הגדולה לשון הרע שאמרתם, הצית אש עליה נשרף בית המקדש ורעו דליותיו שנדדו במדבר ארבעים שנה ויצאו לגלות. תני ר' יוסי אומר, יום שחרב הבית היה מוצאי שבת יום ראשון, ומוצאי שמיטה שנה שמינית. ומשמרתו של יהויריב. והמקדש נחרב בט' באב וכן בשני, בזה ובזה היו הלויים עומדין על הדוכן ואומרין [תהילים צד כג] וישב עליהם את אונם וברעתם

יצמיתם יצמיתם ה' אלהינו. אף שזה שיר של יום רביעי קינה יצאה מפייהם. ר' שמעון בן לקיש בעא קומי ר' יוחנן, מהו לומר שיר בלא נסכים? א"ל נישמענה מן הדא, דתני בזה ובזה היו הלויים עומדין על הדוכן ואומרים וישב עליהם את אונם וגו', והרי כבר בשבעה עשר בתמוז בוטל התמיד ואם אין קרבן אין נסכים. מכאן שאומרים שירה אף בלא נסכים. ר' אבהו אמר איתפלגון ר' יוחנן ורשב"ל. ר' יוחנן אמר אומרים שיר בלא נסכים, רשב"ל אמר אין אומרים שיר בלא נסכים. התיב ר' יוחנן לרשב"ל. והתני בזה ובזה היו הלויים עומדים על הדוכן ואומרים וישב עליהם את אונם. ? א"ל רשב"ל מה את שמע מינה? אף שבוטל התמיד, היו נסכים שלא הביאו אז והיו חייבים להביא. ובאותו יום הביאו נסכים שהיו צריכים להביא על קרבן תמיד שהקריבו ביום רביעי ועליהם אמרו שירה. והראיה שביום ראשון אמרו שיר של יום רביעי, מאחר שאלו הנסכים היו מזמנו של שיר היה מיום רביעי. דבהא פליגי, ר' יוחנן אמר כשמביאים נסכים של יום אומרים ואף אם הביאו נסכים של יום רביעי, שיר של יום ראשון היו צריכים לאמר. וממה שאמרו שיר של יום רביעי משמע שלא אמרו את השיר על הנסכים ומכאן שאמרים שיר שלא על הנסכים. רשב"ל אמר כשמביאים נסכים של יום ראשון של יום אומרים. כמה דרשות על שמות המשמרות שהיו בזמן החורבן יהויריב מרון וסרביה ידעיה עמוק ציפורים, אמר רבי לוי יהויריב מרון וסרביה. יהויריב גברה מירון קרתה. מסרביי מסר בייתא לשנאייא. א"ר ברכיה יהויריב יה הריב עם בניו, על שמרו וסרבו בו. ידעיה עמוק ציפורים, ידעיה עצה עמוקה שבלבם, והגלם כציפורין: תנן, נלכדה ביתר. רבי הוה דרש, עשרין וארבעה עבדין מאורעות קשים שנרמזו בפסוק [איכה ב ב] בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב. ור' יוחנן דרש שיתין. ור' יוחנן יתיר על רבי? הרי רבי היה רבו אלא ע"י דרבי הוה סמיך לחרבן בית מקדשא הוה תמן סבין נהירין שזכרו את החורבן והוה דרש ואינין בכין, לכן רבי הפסיק את הדרשה ומשתתקין וקיימין לון. וכיוון שהפסיקו אותו הזכיר רק עשרים וארבע דברים. תני א"ר יהודה בן ר' אלעאי, ברוך רבי היה דורש, כתיב [בראשית כז כב] הקול קול יעקב והידיים ידי עשו. קולו של יעקב צווח ממה שעשו לו ידי עשו בביתר. תני ר' שמעון בן יוחי, עקיבה רבי היה דורש כתיב [במדבר כד יז] דרך כוכב מיעקב, דרך כוזבא מיעקב. ר' עקיבה כד הוה חמי בר כוזבה הוה אמר, דין הוא מלכא משיחא. א"ל ר' יוחנן בן תורתא. עקיבה, יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא יבא. רבי יוחנן אמר, קול יעקב שצווח על שהיה אדריינוס קיסר הורג בביתר שמונים אלף ריבוא. א"ר יוחנן, שמונים אלף זוג של תוקעי קרנות היו מקיפין את ביתר, וכל אחד ואחד היה ממונה על כמה חיילות. והיה שם בן כוזבה, והיה לו מאתים אלף מטיפי אצבע. שלחו חכמים ואמרו לו, עד אימתי אתה עושה את ישראל בעלי מומין? אמר להן, וכי היאך איפשר לבדקן?. אמרו לו, כל מי שאינו רוכב על סוסו ועוקר ארז מן לבנון, לא יהיה נכתב באיסרטיא שלך. היו לו מאתים אלף כך ומאתים אלף כך. וכד דהוה נפק לקרבא, הוה אמר, ריבוניה דעלמא, לא תסעוד ולא תכסוף כדכתיב [תהילים ס יב] הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא בצבאותינו. שלש שנים ומחצה עשה אדריינוס מקיף על ביתר. והוה ר' אלעזר המודעי יושב על השק ועל האפר, ומתפלל בכל יום ואומר, רבון העולמים, אל תשב בדין היום אל תשב בדין היום. בעא אדריינוס מיזל ליה. אמר ליה חד כותיי. לא תיזיל לך, דאנא חמי מה מיעבד ומשלים לך מדינתא שתכנע לפניך. עאל ליה מן ביבא דרך צינור הביוב דמדינתא, עאל ואשכח רבי אלעזר המודעי קאים מצלי. עבד נפשיה לחיש ליה בגו אודניה. חמוניה בני מדינתא, ואייתוניה גבי בן כוזבא. אמרון ליה, חמינן ההן סבא משתעי לחביבך דוד שלך. אמר ליה לאותו כותי, מה אמרת ליה ומה אמר לך? אמר ליה, אם אנא אמר לך, מלכא קטל לי. ואי לא אנא אמר לך, את קטל יתי. טב לי מלכא קטל יתי ולא את. אמר ליה, אמר לי ר"א דאנא משלים מדינתאי. אתא גבי רבי אלעזר המודעי, אמר ליה, מה אמר לך הדין כותייא? אמר ליה לא כלום. מה אמרת ליה? א"ל לא כלום [דף כד עמוד ב] יב ליה חד בעוט וקטליה. מיד יצאת בת קול ואמרה [זכריה יא יז] הוי רעי האליל, עזבי הצאן חרב על זרועו, ועל עין ימינו זרועו יבוש תיבש, ועין ימינו כהה תכהה. הרגת את רבי אלעזר המודעי זרוען של כל ישראל, ועין ימינך. לפיכך זרועו של אותו האיש יבש תיבש, ועין ימינו כהה תכהה. מיד נלכדה ביתר, ונהרג בן כוזבה. אתין טעינון רישיה גבי אדריינוס. אמר לון, מאן קטל הדין? אמר ליה חד כותייא, אנא קטלתי. אמר לי, חמי לי פטומיה הראה לי את הגוף שלו לראות אם נהרג בחרב, חמי ליה פטומיה. אשכח שהוא שלם וחכינה כרוכה עליו. אמר, אילולי אלהא דקטלי, מאן הוה יכיל קטלי. וקרא עליו [דברים לב ל] אם לא כי צורם מכרם, וה' הסגירם. והיו הורגין בהם והולכין, עד ששקע הסוס בדם עד חוטמו. והיה הדם מגלגל סלעים משאוי מ' סאה, עד שהלך הדם בים ארבעת מיל. אם תאמר שהיא קריבה לים? והלא רחוקה מן הים ארבעים מיל. אמרו, שלש מאות מוחי תינוקות מצאו על אבן אחת, ומצאו שלש קופות של קצוצי

תפילין של תשע תשע סאין. ויש אומרים תשע של שלש שלש סאין. תני רשב"ג אומר. חמש מאות בתי סופרים היו בביתר. והקטן שבהן, אין פחות מחמש מאות תינוקות. והיו אומרים, אם באו השונאים עלינו, במכתובים הללו אנו יוצאין עליהן ומנקרים את עיניהם. וכיון שגרמו עונות, היו כורכים כל אחד ואחד בספרו ושורפין אותו. ומכולם לא נשתייר אלא אני. וקרא על גרמיה [איכה ג נא] עיני עוללה לנפשי, מכל בנות עירי. כרם גדול היה לאדריינוס הרשע. שמונה עשר מיל על שמונה עשר מיל, כמן טיבריא לציפורי. והקיפו גדר מהרוגי ביתר, מלא קומה ופישוט ידים. ולא גזר עליהם שיקברו, עד שעמד מלך אחר וגזר עליהם שיקברו אחרי אחד עשר שנים. אמר רב חונה, משניתנו הרוגי ביתר לקבורה, נקבעה הטוב והמטיב. הטוב שלא נסרחו, והמטיב שניתנו לקבורה. תני ר' יוסי אומר, נ"ב שנה עשת ביתר לאחר חרבן בהמ"ק, ולמה חרבה? על שהדליקה נירות **משמחה** לאחר חורבן בהמ"ק. ולמה הדליקה נירות? שהיו בולויטי עשירי ירושלם יושבים באמצע המדינה. וכד דהוון חמין בר נש סליק לירושלם, הוון אמרין ליה, כדי להיכנס עימו בדברים כדי שיהיו עדים שאכן הם היו יחד והתחילו בדברי שטות שיחשוב שהם סתם מתבדחים. בגין דשמעינן עלך דאת בעי מתעבדה ארכינטס ובולבוטס שמענו שעלייתה לירושלם כי אתה רוצה שימנו אותך לשר או מושל והוא אמר לון לית בדעתי. בדיל דשמעינן עלך דאת בעי מזבנה אוסיא שדה דילך? והוא אמר לון, לית בדעתי. והוא חבריה א"ל, מה את בעי מן דין? כתוב ואנא חתם. והוא כתוב וחבריה חתם. והוון משלחין אוניא את שטר המכירה לבר בייתה לממונה על השדות, ואמרין ליה, אין אתא פלניא מעול לאוסיא לשדה שלו דידיה, לא תשבקיניה דהיא זבינה גבן. וכיון דהוה שמע מינהוון כן שאסור לו להיכנס לשדה שלו כיון שהוא מכר אותה הוה אמר, הלוואי איתבר רגליה דהווא גברא ולא סלק לירושלם. הדא היא דכתי' [שם ד יח] צדו צעדינו מלכת ברחבותינו. צדו צעדינו. **הלואי שיאצדי** שישממו אורחתייה דהווא בייתא. קרב קצינו. הלוואי ויקרב קיציה דהווא בייתא. מלאו ימינו. **הלואי וימלא** יומיי דהווא בייתא. אוף אינון לא נפקין טבאות **כדכתיב** [משלי יז ה] שמח לאיד לא ינקה. שני אחים הוון בכפר חריבה, והוון רומים אזלין עליהוון **והם מקטלין** לון, ואמרין **הרומאים**, כל סמא דמילתא, ניתי כלילא על רישיהוון **ונמליך אותם עלינו**. אמרין מבדקינן אוף חד זמן ננסה פעם אחרונה מנפקין כשיצאו **שני האחים למלחמה**, פגע ביה חד סב אמר לון, ברייכו סעודיכוון הבורא בעזרכם. **אמרי**, לא יסעיד ולא יסמוך [תהילים ס יב] הלא אתה אלהים זנחתנו. **וגרם החטא ומתו**. שני ארזים היו בהר המשחה. תחת אחד מהן היו מוכרין ארבע חנויות טהורות, והאחד היו מוציאין ממנו ארבעים סאה גוזלות בכל חדש וחדש, ומהן היו מספיקין קינים לכל ישראל. טור שמעון הוה מפיק תלת מאוון דגרבין חביות דמרקיע לקייטא מרקחת כל ערובות שובא כל ערב שבת. ולמה חרב? יש אומר מפני הזנות, וי"א שהיו משחקין בכדור בשבת. עשרת אלפים עיירות היו בהר המלך, ולר' אלעזר בן חרסום, אלף מכולם. וכנגדן אלף ספינות בים, וכלהם חרב. שלש עיירות, היה קטמוס הספר שבו היו רשומים שמות כל האנשים והמיסים שהם שילמו, היה גדול כל כך עד שהיה עולה לירושלם בעגלה, **ואלו הן**. כבול, ושיחין, ומגדול צבעיאי. ושלשתן חרבו. כבול מפני המחלוקת. שיחין מפני כשפים. ומגדל צבעיאי מפני הזנות. שלשה כפרים, כל אחד ואחד היה מוציא כפליים כיוצאי מצרים. כפר ביש, וכפר שיחלייא, וכפר דיכריא. ולמה הוא קרי לון כפר ביש? דלא הוון מקבלין לעבורא ארחים. ולמה הוא קרי לון כפר שיחלייא? דהוון מרביין ביניהוון שהיו מתרבים במהירות כאילין תחלוסייא כרשינין. ולמה הוא קרי לון כפר דיכריא? דהוון כל נשיהוון ילדן דיכרין. אי לא הוות חדא מינהוון נפקא מן תמן, לא הוות ילדה נקבה. א"ר יוחנן, שמונים זוגים אחים כהנים, נישאו לשמונים זוגות אחיות כהנות בלילה אחד, בהדא בעיר גופנא. חוץ מאחים בלא אחיות, מאחיות בלא אחים, חוץ מלויים, חוץ מישראל. אמר ר' יוחנן, שמונים חנייות של אורגי פלגס בגד יקר היו במגדל צבעיאי. אמר רבי חייה בר **אבא**, שמונים חניות של מוכרי טהרות היו בכפר אימרא. **אמר** רבי ירמיה בשם רבי חייה בר **אבא**, שמונים [דף כה עמוד א] **שידות** של מתכת היו בשיחין. אמר ר' יניי שידה לא היתה בימינו. **אמר** רבי זעירה בשם רב חונא, **אימר**, היא היתה קטנה שבמשמרות, והיא היתה מוציאה שמונים וחמשה אלף פירחי כהונה. אמר רבי יוחנן, שמונים אלף פירחי כהונה נהרגו על דמו של זכריה. רבי יודן שאל לרבי אחא, איכן הרגו את זכריה, בעזרת הנשים או בעזרת ישראל? אמר לו, לא בעזרת ישראל, ולא בעזרת הנשים, אלא בעזרת הכהנים. ולא נהגו בדמו, לא כדם האיל, ולא כדם הצבי. שלא כיוסוהו. תמן **גבי השוחט חיה ועוף** כתיב [ויקרא יז יג] ושפך את דמו וכסהו בעפר. ברם הכא בזכריה **כתיב** [יחזקאל כד ז ח] כי דמה בתוכה היה, על צחיח סלע שמתהו. **משמים** היה. כל כך למה? **כדכתיב**, להעלות חימה ולנקם נקם, נתתי את דמה על צחיח סלע, לבלתי הכסות. שבע עבירות עברו ישראל באותו היום. הרגו כהן, ונביא, ודיין, ושפכו דם נקי, וטימאו את העזרה, ושבת, ויום הכיפורים היה. וכיון

שעלה נבוצראדן לכאן, ראה את הדם תוסס. אמר להן מה טיבו של זה? אמרו לו, דם פרים וכבשים ואילים שהיינו מקריבין על גבי המזבח. מיד הביא פרים ואילים וכבשים ושחטן עליו, ועדיין הדם תוסס והדם של מה ששחט לא תוסס. וכיון שלא הודו לו, תלו תליין בגרדון תלו אותם על עץ. אמרו, הואיל והקב"ה רוצה לתבוע דמו מידינו. אמרו לו דם כהן ונביא ודיין הוא שהיה מתנבא עלינו, כל מה שאתה עושה לנו. ועמדנו עליו והרגנוהו. מיד הביא שמונים אלף פירחי כהונה ושחטן עליו. ואדיין הדם תוסס. בההוא שעתא נזף ביה בזכריה. א"ל, מה את בעי נאבד כל אומתך עלך?. מיד נתמלא הקדוש ברוך הוא רחמים ואמר, מה אם זה שהוא בשר ודם ואכזרי, נתמלא רחמים על בני. אני שכתוב בי [דברים ד לא] כי אל רחום ה' אלהיך, לא ירפך ולא ישחיתך, ולא ישכח את ברית אבתיך. על אחת כמה וכמה. מיד רמז לדם ונבלע במקומו. אמר רבי יוחנן, שמונים אלף פירחי כהנה ברחו להם לתוך קלתותים תאים ומחילות של בית המקדש, וכולהם נשרפו. ומכולם לא נשתיר, אלא יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול. שנאמר [זכריה ג ב] הלא זה אוד מצל מאש. א"ר יוחנן, שמונים אלף פירחי כהונה ברחו מתוך חיילותיו של נבוכדנצר. והלכו להן אצל ישמעאלים. אמרון לון, הבו לן נישתי דאנן צחי. הביאו לפניו מיני מלוחים, ונודות נפוחות. אמרון לון, אכלון ואתון שתי. וכיון דהוה חד מינהון שרי זיקא פותח את הנוד ויהיב ליה גו פומיה, היה הישמעאלי לוחץ על הנוד והוה רוחא נפק והוה חנק ליה. הדא הוא דכתיב [ישעי' כא יג] משא בערב ביער בערב תלינו ארחות דדני. לקראת צמא התיו מים ישיבי ארץ תימא בלחמו קדמו נודד. כי מפני חרבות נדדו, מפני חרב נטושה ומפני קשת דרוכה ומפני כבד מלחמה. משא בערב, מטול נבואה בערבייה. ביער בערב תלינו, פרחי כהונה מי שהיו נתונים ביער הלבנון, בערב לינו. אלא ארחות דדני. וכי כן ארחוון דבני דודיא עבדין? ישמעאל שצמא, לא לקראת צמא התיו מים?. דכתיב [בראשית כא יט] ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים. לא מן טיבותכון אתון לגביכון, כי מפני חרבות נדדו, מאי מפני חרב נטושה? שלא רצו לשמר את שמיטיהם, כמה דאת אמר [שמות כג יא] והשביעית תשמטנה ונטשתה. ומפני קשת דרוכה, שלא רצו לשמר שבתותיהם, כמה דאת אמר [נחמיה יג טו] בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גתות בשבת. ומפני כובד מלחמה, שלא רצו להלחם במלחמתה של תורה, כמה דאת אמר [במדבר כא יד] על כן יאמר בספר מלחמת ה'. אמר רבי יוחנן, מגבת ועד אנטיפריס, ששים רבוא עיירות היו. הקטנה שבהן היא היתה בית שמש, דכתיב בה [שמואל א ו יט] ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' חמישים אלף איש וגו', ואילו מרוח אחת היו. והיום אין את מבצע לה מצליח להכניס לתוכה כל כך הרבה אנשים, ואפילו חמישים אלף קנני לא נסיה לא מחזיק. אמר רבי חנינה, התקווצה לה ארץ ישראל. אמר רבי זעירה, בוא וראה מה חציפה היא ארץ ישראל, שאף שנאמר גפרית ומלח שרפה כל ארצה היא עושה פירות. איך היא עושה פירות? תרין אמורין, חד אמר מפני שמזבלין אותה. וחורנה אמר מפני שהופכין את עפרה שהשרפה והגופרית שלא ראויים להצמיח נמצאים רק למעלה. עובדא הוה בחד דהוה קאים זרע בהדא בקעת ארבל, וכבש ידיה חפר באדמה, ונפק עפרה יקידא ואוקיד זרעא. תני רבי יוסי אומר, חמישים ושתים שנה לא נראה עוף טס בארץ ישראל. מה טעמא? דכתיב [ירמיה ט ט] מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו. אמר רבי חנינא. קודם לארבעים שנה עד שלא גלו ישראל לבבל, נטעו תמרים בבבל. כדי שכשישראל ירדו לשם ימצאו תמרים לאכול ועל ידי שיהו להוטים אחר מתיקה, ילמדו תורה שהיא מרגלת הלשון לתורה. א"ר חנינא בריה דר' אבהו, שבע מאות מיני דגים טהורים, ושמונה מאות מיני חגבים טהורים, ולעוף אין מספר, כולהם גלו עם ישראל לבבל. וכשחזרו כולהם חזרו עמהן, חוץ מן הדג הנקרא [דף כה עמוד ב] שיבוטא. ודגים היאך גלו? ר' חונה בר יוסף אמר, דרך התהום גלו, ודרך התהום חזרו. א"ר יוחנן, אשרי מי שהוא רואה במפלתה של תרמוד, שהיא היתה שותפת בחרבן הבית ראשון ובחרבן הבית השני. בחרבן ראשון העמידה שמונים אלף קשטים, ובחרבן השני העמידה שמונת אלפים קשטים: תנן, ונחרשה העיר. חרש רופוס שחיק עצמות את ההיכל:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ד הלכה ו

מתני': משנכנס אב ממעטין בשמחה, שבת שחל ט' באב להיות בתוכה, אסורין מלספר ומלכבס. ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. ערב תשעה באב, לא יאכל אדם שני תבשילין. לא יאכל בשר, ולא ישתה יין. רשב"ג אומר, ישנה ממה שרגיל. רבי יהודה מחייב בכפיית המיטה, ולא הודו לו חכמים:

גמ': א"ר יהושע בן לוי, הדא דאת אמר בבבין של שמחה, אבל אם היה כותלו גוהה, סותרו ובוניהו. **שמואל אמר מה שמותר לבנות אם היה רעועה, זה דווקא כותלא דגנא ביה** של הבית שישן בו... רבי **אבא** בר כהן אמר קומי ר' יוסה, אמר ר' אחא בשם ר' יעקב בר אידי, אסור לארס אשה בע"ש. הדא דאת אמר שלא לעשות סעודת אירוסין, הא לארס, יארס. שמואל אמר, **אפילו בתשעה באב יארס**, שלא יקדמנו אחר. **מחלפא** שיטתיה דשמואל? תמן הוא אמר **משמים אשה לאיש**, דכתיב[תהילים סח ז] מושיב יחידים ביתה [שם סב י] במאזנים **לעלות** המה מהבל יחד, והכא הוא אמר הכין שמא יקדמנו אחר? שלא יקדמנו אחר **בתפילה**. אפילו כן **אם קדמו אחר בתפילה** לא קיימה **אלא או הוא או היא ימות. תנן, שבת שחל ט' באב להיות בתוכה, אסורין מלספר ומלכבס**. א"ר יונה, הדא דאת אמר, מרוח לכבס **וללבוש אסור**, ברם מרוח ומתקנה לכבס ולהניח עד אחר ט' באב **פשיטא שמותר, וכי כן אנן אמרינן**, הדין קצרה כובס אסור ליה מיעבד עיבידתיה? מתני' פליגא על ר' יונה דתנן. שבת שחל ט' באב להיות בתוכה, אסורין מלספר ומלכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. והרי **ביום חמישי מכבס ע"מ ללבוש בשבת אחר איסורו ואעפ"כ לא הותר אלא מפני כבוד שבת**. אמר רבי יונה בשם רב המנונא, **מה שאמרה המשנה ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת לא נאמר על כיבוס אלא על תספורת הושבה, אבל לכבס אפילו שלא לצורך השבת מותר כל השבוע**. רבי אבא בר כהן אמר קומי ר' יוסה, אמר רבי אחא בשם ר' אבהו. ט' באב שחל להיות בשבת, שתי השבתות מותרות **גם השבוע שקדם תשעה באב וגם השבוע שאחריו. חל באמצע השבוע, שאר הימים שלאחריו** מהו? רבי יוחנן אמר, לאחריו אסור שנאמר במשנה שבוע שחל בו. רשב"ל אמר, לאחריו מותר. דרשה רבי חייה בר אבא לציפוראיי **שאחריו מותר**, ולא קבלון עליהון. א"ר אימי לר' יסי. ואין רב בן אחוי של ר' חייה הגדול חלוק עליו **ואוסר** ואיך הוא יכול לחלוק עליו? א"ל, בפירוש פליגין. רבי יוחנן אמר לאחריו אסור. רשב"ל אמר, לאחריו מותר. מה עבד לה רשב"ל **למשנה שמשמע ממנה שכל השבוע שחל בו אסור? פתר לה שהמשנה דיברה במקרה שט' באב חל להיות בערב שבת**, ולית שמע מינה כלום. רבי יצחק בן אלעזר, מן דהוה תשעה באב נפק, הוה מכריז, יפתחון ספרייא ומאן דבעי יספר. כתיב [הושע ב יג] והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה. דרומאי נהגין מחגה מראש חודש כבר נהגו את מנהגי האבלות הללו, צפוראיי נהגין חדשה כל החדש גם אחרי תשעה באב, טיבריא נהגי שבתה רק בשבוע שחל בו, חזרין רבנן דטיבריא למינהוג כרבנן דציפורין. אמר ר' ירמיה בשם רבי חייה בר אבא. בדין היה שיהו מתעניין בעשירי, שבו נשרף בית אלהינו. ולמה **מתעניין** בתשיעי? שבו התחילה הפורענות. ותני כן, בשביעי נכנסו לתוכו, בשמיני היו מקרקרין בו, בתשיעי הציתו בו את האור, ובעשירי נשרף. רבי יהושע בן לוי ציים תשיעי ועשירי. רבי אבון ציים תשיעי ועשירי. רבי לוי ציים תשיעי ולילי עשירי. אמר ר' אבא בר זבדא בשם רבי חנינה, ביקש רבי [דף כו עמוד א] לעקור ט' באב, ולא הניחו לו. אמר לו רבי אלעזר, עמך הייתי ולא איתאמרת הכי. אלא ביקש רבי לעקור ט' באב שחל להיות בשבת ולא הניחו לו. אמר, הואיל ונדחה ידחה. אמרו לו, ידחה למחר. וגזי ליה ושלמו לו במקרה דומה ההיא דתנינן תמן, רבי יוחנן בן ברוקה אומר, על שניהן הוא אומר [בראשית א כח] ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו וגו'. אמר רבי אלעזר בשם רבי חנינה, הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. א"ל רבי אבא בר זבדא, עמך הייתי ולא איתאמרת, אלא אם היתה תובעת להינשא, הדין עמה, **שיכולה לטעון שרוצה בניים שיסיעו בזקנתה**. וקרא עליהון [קהלת ד ט] טובים השנים מן האחד. **תנן, רשב"ג אומר ישנה, מהו ישנה? יחליף ממה שרגיל**. אין הוה יליף אכיל ליטרא דקופד, ייכול פלגא. אין הוה יליף שתי קסט דחמר, ישתה פלגא. **תנן, ערב תשעה באב, לא יאכל אדם שני תבשילין. לא יאכל בשר, ולא ישתה יין**. אמר רבי יוחנן, ובלבד עיקר סעודת תשעה באב אבל בשאר סעודות יכול לאכול. אמר רב הושעיה, ובלבד משש שעות ולמעלן. אמר רבי יוסי, תרתיהון לקולא, אכל סעודת תשעה באב משש שעות ולמעלן, אפילו עולה על שלחנו כסעודת שלמה מותר. אכל סעודתו אבל לא סעודה מפסקת משש שעות ולמעלן, אפילו עולה על שלחנו כסעודת שלמה בשעתו מותר. תני ט' באב שחל להיות בשבת, וכן ערב ט' באב שחל להיות בשבת, אפילו עולה על שלחנו כסעודת שלמה בשעתו מותר. רב מן דהוה אכל כל צורכיה, הוה צבע פיסתיה בקיטמא ואמר, זו היא עיקר סעודת ט' באב. לקיים מה שנאמר [איכה ג טז] ויגרס בחצץ שני, הכפישני באפר. **תנן, רבי יהודה מחייב בכפיית המיטה, ולא הודו לו חכמים**. יאות אמר רבי יהודה, מה טעמון דרבנן? עשו כמי שמתו מוטל לפניו, אינו לא כופה את מיטתו ולא ישן על גבי מיטה כפויה

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית

פרק ד הלכה ז

מתני': אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל, כחמשה עשר באב וכיום הכפורים. שבהן בני ירושלם יוצאין בכלי לבן שאולים, שלא לבייש את מי שאין לו. כל הכלים טעונין טבילה, ובנות ירושלם יוצאות וחולות בכרמים. ומה היו אומרות? בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה. וכן הוא אומר [שיר השירים ג יא] צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'. ביום חתונתו, זו מתן תורה. וביום שמחת לבו, זה בניין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו:

גמ': **תנן, לא היו ימים טובים לישראל, כחמשה עשר באב וכיום הכפורים.** ניחא ביום הכיפורים שהוא כפרה על ישראל. בט"ו באב למה? אמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא, שבו זמן קיצה יפה לעצים, שכל עצים שהן נקצצין בו, אינן עושין מאכולות. כהיא דתנינן תמן. כל עץ שנמצא בו תולעת, פסול מעל גבי המזבח. אמר רב חייה בר אשי בשם רב, שבו התיר הושע בן אלה, פריסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים. כהנא שאל לרב, כל הדא טיבותא רבתא עבד הושע בן אלה וכתוב ביה [מלכים ב יז ג] עליו עלה שלמנאסר מלך אשור? אמר ליה, על ידי ששמט את הקולר מצוארו ותלוי בצואר הרבים. לא אמר כל עמא יסקון, אלא מאן דבעי מיסוק יסוק. וכיון שלא עלו אף שהיה מותר נענשו אמר רב שמואל בר רבי יצחק, ואמרין לה בשם ר' שמואל בר נחמן **משום דהוה יום** [דף כו עמוד ב] שבו הותרו שבטים לבוא זה בזה דכתיב [במדבר לו ז] ולא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה אחר, כי איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני". וכתוב [שם ח] וכל בת ירשת נחלה ממות בני וגו'. וכי איפשר לבת לירש שני מטות? תיפתר שהיה אביה משבט אחד ואמה משבט אחר. מכאן שמותר לשבטים לבא זה בזה ורק באותו דור של בנות צלפחד היו אסורים. ורבנן אמרי, שבו הותר שבטו של בנימין לבוא בקהל, דכתיב [שופטים כא יח] ארור נתן אשה לבנימן. ואיך התיירו? מקרא קראו וקירבוהו, מקרא קראו וריחקהו. מקרא קראו וריחקהו דכתיב [בראשית מח ה] אפרים ומנשה, כראובן ושמעון יהיו לי. **שאפרים ומנשה י שלימו לשנים עשר שבטים, ובנימין לא נכלל בשבטים.** מקרא קראו וקירבוהו דכתיב [שם לה יא] גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלצין יצאו. גוי זה בנימין וקהל גוים אלו אפרים ומנשה יהיה ממך, ומלכים מחלצין יצאו, ואדיין לא נולד בנימן, שאף הוא חלק מהשבטים. ר' אבון אומר שבו בטל החפר של הקברים במדבר. כדאמר רבי לוי. בכל ערב ט"ב, היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר, צאו לחפר צאו לחפר. והיו יוצאין וחופרין להן קברות וישינים בתוכם. ובשחר היו עומדין ומוצאין עצמן חסירים ט"ו אלף ופרוטרוט. ובשנה האחרונה עשו כן, ועמדו ומצאו עצמן שלימים. אמרו, דילמא דטעינן בחושבנה, וחזרו ועשו כן בי' ובי"א ובי"ב ובי"ג ובי"ד ובט"ו. כיון דאשלם סיהרא הירח התמלא אמרו, דומה שביטל הקדוש ברוך הוא אותה הגזירה קשה מעלינו. ועמדו ועשו יום טוב: כל הכלים טעונין טבילה, ובנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים. ר' ינאי בי ר' ישמעאל אמר, ואפי' נתונים בתיבה. נתונים בתיבה ואת אמר הכן **שצריכים טבילה?** מתוך שאת עושה כן, הוא משאילן. **אחרת לא ירצה להוציאם מהקופסא:** ומה היו אומרות, שא נא עיניך בחור וראה מה את בורר לך. אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה וכו'. היתה בתו של מלך, שואלת מבתו של כ"ג. בתו של כ"ג, שואלת מבתו של מלך. **הכעורות** היו אומרות, אל תתן עיניך בנוי. והנאות היו אומרות, תן עיניך במשפחה. וכן הוא אומר, צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו, ביום חתונתו, זו מתן תורה. וביום שמחת לבו, זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמר

הדרן עלך פרק בשלשה פרקים וסליקא לה מסכת תענית

